

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DENETİMİN SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNE
UYGULAMALARI

İnan KAYNAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM

DANIŞMAN
Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL

İSTANBUL, Haziran 2014

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DENETİMİN SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNE
UYGULAMALARI

İnan KAYNAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM

DANIŞMAN
Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL

İSTANBUL, Haziran 2014

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DENETİMİN SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNE
UYGULAMALARI

İnan KAYNAK
(132008169)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM

Tezin Savunulduğu Tarih : 23.06.2014

Tez Danışmanı :Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL _____

Diğer Jüri Üyeleri :Yrd.Doç. Dr. Bülent Günceler _____

:Yrd.Doç. Dr. Kadir Tuna _____

İSTANBUL, Haziran 2014

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DENETİMİN SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNE
UYGULAMALARI

İnan KAYNAK
(132008169)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM

DANIŞMAN
Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL

İSTANBUL, Haziran 2014

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DENETİMİN SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNE
UYGULAMALARI

İnan KAYNAK
(132008169)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM

DANIŞMAN
Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL

İSTANBUL, Haziran 2014

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

İÇİNDEKİLER.....	vi
ÖZET	xi
SUMMARY	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
TABLO LİSTESİ	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
BÖLÜM 2. GENEL ANLAMDA MUHASEBE DENETİMİ.....	2
2.1. MUHASABE DENETİMİ KAVRAMI VE TARİHSEL	
GELİŞİMİ.....	2
2.1.1. Muhasebe Denetimi ve Tarihsel Gelişimi	2
2.1.2. Denetimin Toplumsal Algısı	6
2.2. MUHASABE DENETİMİ TÜRLERİ.....	8
2.2.1. Konusuna(Amacına) Göre Denetim Türleri	8

2.2.1.1. Finansal Denetim	8
2.2.1.2. Biçimsel Denetim	9
2.2.1.3. Faaliyet Denetimi.....	10
2.2.1.4. Özel Amaçlı Denetim	11
2.2.2. Denetçiye Göre Denetim Türleri	12
2.2.2.1. İç Denetim.....	12
2.2.2.2. Bağımsız Denetim.....	12
2.2.2.3. Kamu Denetimi.....	13
2.2.2.4. Yüksek Denetim	13
2.2.3. Niteliğine Göre Denetim Türleri	14
2.2.3.1. Sürekli Denetim	15
2.2.3.2. Sınırlı Denetim.....	16
2.2.3.3. Özel Denetim	17
2.3. DENETİMİN SÜRECİNİN PLANLANMASI VE	
RAPORLANMASI.....	18
2.3.1. Denetim Yapılacak Kuruluşun Belirlenmesi	19
2.3.2. Denetim Faaliyetlerinin Plana Bağlanması.....	20
2.3.3. Denetim Programının Yürütülmesi	20
2.3.3.1. Biçimsel ve Öze Yönelik İnceleme	20
2.3.3.2. Kanıt Kavramı ve Türleri.....	21
2.3.3.3 Denetim Teknikleri	23

2.3.4. Denetim Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Raporlanması.....	26
2.3.4.1 Denetimin Tamamlanması	26
2.3.4.2 Denetim Raporunun Hazırlanması.....	27
2.4. GENEL KABUL GÖRMÜŞ DENETİM STANDARTLARI .35	
2.4.1. Genel Standartlar	35
2.4.1.1 Mesleki Eğitim ve Yeterlilik Standardı	36
2.4.1.2 Bağımsızlık ve Meslek Etik Standardı.....	36
2.4.1.3 Mesleki Dikkat ve Özen Standardı	36
2.4.2. Çalışma Alanı Standardı.....	36
2.4.2.1 Denetimin Planlanması ve Gözetim Standardı	37
2.4.2.2 İç Kontrolün İncelenmesi ve Değerlendirilmesi Standardı.....	37
2.4.2.3 Güvenilir ve Yeterli Sayıda Kanıt Toplama Standardı	37
2.4.3. Raporlama Standardı.....	37
2.4.3.1 Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uyum Standardı ...	38
2.4.3.2 Raporda Tutarlılık Standardı	38
2.4.3.3 Tam Açıklama Standardı	39
2.4.3.4 Görüş Bildirme Standardı	39
BÖLÜM 3. SANALLIK VE E-TİCARET	40
3.1. SANALLIK KAVRAMI.....	40

3.2. ELEKTRONİK TİCARET	41
3.2.1. E-Ticaretin Tanımı.....	41
3.2.2. E-Ticaretin Gelişimi.....	42
3.2.2.1. E- Ticaretin Global Gelişimi.....	42
3.2.2.2. E- Ticaretin Türkiyede ki Gelişimi.....	43
3.2.3. E-Ticaretin Etkileri	44
3.2.3.1 E- Ticaretin Ekonomik Etkileri.....	44
3.2.3.2 E- Ticaretin Sosyal Etkiler.....	44
3.2.4. E-Ticaretin Araçları.....	45
3.2.4.1 Telefon	45
3.2.4.2 Faks	45
3.2.4.3 Televizyon	46
3.2.4.4 İnternet	46
3.2.4.5 İntranet	48
3.2.4.6 Extranet.....	49
3.2.5. E-Ticaretin Türleri.....	49
3.2.5.1.Şirketler Arası E-Ticaret.....	49
3.2.5.2.Şirket Tüketici Arası E-Ticaret.....	50
3.2.5.3.Tüketici Tüketici Arası E-Ticaret	50
3.2.5.4.Şirket Kamu İdaresi Arası E-Ticaret	51
3.2.5.5.Tüketici Kamu İdaresi Arası E-Ticaret.....	51

3.2.6. E-Ticarette Ödeme Araçları	52
3.2.6.1. Kredi Kartları	52
3.2.6.2. Nakit Ödeme (Banka Havalesi/EFT'si).....	52
3.2.6.3. Kapıda Ödeme	53
3.2.7. E-Ticarette Ortaya Çıkan Sorunlar	54
3.2.7.1. E-Ticarette Vergileme Sorunu	54
3.2.7.2.E-Ticarette Ödeme ve Güvenlik Sorunu Sorunu	55
BÖLÜM 4. SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİ VE DENETİMİ	57
4.1. SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNİN KURULUŞU VE	
ÖZELLİKLERİ.....	57
4.1.1. Sanal Satış Şirketlerinin Kuruluşu.	58
4.1.1.1. Şirketler Kurulumu	58
4.1.1.2. Sanal Satış İçin Web Sayfası Kurulumu.....	60
4.1.2.Sanal Satışın Faydaları ve Olumsuzlukları.....	61
4.1.2.1. Sanal Satışın Faydaları.....	61
4.1.2.2. Sanal Satışın Olumsuzlukları.....	63
4.2. SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNİN DENETİMİ	67
4.2.1. Dönen Varlıklar Hesaplarının Denetimi.....	68
4.2.1.1. Kasa Hesabının Denetimi	68
4.2.1.2. Alınan Çekler Hesabının Denetimi.....	69

4.2.1.3. Bankalar Hesabının Denetimi	69
4.2.1.4. Diğer Hazır Değerler Hesabının Denetimi	70
4.2.1.5. Verilen Çekler Hesabının Denetimi.....	71
4.2.1.6. Menkul Kıymetler Hesabının Denetimi.....	72
4.2.1.7. Alıcılar Hesabının Denetimi	72
4.2.1.8. Stoklar Hesabının Denetimi.....	73
4.2.2. Duran Varlıklar Hesaplarının Denetimi	74
4.2.2.1. Demirbaş Hesabının Denetimi.....	74
4.2.2.2. Web Sitesi Maliyetleri Hesabının Denetimi	74
4.2.3. Kaynak Hesaplarının Denetimi.....	75
4.2.3.1. Yabancı Kaynaklar Hesabının Denetimi	75
4.2.3.2. Özkaynaklar Hesabının Denetimi	75
BÖLÜM SON. SONUÇ VE ÖNERİLER	77
KAYNAKLAR.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	87

ÖZET

DENETİM VE SANAL SATIŞ ŞİRKET UYGULAMALARI

Muhasebe denetimi işletmeler ve devlet için önemli bir olgu olduğundan zaman içinde gelişme göstererek farklı teknikler geliştirmiş olmakla beraber bazı hallerde beklentiyi halen karşılayamamaktadır. Globalleşen dünyada, birçok örneği görülen mali skandallar ile hileli uygulamaların önlenmesi ve hileli işlemlerin tespitini önlemek amacıyla muhasebe denetimine olan ihtiyaç her geçen gün daha da artmaktadır.

İlk olarak bilimsel amaçlı bilgi paylaşımı için kurulan internet ağı, bu işlevine ek olarak birçok fonksiyonu icra eder duruma gelmiştir. Bunlardan en önemlilerinden biride e-ticaret olarak nitelendirilen internet üzerinden yapılan alış veriş işlemleridir. Dünyada çok önemli bir pazara ulaşan sanal satış, ülkemizde de her geçen gün büyümektedir. Bu çalışmada Muhasebe Denetimi ve internet üzerinden yapılan sanal satışların denetlenmesi üzerinde durulmuş ve en etkin yöntemler saptanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Denetim, Muhasebe, Sanal Satış, E-ticaret.

Tarih :

SUMMARY

CONTROL AND VIRTUAL SALES COMPANY APPLICATIONS

Accounting is an important phenomenon for businesses and State control over time, although in some cases development has developed different techniques showing its still can not satisfy the. In a globalized world, the prevention of fraudulent practices with financial scandals seen in many instances and in order to avoid the detection of fraudulent transactions, the need for accounting control is increasing with each passing day.

First scientific purposes established internet network for sharing information, in addition to this function, the function will perform a lot. One of the most important of these e-commerce shopping over the internet are considered to be. It is a very important market in the world, reaching a virtual sales, growing with each passing day in our country. In this study, accounting controls, and auditing of sales over the internet on a virtual, an attempt of clarification and most effective methods

Keywords: Audit, accounting, virtual sales, E-commerce.

Date:

KISALTMALAR

AICPA	: Amerikan Sertifikalı Muhasebeciler Enstitüsü
BDDK	: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu
BKM	: Bankalar arası Kart Merkezinin
B2B	: Business to Business
B2C	: Business to Consumer
C2C	: Consumer to Consumer
EDI	: Electronic Data Interchange
EFT	: Elektronik Fon Transferi
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GKGDS	: Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları
ISA	: Uluslararası Denetim Standartları
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletme
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
SET	: Güvenli Elektronik Transfer
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TSPAKB	: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
VUK	: Vergi Usul Kanunu

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo2.1 Denetim Türleri.....	8
Tablo2.2 Finansal Denetim.....	9
Tablo2.3 Biçimsel Denetim.	10
Tablo2.4 Faaliyet Denetimi.....	11
Tablo2.5 Standart Şartsız Denetim Raporu.....	28
Tablo2.6 Şartlı Görüş İçeren Denetim Raporu.....	30
Tablo2.7 Görüş Bildirmekten Kaçınma Türünü İçeren Denetim Raporu.....	32
Tablo2.8 Olumsuz Görüş İçeren Denetim Raporu.....	34
Tablo3.1 Toplam İnternet Abone Sayısı.....	47
Tablo4.1 Sanal Satış Şirketi Web Sayfası Örneği.....	60

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil2.1 Denetim Süreci.....	18
Şekil3.1 İnternet, Ekstranet ve İntranet Genel Bilgi.....	49

BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ

Her denetim Hukuki, idari veya Mali olmasına karşın denetim denince akla Muhasebe denetimi gelmektedir. Genel olarak dış ve iç denetim olarak sınıflandırılan Muhasebe denetiminde İç denetim Şirketler için hayati öneme sahip iken Dış Denetim yani Bağımsız Denetim bir ülkenin ekonomik olarak gelişmesinde çok ama çok önemli bir yere sahiptir. Ülkelerin kaynaklarının verimli kullanılıp kullanılmadığı veya ne gibi suiistimallerin olduğu vergi kalemlerinin etkin denetimi ciddi bir öneme sahiptir. Bir ülkenin en büyük varidatı olan Verginin etkin bir biçimde denetlenmesi ve tahsili o ülkenin ekonomisinin ve yatırımların büyümesi ile doğru orantılıdır. Dünyada son yıllarda meydana gelen şirket içi ekonomik skandallar işletmelerin İç Denetime yeterli özeni göstermediğinin bariz kanıtıdır. İç Denetimi yetersiz firmaların vergi hesaplamalarında da bazı sıkıntılarının olabileceği açıktır. Buradan hareketle de Dış Denetimin etkinliğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bilişim olarak nitelendirilen Bilgisayarlı İletişim son yirmi yılda akıl almaz bir büyüme ve gelişme göstermiştir. Bu kadar hızlı büyüyen sanal ortamlarda şirketlerin ürünlerini pazarlama fikri doğmuş ilk önceleri tanıtım amaçlı kurulan internet (web) siteleri sonraları tamamen satış yapan siteler haline dönüşmüştür. Gittikçe pazar payını arttıran bu Sanal Satış Şirketlerine her gün yenileri eklenmekte, hatta ve hatta ülkemizin en büyük şirketleri de bu pazardan pay alma adına Sanal Satış Şirketleri kurmaktadır.

Bu çalışma genel olarak üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci kısmında Muhasebe Denetimi ile ilgili teorik bilgileri incelerken ikinci kısımda e-ticaret ve Sanal Satış Şirketleri ile ilgili genel bilgiler verilmekte ve son bölümde ise Muhasebe Denetiminin teorik bilgilerinden hareketle vergisel kayıpların en aza indirgenmesi amacıyla Sanal Satış yapan şirketler üzerindeki uygulamalar araştırılmıştır.

BÖLÜM 2. GENEL ANLAMDA MUHASEBE DENETİMİ

Bu bölümde Muhasebe Denetimini anlamak amacıyla Muhasebe ve Denetim Kavramlarının anlamları, Muhasebe Denetiminin Tarihi seyrini ve gelişim aşamalarını ve Denetimin toplum içindeki yeri üzerine bir takım bilgiler verilecektir.

2.1. MUHASABE DENETİMİ KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1.1. Muhasebe Denetimi ve Tarihsel Gelişimi

Muhasebeye işletmenin varlıklarında ve kaynaklarında değişme yaratan, tamamen veya kısmen finansal nitelikteki ve para ile ifade edilebilen işlemlere ait bilgilerin ilgili kaynaklardan toplanması, doğruluklarının saptanması, kaydedilmesi sınıflandırılması, elde edilen sonuçların rapor halinde ilgili kişilere sunulması ve bu bilgilerin analiz edilip yorumlanması diyebiliriz.¹

Denetim, bir iş ya da işlemin doğru ve norm, kural, standart gibi önceden belirlenmiş metotlara uygun olup olmadığının araştırılması, incelenmesi ve kontrol edilmesi olarak tanımlanabilir. Genel anlamıyla denetim ise, iktisadi faaliyet ve olaylara ilişkin işlemlerin önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve elde edilen sonuçları ilgi duyanlara raporlamak amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir.²

¹Küçüksavaş, N. (1995), “*Kişisel Bilgisayar (PC) Destekli Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulaması*”, 5. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 4

²Güredin, E. (2000), “*Denetim*”, Beta Basım Yayım Dağ. A.Ş.10 baskı İstanbul, 5

Türk Dil Kurumu denetlemeyi, “bir işin doğru ve yönetime uygun olarak yapıp yapılmadığını incelemek, teftiş etmek, kontrol etmektir” şeklinde tanımlamıştır.³

Denetim ayrıca tüm iddia ve eylemlerin yasaya ve yürürlükte bulunan mevzuata uygunluk derecesini irdeleyen, sonuçlar çıkaran bir süreçtir⁴

Nasıl ifade edilirse edilsin, denetim tanımının temelinde, herhangi bir sebeple kendilerine kaynak tahsis edilen kişi veya birimlerin, kaynakları nasıl kullandıklarının muhasebesi niteliğinde olan “*hesap verme sorumluluğu*” kavramı vardır.⁵,

Son yıllarda ekonomik faaliyetlerin daha da artması sonucu işletmelerin faaliyetlerinin daha karmaşık hale gelmesi, verilerin çokluğu ve bilgi sağlayanların yanlış tutumları nedeniyle işletmelerin sunduğu bilgilerin güvenilirliği daha fazla sorgulanmakta ve bilgi kullanıcılarının güvenilir bilgiye olan ihtiyaçları daha da artmaktadır. Bu nedenle sunulan finansal bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak için, bu konuda deneyim ve yetkiye sahip üçüncü kişilere ihtiyaç duyulmaktadır⁶ Bu kişiler denetim faaliyetini yürüten bağımsız denetçilerdir. Denetçi, yaptığı denetim çalışmaları sonucunda bir rapor hazırlayarak elde ettiği bilgi ve bulguları ihtiyacı olan bilgi kullanıcıları veya karar vericilerin ilgisine sunan kişidir.⁷

Bu tanımlamalardan hareketle Muhasebe Denetiminin Özellikleri şöyle sıralanabilir;⁸

- Denetim bir süreçtir. Belli bir dönemi kapsar.
- Ekonomik faaliyetler ve diğer olaylarla ilgilenir.
- Denetimin önceden saptanmış ölçütleri vardır.
- Denetim var olan yasa ve mevzuata incelenen olayın uygunluğunu test eder.
- Denetim tarafsız olmak durumundadır.
- Denetimin en temel unsuru kanıt toplamak ve bunları değerlendirmektir.
- Denetim sonuçları ilgililere bildirmelidir.

Muhasebe ve denetim kavramları ile ilgili genel bilgiler edindikten sonra Muhasebe denetiminin ne zaman ve ne sebeple ortaya çıktığı ile ilgili bilgilere bakmak

³ www.tdk.gov.tr 15.03.2014

⁴ Güçlü, F. (2008), “*Muhasebe Denetimi*”, Detay Yayıncılık, Ankara, 1

⁵ Erdoğan, M. (2002), “*Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliği*”, Doğu Üniversitesi Dergisi, 51-63

⁶ Selimoğlu, S. K., Uzay, Ş. (2011), “*Muhasebe Denetimi*”, Ankara: Gazi Kitabevi, 2-3

⁷ Durmuş, C. N., Taş, O. (2008), “*SPK Düzenlemeleri Ve 3568 Sayılı Mevzuat Kapsamında Denetim*”, Alfa Yayınları. İstanbul , 4

⁸ Güçlü, F. (2005), “*Muhasebe Denetimi*”, 1.Baskı Detay Yayıncılık, Ankara, 1

faydalı olacaktır.

Muhasebe denetiminin ilk defa ne zaman ve nerede yapılmış olduğu hakkında net bir bilgi yoktur. Fakat Mezopotamya uygarlığı kayıtlarında finansal işlemleri gösteren rakamların yanında bir doğrulama sistemi kullanıldığına ilişkin işaretler ve noktalar bulunması, bir kişi tarafından hazırlanan kayıtların bir başka kişi tarafından doğrulanma işleminin günümüzden 5500 yıl önceye kadar uzandığı anlaşılmaktadır⁹.

Muhasebe denetiminin; Anglo-Sakson ülkelerde karşılığı “Auditing” dir. Auditing kavramının kökeni, Latince “işitme ve dinleme” anlamına gelen “Audire” fiiline dayanmaktadır. Bunun anlamı, eski tarihlere dayanan toplumlarda seçilmiş uzmanların görevli kişilerin yaptıkları işleri dinleyerek, doğruyu bulmaya çalışmalarıdır.¹⁰

Denetim, uygulama olarak eski tarihlere kadar dayanmasına rağmen, günümüzdeki anlamına sanayi devrimiyle başlayan ve gelişen dört aşama ile gelmiştir.

- Sanayi Devrimi öncesi ve sonrası 1900’lü yıllara kadar işletme yapılarında önemli değişimler meydana gelmiştir. Bu dönemde denetçiler çalışmalarını olası hata ve hileleri ortaya çıkarabilmek için belge denetimine yoğunlaştırmışlardır. İşte bu tür denetim çalışmalarına “Belge Denetimi Yaklaşımı” denmektedir.
- 1900-1930’lu yıllarda ortaya çıkan bazı gelişmeler, denetçileri işletmenin mali tablolarını bir bütün olarak denetlemeye yönlendirmiştir.
- 1930’lu yıllardan sonra gelişmeler hızlanarak sürmüştür. Bu dönemde özellikle örnekleme çalışmalarında önemli gelişmeler olmuş ve istatistikî örnekleme yöntemlerinin uygulanmasına geçilmiştir. Günümüzde de önemini koruyan bu yaklaşıma “Sisteme Dayalı Denetim Yaklaşımı” denmektedir. Böylece bu dönemde günümüz modern denetim anlayışının temelleri atılmıştır. Bu tür denetim çalışmalarına da “Mali Tablo Denetimi Yaklaşımı” denir.
- Günümüze kadar gelen dönemde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Denetim çalışmalarında bilgisayar programlarından yararlanılmaya başlanmış, çeşitli istatistikî ve matematiksel yöntemler denetimin vazgeçilmez unsurları olmuş, analitik inceleme prosedürlerinin önemi artmış, denetim faaliyetlerinin alanı

⁹L. B. Sawyer, (1988) “*Sawyer’s Internal Auditing, The Practices of Modern Internal Auditing*”, The Institute of Internal Auditors, Almonda Springs, Florida, 18

¹⁰ Bozkurt, N. (1999), “*Muhasebe Denetimi*”, 2.Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul, 17

genişlemiş ve denetçiler işletmelere muhasebe dışındaki konularda da hizmet vermeye başlamıştır. İşte bu çalışmalara “Yönetim Denetimi Yaklaşımı” denmektedir.¹¹

Türkiye’de muhasebe denetiminin gelişimi, ekonomideki gelişmelere paralel olmuştur. Ülkemizde muhasebe denetimi konusundaki ilk uygulama örneklerini muhasebe konusunda uzmanlığı kanıtlanmış kişilere mahkemelerde bilirkişilik yaptırılması ve vergi kanunları gereği vergi denetimi yetkisi tanınması ile başlamıştır. Daha sonra meslek mensupları kendi aralarında örgütlenerek, bir yandan mesleğin yasal statüsünün oluşturulmasına, diğer yandan da mesleğin eğitim yönüyle ilgilenecek toplumda muhasebe ve denetim bilincinin oluşturulmasına çalışmışlardır.¹²

13 Haziran 1989 tarihinde yürürlüğe giren 3568 sayılı yasa ile Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik yasasıyla bağımsız muhasebe denetimi mesleği, bir serbest meslek olarak, Türk ekonomi hayatında artık onurlu yerini almıştır.¹³

Ülkemizde muhasebe ve denetimde en önemli adımlardan biri de, 1 Ocak 1994 tarihinden itibaren tüm işletmeleri kapsayan tek düzen muhasebe sistemi uygulanmaya başlamıştır. Bunlara ek olarak, 1994 yılında muhasebe ve denetim standartlarını saptamak üzere Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) kurulmuştur. TMUDESK, Türkiye muhasebe standartlarını saptarken, uluslararası standartlara uygun hazırlamayı amaç edinmiştir. Böylece ülkemizde denetimde tek sesliliğe geçilmiştir.¹⁴

1980’lerden sonra dünyada görülen liberalizm büyük bir hızla yayıldı. Gelişmekte olan ülkelerde bu akım, bir tür ekonominin denetimsizliği olarak algılanarak "bırakın herkes istediği gibi davransın, istediği her şeyi yapsın" şeklinde yorumlandı. Halbuki gelişmiş ülkelerde, benzer faaliyetler bir takım kurallara bağlandığı ve bunların da gerek kamu tarafından gerekse kendilerine kamu görevi verilmiş meslek grupları tarafından çok sıkı bir şekilde denetlendiği ve bundan sapmalar olduğu takdirde,

¹¹ Bozkurt, N.(1999), a.g.e. 17

¹² Uzay, Ş., Tanç, A., Erciyes M.(2009), “Türkiye’de Muhasebe Denetimi: Geçmişten Geleceğe – 1”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:95, 127

¹³ Çarıkçıoğlu,P. “Türkiye’de Muhasebe Denetiminin Gelişimi” <http://www.archive.ismmmo.org.tr/docs/09/05/2014>

¹⁴ Erdoğan, M. (2002), a.g.e., 51-63

ekonominin korunması için, gereğinin derhal yapıldığı görülmektedir. Liberalizm hiçbir zaman denetimsizlik değil faaliyet serbestisidir.¹⁵

2.1.2. Denetimin Toplumsal Algısı

Denetim ihtiyacının oluşması için öncelikle sorumluluk ilişkisinin kurulmuş olması gerekmektedir. Bu bağ, kişiler arasında oluşabileceği gibi kamusal sorumluluk şeklinde de ortaya çıkabilir. Herhangi bir sorumluluk ilişkisinde yükümlünün performansını gösteren düzenli bir raporlama veya bilgi akışı, sorumluluğu devredenlerin çıkarlarını korumak için gereklidir. Bu açıdan finansal tablolar, iktisadi hayatta açık veya gizli bir şekilde kullanıcılar ile yönetim arasındaki yükümlülük ilişkisinin ortaya çıkardığı bilgi ihtiyacını karşılamayı amaçlar ve bu fonksiyonu yerine getirdiği müddetçe karar alıcılar açısından bir değer ifade eder.¹⁶

Günümüz mali piyasalarında güven ortamının sağlanması ve sürdürülebilmesi için gerekli olan şeffaflığın tesisinde bağımsız denetimin önemi gittikçe artmaktadır. Be sebeple bağımsız denetimin etkinliği, uluslararası standart ve etik kurallara uygun olarak gerçekleştirilmesi mali piyasalar açısından oldukça önemlidir. Ancak bağımsız denetim mesleğinde artan rekabet sebebiyle denetim firmaları müşterilerini kaybetmek yerine, bağımsızlıklarından ödün vermeye ve tarafsızlıklarını yitirmeye başlamışlardır. Yakın zamandaki Enron, WorldCom, Adelphia ve Parmalat gibi skandallarda bunun sonucunda ortaya çıkmıştır.¹⁷

Muhasebe, denetlemenin temel dayanağı; denetleme ise, muhasebenin yasalara, kurallara, ilkelere ve yöntemlere uygunluğunun sağlanmasıdır. Muhasebe denetimi, muhasebenin eksiklerini ve aksayan yönlerini ortaya çıkaran bir fonksiyon üstlenmektedir. Sonuç olarak, muhasebesiz denetleme dayanaksız; denetimsiz muhasebe ise sağlamasızdır.¹⁸

¹⁵ Temizel, Z. (1997), “*Ekonominin Denetimi ve Muhasebe Mesleği*”, TÜRMÖB Yayınları 34, Ankara, 73

¹⁶ Şirin, M. (2006), “*Denetimde Kanıt Teorisi Ve Gelişimi*”, Sayıştay Dergisi, Sayı:61, 23-36

¹⁷ Acar, D., Senal S. (2011), “*Bağımsız Denetim Kalitesinin Arttırılmasında Kamu Gözetim Kurulu'nun Rolü: Bağımsız Denetim Firmaları Üzerine Bir Araştırma*”, Muhasebe Denetimine Bakış Dergisi, Sayı:35, 33-50

¹⁸ Erdoğan, M. a.g.e. 51-63

Denetimi zorunlu kılan faktörleri genel olarak dört başlık altında toplayabiliriz.

Bunlar:

- **Çıkar çatışması:** Mali tabloların kullanıcıları ile mali tabloların hazırlanmasından sorumlu olan şirket yöneticileri arasında çıkar çatışması olabilmektedir. Aynı şekilde çıkar çatışması şirketi yöneten ve mali tabloların hazırlanmasından sorumlu yöneticilerle hissedarlar arasından da meydana gelmektedir. Diğer taraftan, şirket hissedarları şirketlerinin kredi alımında veya satımında değerini olduğundan daha fazla veya finansal yapıyı olduğundan daha iyi gösterme gayreti içersinde olabilmektedirler.
- **Muhasebe sistemlerinin karmaşıklığı:** Muhasebe işlemleri ve mali tabloların hazırlanması süreci, işletmeler büyüdükçe ve teknoloji ilerledikçe daha karmaşık hale gelmektedir. Bu ise hazırlanan finansal tabloların hatalı olma olasılığını artırmaktadır. Bu durum da denetimi zorunlu hale getirmektedir.¹⁹
- **Bilgilerin alınacak kararlar ile ilgili olması:** Bilginin alınacak kararı etkilemesi veya kararın bilgiyle doğrudan ilişkili olması, alınacak kararların bilgiye dayandırılarak alınması sebebiyle kullanılacak bilginin doğruluğu önemli hale gelmektedir.
- **Diğer nedenler:** Bilgi kullanıcıları ile firmanın farklı yerde olması ve ilgili şirkette doğrudan kendilerinin denetim yapma yetkisi ve imkânı olmaması gibi nedenlerden dolayı denetime ihtiyaç duymaktadırlar.²⁰

¹⁹ Kepekçi, C. (2004), “Bağımsız Denetim”, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 10-13

²⁰ Durmuş, C. N., Taş, O. (2008), a.g.e , 6

2.2. MUHASABE DENETİMİ TÜRLERİ

Tablo 2.1 Denetim Türleri

DENETİM TÜRLERİ	
Konusuna(Amacına) Göre Denetim Türleri	Finansal Denetim
	Biçimsel Denetim
	Faaliyet Denetim
	Özel Amaçlı Denetim
Denetçiye Göre Denetim Türleri	İç Denetim
	Bağımsız Denetim
	Kamu Denetimi
	Yüksek Denetim
Niteliğine Göre Denetim Türleri	Sürekli Denetim
	Sınırlı Denetim
	Özel Denetim

2.2.1.Konusuna (Amacına)Göre Denetim Türleri

Denetimin konusuna göre veya amacına göre denetim dörde ayrılır:

- Finansal Denetim (Mali Tablolar Denetimi)
- Uygunluk Denetimi (Usul Denetimi)
- Faaliyet Denetimi (Performans Denetimi)
- Özel Amaçlı Denetim

2.2.1.1. Finansal Denetim

Mali Tabloların denetimi, işletmenin mali tablolarının, mali durumu ve faaliyet sonuçlarını doğru ve dürüst, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve yasal düzenlemelere uygun olarak yansıtıp yansıtmadığı konusunda bir görüş oluşturma çalışmasıdır.²¹

²¹ Bozkurt, N. a.g.e, 27

Denetçi, finansal tabloları denetlerken, bu tabloların değişik gruplarca değişik amaçlar için kullanılacağı hususunu göz önünde tutar.²² Ancak mali tabloları denetleyen denetçi, işletmeden veya herhangi bir gruptan ayrı bağımsız bir kişiliğe sahiptir.²³

Aşağıda Finansal tablolar denetiminin unsurları özetlenmiştir.²⁴

Tablo 2.2 Finansal Denetim

FİNANSAL DENETİM	
Amaç	Finansal bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğinin ölçülmesi
Kapsam	Finansal tablolar ve ekleri
Ölçüt	Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile finansal bilgileri etkileyen diğer düzenlemeler.

Denetçi finansal tabloları denetlerken, bu tabloların değişik gruplarca değişik amaçlar için kullanılacağı hususunu göz önünde bulundurmalıdır. Denetim, tüm grupların ihtiyaçlarını karşılamak için gerçekleştirilen genel amaçlı bir çalışmadır. Her bir grup için ayrı denetim yapmak söz konusu olmayacağından genel amaçlı tek bir denetim yapılarak tüm grupların bilgisine sunulur. Şayet bu gruplardan herhangi biri bu genel denetimin kendisi için yeterli bilgi sağlamadığı görüşüne varırsa; bu grup için gerekli diğer bilgileri toplama olanağı her zaman için vardır.²⁵

2.2.1.2. Biçimsel Denetim

Uygunluk denetimi, işletme yönetimi tarafından konulan kurallar ve işletme politikalarının ne ölçüde uygulandığının saptanması amacıyla yapılan denetim türüdür.²⁶

İşletme çalışanlarının ya da yöneticilerinin hukuk kurallarına yetkili makamlarca konulan usul ve kurallara uyup uymadıklarının incelenmesidir. Denetim sonuçları genellikle işletmenin üst yönetimine raporlanır. Uygunluk denetimi genellikle işletmede görev yapan iç denetçiler tarafından yapılsa da zaman zaman kamu denetçileri de

²² Güredin, E. (1998), “Denetim” Beta Basım Yayım, 8. Baskı, İstanbul, 14

²³ Bozkurt, N a.g.e, 28

²⁴ <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/kitaplar/130/2%20denetim%20turleri.pdf>, 40 15/05/2014

²⁵ Güredin, E. a.g.e, s.14

²⁶ Dalak, G. (2000), “Denetim ve Kalite Denetimi”, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 5

işletmenin eylem ve işlemlerinin mevzuata uygunluğunu denetlerler. Uygunluk denetimine bir diğer örnek vergi denetimidir. Vergi denetiminde mükelleflerin mali hukuk kurallarına ne ölçüde uygun davrandığı incelenmektedir.²⁷

Bir başka örnek olarak ise, bir banka şube müdürünün kredi verme sınırını aşp aşmadığının, banka müfettişleri tarafından incelenmesi veya bir işletmede mahsup fişlerinin yetkilendirilmiş kişiler tarafından imzalanıp imzalanmadığının iç denetçi tarafından incelenmesi verilebilir.²⁸

Aşağıda Biçimsel (Uygunluk) denetiminin unsurları özetlenmiştir.²⁹

Tablo 2.3 Biçimsel Denetim

BİÇİMSEL(UYGUNLUK) DENETİM	
Amaç	İşletme Faaliyetlerinin yetkili otoriteler(işletme içi ve dışı) tarafından belirlenmiş ölçütlere uygunluk derecesinin araştırılması
Kapsam	Tüm işletme faaliyetleri
Ölçüt	Kanun, yönetmelik, şirket ana sözleşmesi, yönetim kurulu kararları, işletme içine dönük yönetmelik ve sirküler, işletme yönetiminin belirlediği iç kontrol politika ve prosedürleri.

2.2.1.3. Faaliyet Denetimi

İç denetimden daha kapsamlı olan bu denetim türünde, kurum ve kuruluşların örgütsel yapısı, bağlı oldukları mevzuat, iç kontrol sistemleri, iş akışları ve uygulamaları irdelenir. Faaliyet denetimi, ilgili organizasyonun saptanmış hedef ve amaçlara ulaşp ulaşmadığını ve faaliyetlerle ilgili finansal nitelikte olmayan konuları araştırmaktır. Ayrıca performans ve risk denetimi de faaliyet denetimi kapsamında yer alan denetim türleridir.³⁰

İş dünyasında yer alan rekabetin küreselleşmesi, durgunluğun bazen de gerilemelerin yaşandığı kriz süreçlerinin yoğunlaşması, girdi kaynaklarının etkin kullanımının fiyat ve kalite rekabeti bağlamında önemli bir duruma gelmesi ile faaliyet

²⁷ Akararasu, N. (2000), “Halka Açık Şirketlerde İç Denetim Ve Denetim Kurullarının Etkinleştirilmesi İçin Öneriler”. Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi Yeterlilik Etüdü, İstanbul, 12

²⁸ Bozkurt, N a.g.e, 29

²⁹ <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/kitaplar/130/2%20denetim%20turleri.pdf>, 42 15/05/2014

³⁰ Sayıştay Başkanlığı, (1996), “Yüksek Denetim Kurumları Uluslararası Teşkilatı (INTOSAI) İç Kontrol Standartları”, Sayıştay Dergisi, Sayı 20 (Ocak-Mart), 22–39

denetiminin popülerliği giderek artmıştır.³¹

Faaliyet denetiminin amaçları aşağıdaki gibidir:³²

- İşletmenin performansını incelemek,
- Hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirdiğini saptamak,
- Verimli çalışıp çalışmadığını incelemek.

Tablo 2.4 Faaliyet Denetimi

FAALİYET DENETİM ³³	
Amaç	Faaliyetlerin etkinliğini ve verimliliğini ölçmek
Kapsam	Tüm işletme faaliyetleri
Ölçüt	Bütçeler, performans ölçütleri, verimlilik oranları vb.

2.2.1.4. Özel Amaçlı Denetim

Özel amaçlı denetim, belli bir konuda belli bir karar birimine ayrıntılı bilgi sağlamak ve öneride bulunmak amacıyla bir işletmenin hesaplarını, mali tablolarını ve bunların dayandığı belgelerin incelenmesidir. Satın alma, devir ve birleşmeden önce yapılan incelemeler, kredi açmadan önce yapılan incelemeler örnek olarak verilebilir.³⁴

Başlıca özel amaçlı, denetim türleri:

- Satın alma, devir, birleşmelerden önce yapılan incelemeler,
- Kredi açmadan önce yapılan incelemeler,
- Ortaya çıkarılan bir yolsuzluğun veya ihmalin araştırılması,
- Vergi incelemeleri,
- Kamusal örgütlerce yapılan incelemeler,
- Mahkemelerce yaptırılan özel incelemeler.³⁵

³¹ Baş, İ.M, (1991), “Faaliyet Denetçisi ve Faaliyet Denetim Süreci”, Denetim Dergisi, Yıl:6, Sayı 68-69 (Ağustos-Eylül), 7

³² <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/kitaplar/130/2%20denetim%20turleri.pdf> , 41 15/05/2014

³³ <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/kitaplar/130/2%20denetim%20turleri.pdf> , 41 15.05.2014

³⁴ Karanfiloğlu, A.Y. (1999), “Muhasebe Denetimi Kavram İlke ve Yöntemleri”, Sayıştay Dergisi, Sayı:35, 31

³⁵ Karanfiloğlu, A.Y. a.g.e 31

2.2.2. Denetçiye Göre Denetim Türleri

Denetçiye göre Denetim Türleri dört Başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar; İç denetim, Bağımsız denetim, Kamu denetimi ve Yüksek denetimdir.

2.2.2.1. İç Denetim

İç denetim uygunluk denetiminden daha geniş kapsamlıdır. İç denetim sadece mali olaylarla değil, parasal olmayan olaylarla da ilgilidir. İç denetimin amacı; işletme varlıklarının her türlü zarara karşı korunup korunmadığını, faaliyetlerin saptanmış politikalarla uyum içinde yürütülüp yürütülmediğini ve iç kontrol sistemlerinin etkinliğini ve verimliliğini araştırmaktır. Dolayısıyla iç denetim bir yönetim kontrol aracıdır ve etkinlik ve verimlilik araştırması yapar.³⁶

Ancak, iç kontrol sisteminin yeterlilik ve etkinliğinin ölçülebilmesi için önceden saptanmış kıstaslara ihtiyaç vardır. Bu kıstaslar genel kabul görmüş muhasebe kavramları, yönetim tarafından hazırlanan planlar, genelgeler ve yönetimin oluşturduğu kurallardır.³⁷

İç denetimin amacı, kuruluşun sorumluluklarını etkin olarak yerine getirmesinde, kuruluş personeline yardımcı olmaktır. İç denetimin yardımcı olduğu personel arasında kuruluş yönetiminde olanlar ve yönetim kurulu üyeleri bulunmaktadır.³⁸ Ancak, iç denetimin yönetime destek fonksiyonu, iç denetimin yardımcı bir işidir.³⁹

2.2.2.2. Bağımsız Denetim

Bağımsız denetim serbest meslek sahibi olarak kendi adına çalışan veya bir denetim şirketinin ortağı olan, denetimini yaptıkları işletmeyle işçi-işveren ilişkisi olmayan denetçilerin, işletmenin talebiyle ve bir denetim sözleşmesi çerçevesinde,

³⁶ Denetim Ders Notları, <http://smmmser.blogcu.com/denetim-ders-notlari-5/537895> 21/05/2014

³⁷ Kepekçi. C, (1982), “İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliğini Sağlamada İç Denetimin Rolü” İTİA Yayınları, Eskişehir, 38

³⁸ Özseren, B. (2000), “İç Denetim Standartları ve Mesleğin Yeni Açılımları” Sayıştay Yayınları, 2000, <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras08icdenetimstandart.pdf> ,02/05/2014

³⁹ Ataman A., Başak, F. (2000), “Türk Denetim Kurumları” Türkmen Kitapevi, İstanbul, 11

işletmelerin mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluk derecesini belirlemek amacıyla yaptıkları denetim çalışmasıdır.⁴⁰

Bağımsız denetçiler, denetimini yaptıkları işletmeyle işçi-işveren ilişkisi olmayan, işletmelere denetim ve diğer hizmetleri sunan kişilerdir. Ülkemizde bu kapsama girebilen denetçiler, ‘Yeminli Mali Müşavir’ ve ‘Bağımsız Dış Denetçi’ olarak adlandırılmaktadır. Bağımsız denetçiler işletme yönetimi ile işletme ilgilileri arasında bir köprü görevi üstlendiklerinden toplumda çok önemli bir yere ve sorumluluğa sahiptirler.⁴¹

2.2.2.3. Kamu Denetimi

Kamusal denetim adından da anlaşılacağı gibi kamu kuruluşlarının kendi denetim elemanlarına kamu düzeninin sağlanması ve kamu haklarının korunması amacıyla yaptırdıkları denetimler olmaktadır. İşletmelerde yürütülen kamusal mali denetim içinde ise, en önemli yeri vergi denetimi oluşturmaktadır.⁴²

Kamu denetçileri, çeşitli devlet kurumları içinde örgütlenmiş olan denetim birimleridir. Özel işletme faaliyetlerinin hukuki mevzuata, devletin ekonomik politikasına ve kamu yararına uygun gerçekleşme derecesini araştırır; örneğin, vergi denetçileri vergi yükümlülerinin mevzuata ne ölçüde uyduklarını görmek amacıyla vergi incelemesi yaparak bağlı oldukları kamu birimine rapor verirler. İlgili kamu örgütü, işletmeye karşı tutumunu, verilen denetçi raporlarına göre belirler.⁴³

2.2.2.4. Yüksek Denetimi

Ülkemiz literatüründe denetimin fonksiyonel ayrımının iç denetim ve dış denetim şeklinde yapıldığı görülmektedir. Yüksek denetim kurumlarınca yapılan denetimde dış denetim kapsamında değerlendirilmektedir. Uluslar arası literatürde ise bu tür denetim için daha çok “yüksek denetim” (supreme audit) yada “devlet denetimi” (state audit) terimlerinin kullanıldığı görülmektedir.⁴⁴

Yüksek denetim kamu kesimine özgü bir denetim türüdür. Dolayısıyla özel kesim açısından düşünüldüğünde denetçinin statüsü ve bağlı olduğu birime göre yapılan

⁴⁰ Ataman A., Başak, F. (2000), a.g.e, 11

⁴¹ Bozkurt N, (1998), “*Muhasebe Denetimi*”, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti, İstanbul, 31

⁴² Aktuğlu, M.A.(1993), “*Denetleme ve Revizyon*”, Bilgehan Basımevi, İzmir, 19

⁴³ Türker, C. (2008), “*Maddi Duran Varlıkların Bağımsız Denetimi Ve Bir Uygulama*”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 9-10

⁴⁴ Köse, H Ö. <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras12ayukden.pdf> 18, 14/05/2014

ayırım iç-dış denetim şeklinde ikiye ayrılacaktır. Kamu kesimi açısından bakıldığında yasama, yürütme ve yargı birimlerinden bağımsız bir şekilde yapılan ve kaynağını doğrudan anayasadan alan Sayıştay denetimleri kendine özgü bir kamusal faaliyet olarak kamusal iç ve dış denetçilerin yaptıkları denetim tanımına uymamaktadır. Bu statüsü ile Sayıştay bir yüksek denetim kurumu, yaptığı denetim de yüksek denetim faaliyeti olarak adlandırılır.⁴⁵

Yüksek denetimin başlıca ayırıcı özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:⁴⁶

- Yüksek Denetim yasama, yürütme ve yargı içine alınamayan “kendine özgü” bir devlet faaliyetidir.
- Yüksek denetim Parlamento adına yapılan bir faaliyettir. Ancak bu denetim faaliyeti planlamada, uygulamada ve sonuçların parlamentoya ulaştırılmasında tümüyle bağımsızdır.
- Yüksek denetim görev ve yetkilerini çoğunlukla anayasadan alan bir faaliyettir.
- Yüksek denetimi yürütmekle görevli meslek mensuplarının Anayasal ve yasal teminatları bulunmaktadır.
- Yüksek denetimi yürüten kurumun mali bağımsızlığı vardır.

Birçok ülkede yüksek denetim yargısal güçle de donatılmıştır. Özellikle Kara Avrupa’ında egemen olan bu sistemde denetim parlamento adına yapılmakta, ancak denetim bulgularının önemli bir bölümü yargısal süreçte kesin hükme bağlanmaktadır.⁴⁷

2.2.3. Niteliğine Göre Denetim Türleri

Niteliğine göre denetim türleri üç başlıkta incelenir, Bunlar; Sürekli denetim, Sınırlı denetim ve Özel denetim’dir.

⁴⁵ Demirbaş, T. (2001), ”Sayıştaylar Tarafından Gerçekleştirilen Performans Denetimleri ve Türk Sayıştayı Uygulaması, Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, Araştırma / inceleme/ Çeviri Dizisi:17, 1. Baskı, Ankara, 41

⁴⁶ Geist, B. (1981), ”State Audit: An Introduction” State Audit-Development in Puplic Accountability, State Comproller’s Office (İsrail), 3

⁴⁷ Köse, H Ö. <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras12ayukden.pdf> 19, 14/05/2014

2.2.3.1. Sürekli Denetim

Sürekli denetim, fiziki belge olmaksızın gerçek zamanlı muhasebe bilgi sisteminde üretilmiş olan finansal tablolarda yer alan finansal karakterli bilgilerin doğruluğuna ve güvenilirliğine ilişkin bir görüş oluşturmak amacıyla bilgisayar destekli denetim tekniklerini ve analitik prosedürleri kullanarak elektronik denetim kanıtlarını toplamaya ve toplanan kanıtlardan ulaşılan görüşü bir denetim raporu ile bilgi kullanıcılarına sunmaya yönelik sistematik bir süreçtir.⁴⁸

Başka bir tanımlamada ise,

Sürekli denetim; bağımsız denetçinin, denetim konusunun temelini oluşturan olayların gerçekleşmesi ile eşzamanlı veya bu olayların gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra yayınlanan bir dizi denetçi raporunu kullanarak denetim konusu üzerine yazılı bir güvence vermesine imkân tanıyan bir yöntemdir. Her yıl yapılan ve gerekli tüm denetim tekniklerini kapsayan denetlemeyi ifade eder.⁴⁹

Halka açık şirketlerin, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) gözetimine tabi diğer şirketlerin, bankaların, sigorta şirketlerinin, enerji piyasasında faaliyet gösteren şirketlerin yılsonu mali tablolarının Genel kabul görmüş denetim standartlarına uygun şekilde denetlenmesidir.⁵⁰

Bu denetimin özelliği tam denetim olması, yani mali yıl sona ermeden denetim sözleşmesinin yapılmış olması sebebiyle denetçinin yeterli kanıt toplayabilmesi veya bağımsız denetim standartlarının tamamının uygulanabilmesine imkân bulması ve dolayısıyla denetim alanında bir sınırlama olmamasıdır. Bu denetimde denetçinin, denetim görüşüne ulaşabilmesi için yeterli zaman ve imkân olduğu varsayılır. Bu sebeple denetim sonucunda verdiği raporun güvenlik derecesi oldukça yüksektir. Ancak bu durum tabloların yüzde yüz doğru olduğu anlamına gelmez. Çünkü denetçi ne kadar fazla denetim kanıtı toplarsa toplasın yine denetimin özünden gelen denetim riski bulunur.⁵¹

⁴⁸Sayıştay Dergisi Sayı: 61 <http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/der61m5.pdf>, 71 14.05.2014

⁴⁹Erdoğan, M.(2002), a.g.e., 60

⁵⁰Kaval, H. (2005), “Muhasebe Denetimi”, 2.Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 12

⁵¹Kaval, H. a.g.e. 12

2.2.3.2. Sınırlı Denetim

Sınırlı denetim, sürekli denetim yaptıran ortaklık ve sermaye piyasası kurumlarınca düzenlenmiş ara mali tabloların, sürekli bağımsız denetimi yapan bağımsız denetim kuruluşu tarafından ağırlıklı olarak bilgi toplama ve analitik inceleme teknikleri kullanılarak sürekli denetim programlarına uyumlu bir şekilde denetlenmesidir.⁵²

Ara dönemlerde, yıllık denetimi gerçekleştiren denetim şirketi tarafından yapılır. Bu denetime tabi şirketler bankalar ve özel finans kurumları ile sermaye piyasasında faaliyet gösteren şirketler olup, bunlar 3, 6 ve 9. ay sonu itibariyle ara mali raporlarını hazırlamak ve BDDK ile SPK' ya göndermek zorundadırlar. Ancak 6. ayın sonu itibariyle düzenlenen mali tabloların bağımsız dış denetimden geçmiş olması gerekir.⁵³

Aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım fonları, emeklilik yatırım fonları, yatırım ortaklıkları, konut finansmanı fonları, varlık finansmanı fonları, ipotek finansmanı kuruluşları, hisse senetleri menkul kıymet borsalarında ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören anonim ortaklıklar, kurul tarafından finansal tablolarının bağımsız denetimi gerekli görülen diğer işletmelerin kurul tarafından yayımlanan finansal raporlama standartlarına ilişkin düzenlemelerdeki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, altı aylık ara dönem finansal tabloları sınırlı denetim kapsamındayken emeklilik yatırım fonlarının, üç ve dokuz aylık finansal tabloları da sınırlı denetime tabidir.⁵⁴

Ayrıca hisse senetleri halka arz edilmiş olan ve arz edilmiş sayılan ortaklıkların menkul kıymetlerinin halka arzında veya mevcut paylarının hissedarları tarafından halka arzında düzenlenecek ara mali tablolar da bağımsız sınırlı denetime tabidir.⁵⁵

⁵²TSPAKB, (2006), "Muhasebe, Denetim ve Etik Kurallar", TSPAKB Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı Eğitimi, Mayıs, 140

⁵³Kaval, H. (2005), "*Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri İle Muhasebe Denetimi*" Gazi Kitapevi, Ankara, 27

⁵⁴SPK, (2006) "*2001 – 2006 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Düzenlemeler*", Kurumsal Yönetim İlkeleri Başlangıç Hükümleri, Madde 5

⁵⁵TSPAKB, (2006), a.g.e., 140

2.2.3.3. Özel Denetim

Özel denetim belirli bir olayın meydana gelmesiyle bağıntılı olarak söz konusu olaydan etkilenebilecek hesapların veya finansal tabloların denetimidir.⁵⁶

Özel denetim yasal bir zorunluluk olmamakla birlikte, gerek işletme gerekse ilgili çıkar gruplarının isteği üzerine yapılan denetimdir. Bu denetim çalışmalarının sınırları, bu çalışmaları isteyenler tarafından belirlenmiştir.⁵⁷

Özel bağımsız denetim, sermaye piyasası araçlarının halka arzı için Kurula başvuru sırasında veya birleşme, bölünme, devir ve tasfiye durumunda bulunan işletmelerce, bu amaçlarla herhangi bir tarih itibariyle düzenlenmiş finansal tabloların SPK' nın Seri: X No: 22 Tebliğ'inin gerektirdiği esaslara uygun olarak bağımsız denetime tabi tutulmasını ifade eder.⁵⁸

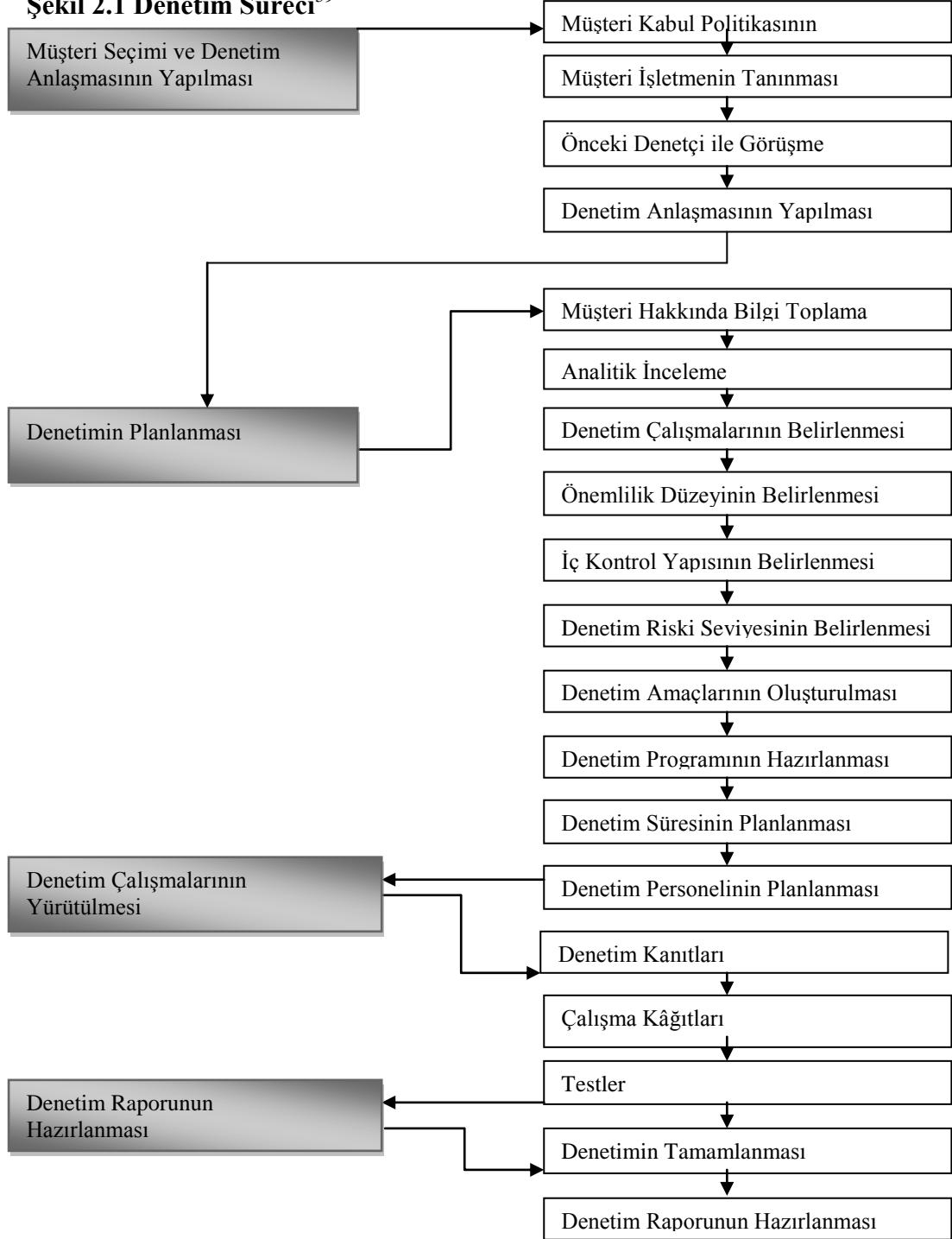
⁵⁶Bacacı, M. (2006), “*Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarının Bağımsız Dış Denetimi ve Bir Uygulama*”, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Kütahya, 8

⁵⁷ Güler, E. (2006), “*Bağımsız Dış Denetim Süreci Kurumsal – Sosyal Sorumluluk İlişkisi Bankacılık Sektörü Uygulaması*”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 39

⁵⁸ SPK, (2006), a.g.e. Başlangıç Hükümleri, Madde 6

2.3. DENETİM SÜRECİNİN PLANLANMASI VE RAPORLANMASI

Şekil 2.1 Denetim Süreci⁵⁹

⁵⁹ Ay, M. *Bilişim Teknolojilerinin Muhasebe Denetiminde Kullanılması ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bağımsız Denetim Firmalarında Bilişim Teknolojilerinin Kullanım Düzeyi Üzerine Bir Araştırma*. TC Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim dalı Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 276

2.3.1 Denetim Yapılacak Kuruluşun Belirlenmesi

Denetim faaliyetine başlanabilmesi için öncelikle bir müşterinin denetim yapılması isteğine ilişkin bir teklifinin olması ve denetim konusunda karşılıklı bir anlaşmanın yapılması gerekmektedir. Anlaşma yapılmadan önce denetim firmasının son derece dikkatli ve titizlikle planlama yapması denetim çalışmasının başarısı için çok önemlidir. Bu yüzden denetim firması müşteri seçimi ve denetim anlaşmasının yapılması sırasında yeni müşteri kabulü konusunda son derece titiz davranmalı ve müşteri firma hakkında iktisadi anlamda çok fazla bilgi toplamalıdır.⁶⁰

İşletme hakkında toplanan bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda denetim anlaşmasının yapılıp yapılmamasına karar verilir. Yeni müşterinin kabul edilmesi halinde uluslararası denetim standartları (ISA No: 210) gereğince durum ilgili tarafa yazılı olarak bildirilir. Gönderilen ve taraflarca imzalanan yazıya “Denetim Sözleşmesi” veya “Denetim Anlaşma Mektubu” adı verilir. Sözleşmede bulunması gereken konular şu şekilde sıralanabilir.⁶¹

- Anlaşmanın amacı belirtilir,
- Denetim çalışmasının kapsamı ve bu çalışmanın Genel Kabul Görmüş Denetim standartlarına uyumlu bir şekilde yürütüleceği belirtilir,
- Denetimdeki amacın hataları bulmak, yolsuzlukları ortaya çıkarmak olmadığı, sadece finansal tabloların dürüstlüğü hakkında bir görüş bildirmek olduğu belirtilir,
- Gereken durumlarda yönetime belirli hususların raporlanacağı bildirilir, (varsa)
- Vergi danışmanlığı, yönetime danışmanlık hizmeti veya diğer Hizmetlerin sunulacağı belirtilir. (varsa)

⁶⁰Karla, M. J. (2000), “*Client-Acceptance Decisions: Simultaneous Effects on Client Business Risk, Audit Risk, Auditor Business Risk, and Risk Adaptation*”, Auditing, Vol: 19, Issue:1, Sarasota, 1

⁶¹ Güredin, E.(1994), “*Denetim*”, Beta Basım Yayım, 6. Baskı, İstanbul, 70

2.3.2 Denetim Faaliyetlerinin Plana Bağlanması

Genel Kabul Görmüş Denetim Standartlarından çalışma alanı standardının birincisine göre “denetim çalışması yeterli şekilde planlanmalı ve varsa, yardımcıları gerektiği gibi gözlemlenmelidir” ifadesi yer almaktadır. Son yıllarda, denetçilerden yaptıkları denetimin kalitesini yükseltmeleri beklenmektedir. Bu beklentileri karşılayabilmesi için denetçilerin, etkin bir denetim planlaması yapması gerekmektedir.⁶²

Günümüz denetçileri ise denetim suresinin %20-%50 arasındaki bölümünü denetim planlamasına ayırmaktadırlar. Bu da denetim planlamasının önemini ortaya net bir şekilde koymaktadır.⁶³

2.3.3 Denetim Programının Yürütülmesi

2.3.3.1. Biçimsel ve Öze Yönelik İnceleme

Denetim sürecinin bu aşaması, müşteri işletmenin iç kontrol sisteminin incelenmesi ile başlar. İç kontrol sistemi için uygunluk denetimi yapılırken aşağıdaki yol izlenir.⁶⁴

- Olası hatalar dikkate alınır,
- Bu tür hata ve düzensizliklerin belirlenmesi ve önlenmesi için muhasebe kontrol önlemleri belirlenir,
- Bu önlemler yazılı talimatlara dayandırılır,
- Aksaklıklar saptanır öneride bulunulur.

Denetçinin iç kontrol sistemi ile ilgili bulguları beklenenden farklı ise maddi denetim işlemleri ile ilgili planlanan programda değişiklikler yapılır. İç kontrol sistemi incelendikten sonra işletmenin finansal tabloları incelenir ve toplanan kanıtlar değerlendirilir. Burada yapılan çalışmaların ışığında müşteri işletmeye ait mali tabloların denetimin amacına ve uluslararası muhasebe standartlarına uygun olup

⁶² Anita, D. (2000), “Best Practices for Audit Efficiency”, Journal of Accountancy, Vol: 190, Issue: 3, USA, 66

⁶³ Kramer, J.F. (1999), “Planning for World-Class Audits”, The Internal Auditor, Vol: 56, Issue: 5, USA, 89

⁶⁴ Güredin, E. a.g.e, 85

olmadığı yargısına ulaşılır. Kanıt toplama süreci mali tablolar ortaya çıktıktan sonra başlamaz, planlama biter bitmez başlar ve denetim raporunun verilmesine kadar sürer.⁶⁵

2.3.3.2. Kanıt Kavramı ve Türleri

a. Denetiminde Kanıt Kavramı

Denetim kanıtı, denetlenen bilgilerin önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluk derecesini belirlemek amacıyla denetçi tarafından kullanılan her türlü bilgi, belge ve kayıtlardır. Başka bir deyişle, mali tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak düzenlenip düzenlenmediği konusunda denetçiyi ikna etmeye yarayan her türlü araca denetim kanıtı adı verilmektedir.⁶⁶

Denetim kanıtlarını iki şekilde sınıflandırabiliriz. Bunlar esas muhasebe verileri; büyük defter, yevmiye defteri, yardımcı defterler, muhasebe yönetmelikleri, biçimsel yevmiye kayıtlarında yer almayan finansal tablo düzeltmeleri, maliyet dağıtımlarını destekleyen çalışma tabloları, hesaplamalar, mutabakatlar ve açıklamalardır. Destekleyici bilgiler; denetçinin mantıklı bir sonuca ulaşmasına olanak sağlayan çekler, elektronik fon transfer kayıtları, faturalar, sözleşmeler, toplantı tutanakları, üçüncü kişilerden gelen doğrulamalar ve diğer yazılı beyanlar, analist raporları, rakiplerle karşılaştırmalı veriler, kontrol yönetmelikleri, soruşturma, gözlem ve kontrol gibi yordamlarla denetçi tarafından geliştirilen veya elde edilebilen bilgileri kapsar.⁶⁷

Denetçi her işletme iddiası için toplayacakları kanıtların sayısını belirlerken bazı unsurların varlığına dikkat eder. Bunlar; işletme iddiasının önemlilik düzeyi, denetçinin bir işletmede karşılaşılabilecek risk seviyesi, kanıtın niteliği, denetim maliyeti ve zamanı, ana kütlelerin büyüklüğü ve özellikleridir.⁶⁸

⁶⁵ Kaval, H. a.g.e, 141

⁶⁶ Erdoğan, M. (2005), “Denetim”, Eskişehir, 56-57

⁶⁷ Erdoğan, M. a.g.e, 56-57

⁶⁸ Bozkurt, N. (1998), “Muhasebe Denetimi”, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti, İstanbul, 55-56

b. Denetiminde Kanıt Türleri

Genel kabul görmüş denetim kanıt türleri şunlardır;⁶⁹

- Fiziki Kanıtlar
- Doğrulama Kanıtları
- Belgelerden Elde Edilen Kanıtlar
- Analitik Kanıtlar
- Sözlü Kanıtlar
- Gözlem Sonucu Elde Edilmiş Kanıtlar

Fiziki Kanıtlar

Fiziksel kanıtlar denetçinin fiilen görebildiği kanıtlardır. Fiziksel kanıtlar, maddi varlıkların incelenmesi ve işletme faaliyetlerinin gözlenmesidir. Örneğin, denetçi stokları inceleyerek, stokların mevcut olduğuna ilişkin kanıt elde edebilir veya ambarda güvenlik önlemlerine ilişkin gözlemlerde bulunabilir.⁷⁰

Doğrulama Kanıtları

Doğrulama, çeşitli hesap bakiyelerinin, denetlenen işletmenin çeşitli konularda ileri sürdüğü bilgilerin ve işletmenin elindeki varlıkların mülkiyetinin doğruluğunun araştırılmasında kullanılır. Özellikle de alacak hesaplarının denetiminde kullanılan en önemli kanıt türüdür.⁷¹

Belgelerden Elde Edilen Kanıtlar

Genellikle dış ve iç belgeler olarak ikiye ayrılır. Dış belgeler, işletme dışında düzenlenen fatura, banka havalesi, sigorta poliçeleri gibi belgeler olup, iç belgeler ise

⁶⁹ Bozkurt, N.(1999), “*Muhasebe Denetimi*”, , Alfa Yayınları, 2.Baskı, İstanbul, 59

⁷⁰ Kepekçi, C. (1996), “*Bağımsız Denetim*”, Lazer Ofset Matbaa Tesisleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti, Ankara, 87

⁷¹ Gürbüz, H. (1995), “*Muhasebe Denetimi*”, Bilim Teknik Yayınevi, 4. Baskı. Eskişehir, 97

işletme içinde düzenlenen borç senetleri, satış faturası, ücret bordroları gibi kanıt niteliğindeki belgelerdir.⁷²

Analitik Kanıtlar

Analitik kanıtlar; finansal oranlar (rasyolar), çeşitli istatistiki analiz yöntemleri (zaman serisi analizleri) ve ussallık testleri ile elde edilen bütün kanıtlardan oluşmaktadır.⁷³

Sözlü Kanıtlar

Bu tür kanıtlar denetçinin işletme çalışanlarına sorduğu sorular sonucu alınan yanıtlardan elde edilmektedir. Elde edilen bilgiler yazılı veya sözlü olabilir. Ancak alınan bilgilerin kaynakları işletme çalışanları olduğundan güvenilirlik dereceleri düşüktür.⁷⁴

Gözlem Sonucu Elde Edilmiş Kanıtlar

Görsel kanıtlar, denetçinin işletme faaliyetlerini gözlemesi sonucu elde edilen kanıtlardır. Gözlem faaliyeti, fiziksel inceleme ile karıştırılmamalıdır. Fiziksel incelemede, denetçi doğrudan inceleme faaliyetinde bulunmaktadır. Örneğin kasanın sayılması. Gözlem faaliyetinde ise işletme çalışanlarının işlerini nasıl ve hangi zamanlarda yaptıklarına bakılarak kanıt toplanmaktadır.⁷⁵

2.3.3.3 Denetimi Teknikleri

Fiziki İnceleme Tekniği

İnceleme olarak da adlandırılan bu teknikte mevcut varlıkların belirlenmesinde “kaydi” ve “fiili” olmak üzere 2 tür sayım yapılır. Fiili sayımda varlıklar yerinde sayılır; kaydi sayımda ise varlıklar kayıtlar üzerinden sayılır. Sonuç olarak her iki sayımda

⁷² Bozkurt, N. a.g.e, 59

⁷³ Kardeş, S.(1996), “Denetim Etkinliğinin Artırılmasında Analitik İnceleme Prosedürlerinin Kullanımı ve Türkiye’deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma”,Pelin Ofset Ltd. Şti., Ankara, 85

⁷⁴ Bozkurt, N. a.g.e, 61

⁷⁵ Bozkurt, N. a.g.e, 62

birbirini tutması beklenir.⁷⁶

Doğrulama Tekniği

Denetlenen işletme aracılığıyla, fakat doğrudan doğruya denetçinin eline geçecek şekilde herhangi bir konu hakkında işletme dışındaki kişilerden bilgi alma işlemidir.⁷⁷ Yani, işletme dışındaki bağımsız kaynaklardan işletme ile ilgili bilgi alma yöntemidir. Doğrulama tekniğinde, bilgiler bağımsız kaynaklardan doğrudan doğruya sağlandığından elde edilen kanıtlar güvenilir olarak kabul edilir.⁷⁸

Belgelerin İncelenmesi Tekniği

Bu denetim işlemi, muhasebe sistemi ile ilgili tüm belgelerin ayrıntılı incelenmesini ifade eder. Belge incelemesi yapan denetçi muhasebe kayıtlarından geriye doğru giderek kaynağına iner ve işleme ilişkin belgeyi inceler. Belge incelemesi yoluyla belgelenmiş denetim kanıtı toplanır.⁷⁹

Belge inceleme tekniğinin üç temel yöntemi vardır. Bu yöntemler; doğrulama (vouching), izleme (tracing), tarama (scanning)'dir.⁸⁰

Kayıt Sürecinin İncelenmesi Tekniği

Kayıt sürecinin incelenmesi tekniğini uygulayan bir denetçi, örneklemeler yoluyla kaynak belgeler seçer ve bu belgelerden hareketle muhasebe kayıt ortamında ileriye doğru giderek, o olay ile ilgili muhasebe kayıtlarının doğruluğunu araştırır. Böylece eskiden meydana gelip kayıtlara geçirilmiş bir olaya ilişkin kıymet hareketleri muhasebe sisteminde zihnen yenilenmiş olur.⁸¹

⁷⁶Yavaşođlu, M.(2001), "*Sermaye Piyasası Mevzuatında Bağımsız Denetim*", Seçkin Kitabevi, Ankara, 91

⁷⁷ Gürbüz, H. (1995), a.g.e., 103

⁷⁸ Bozkurt, N. (1999), a.g.e., 66

⁷⁹ Güredin, E. (1997), "*Denetim*" Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 127

⁸⁰ Kütük, İ. (2008), "*Kamu ve Bağımsız Muhasebe Denetiminde Kanıt Toplama Teknikler*". Edirne Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

⁸¹ Güredin, E. a.g.e., 127

Gözlem Tekniği

Gözlem, başkaları tarafından yapılan bir süreç veya yordama bakmak, tanıklık etmektir. İşletmenin personeli tarafından yapılan stok sayımının veya kontrol faaliyetlerinin yapılmasının gözlenmesi örnektir. Bu tekniğin sakıncalı yanı gözlemin yapıldığı zamanla sınırlı olmasıdır.⁸²

Gözlem, fiziki incelemeden farklıdır. Fiziki inceleme genellikle maddi varlıkların (envanter) fiziksel incelenmesi anlamına gelirken, gözlem her bir teftiş turunda denetlenen işletmenin fiziksel tesislerini, personelini, muhasebe uygulamalarının ve iç kontrol faaliyetlerinin, yeri geldiğinde beklenmedik bir şekilde ücret dağıtımına katılan denetçilerin görsel değerlendirilmelerinde kullanılır.⁸³

Analitik İnceleme Tekniği

Bu denetim tekniği, denetimin planlanması, denetim ve denetimin tamamlanması aşamalarında yararlanılabilecek bir tekniktir. Bu teknik sayesinde denetçi, işletmenin birden fazla hesap dönemine ilişkin mali durumundaki ve faaliyet sonuçlarındaki gelişmeleri ve değişimleri karşılaştırarak bunların sonuçlarını kendi içinde veya sektörel olarak değerlendirilebilir.⁸⁴

Bu teknik diğer tekniklere kıyasla daha etkili, daha az zaman alıcı ve daha az maliyetlidir. Dolayısıyla diğer tekniklerden önce kullanılarak diğerlerinin kullanılıp kullanılmamasına karar vermede yardımcı olur. Bu tekniğin olası faydaları ise şöyle sıralanabilir.⁸⁵

- Finansal tablolardaki anlamlı sapmaları belirlemek,
- İşletme sonuçlarının duyarlılığını tespit etmek,
- Uygulanan tekniklerin yeterliliği konusunda denetçi ve işletme yönetimini tatmin etmek,

⁸²Çömlekçi, F. Yılancı,M., Erdoğan,N., Önce, S., Selimoğlu, S K., Ergün Kaya, E. (2009), “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 4.Baskı, Eskişehir, 47

⁸³Louwers, T.J., Ramsay, R.J., Sinason, D.H., Strawser, J.R. (2005), “Auditing and Assurance Services”, The McDraw – Hill Companies Inc., New York, s.80

⁸⁴Yavaşoğlu, M. (2001), a.g.e., 95

⁸⁵Güredin, E. (1999), “Denetim”, Beta Yayınevi, İstanbul, 81

- Finansal tablolarda yer alan önemli kalemlerin yıllar itibariyle gösterdikleri değişimlerin nedenlerini açıklamak,
- Denetim sonuçlarına ve işletme hakkındaki görüşlere temel oluşturmak.

Soruşturma Tekniği

Finansal veya finansal olmayan, işletmenin içinden veya dışından bilgi sahibi kişilerden bilgi sağlamaya çalışmaktır. Soruşturma denetim süresince çokça kullanılan ve yapılan diğer denetim tekniklerini tamamlayan bir tekniktir.⁸⁶

Denetçi bilgi isteyeceği kişi veya kuruluşları işletmeye bildirerek işletmeden doğrulama mektuplarının hazırlanıp gönderilmesini ister. Mutabakat yazılarıyla kendinden bilgi istenenlerce verilecek cevaplar doğrudan denetim kuruluşuna gönderilecektir. Doğrulama için bu husus güvenilirlik açısından oldukça önemlidir.⁸⁷

2.3.4 Denetim Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Raporlanması

Denetim sürecinin son halkası denetim raporudur. Denetim raporu, denetçinin yapmış olduğu çalışmaların içeriğini ve mali tablolar hakkında varmış olduğu görüşünü belirttiği belgedir.⁸⁸

Denetim sürecindeki bu son aşama; denetimin tamamlanması ve denetim raporunun hazırlanması olmak üzere ikiye ayrılabilir.⁸⁹

2.3.4.1 Denetimin Tamamlanması

Denetlenen işletme ile ilgili denetim çalışmaları bitirildikten sonra, denetim sırasında yapılan yanlışların, eksikliklerin tespit edilmesi, işletmenin son bilanço tarihinden sonra ki olay ve işlemlerin gözden geçirilmesi, varsa birtakım belirsizliklerin giderilmesi, denetlenen işletme ile ilgili olan tarafların tespit edilmesi, müşteri

⁸⁶ Saçaklı, Y. (2011), “Adli Muhasebecilik Perspektifinde Türkiye’deki Üniversitelerde Muhasebe Denetimi Eğitimi ve Öneriler” Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 38

⁸⁷ Yavaşoğlu, M. a.g.e., 92

⁸⁸ Bozkurt, N. (1999), a.g.e., 365-366

⁸⁹ Ay, M. a.g.e., 275

işletmeden garanti mektubu alınması, denetim çalışmalarını tamamlayıcı kanıtların toplanması, genel analitik testlerin yapılması ve denetim sonuçlarının değerlendirilmesi denetim çalışmalarının tamamlanmasına ilişkin aşamaları oluşturmaktadır.

2.3.4.2 Denetim Raporunun Hazırlanması

Denetim sürecinin son evresi, denetçi yargısının belirtildiği denetim raporudur.⁹⁰ Denetim raporu, denetçinin yapmış olduğu çalışmaların içeriğini ve finansal tablolar hakkında varmış olduğu görüşünü belirttiği bir belgedir⁹¹. TTK m. 402 uyarınca denetçi yapılan denetimin türü, kapsamı, niteliği ve sonuçları hakkında, gereken açıklıkta, anlaşılır, basit bir dille yazılmış ve geçmiş yıllarla karşılaştırmalı olarak hazırlanmış, finansal tabloları konu alan bir rapor düzenlemelidir. Denetim raporunun denetim standartlarına uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.⁹²

Denetim raporu denetçinin yapmış olduğu çalışmaların içeriğini ve incelenen finansal tablolar hakkında vermiş olduğu denetim görüşünü belirttiği bir belgedir. Denetim çalışması denetçinin denetim raporunu düzenleyip yazılı olarak sunmasıyla tamamlanmaktadır. Denetim raporları yanlış anlamalara imkân vermemek için belirlenmiş standartlara göre yazılmaktadır. Genel kabul görmüş denetim standartlarında denetim raporları ile ilgili raporlama standartları şu şekildedir.⁹³

- GKGMİ' NE uygunluk,
- Geçmiş yıl muhasebe politikalarında devamlılık,
- Yeterli açıklama kuralına uygunluk,
- İlgili görüşün açıklanması.

Bağımsız denetim raporu, bağımsız denetim sonucunda bağımsız denetçinin işletme finansal tabloları hakkında açıkça ifade edilmiş görüşünü içerir. Bu görüş, finansal tabloların tüm önemli yönleriyle, ilgili oldukları finansal raporlama standartları uyarınca hazırlanıp hazırlanmadığı konusundadır. Zira bağımsız denetimin amacı, finansal raporlama standartlarına uygun olarak, finansal tabloların tüm önemli

⁹⁰ Güredin, E. (2008), “Denetim ve Güvence Hizmetleri”, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 65

⁹¹ Bozkurt, N. (2000), “Muhasebe Denetimi”, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 365

⁹² Zerni, M. (2009), “Essays on Audit Quality”, Acta Universitatis Ouluensis Linnanmaa, 17

⁹³ Bozkurt, N., a.g.e s.366.

yönleriyle gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmadığının ortaya konmasıdır. Bu kapsamda, dört tür bağımsız denetim raporu ortaya çıkmaktadır.⁹⁴

a. Olumlu (Şartsız) Denetim Raporu

Bu rapor tipinde, bağımsız denetçinin işletme finansal tabloları hakkında beyan ettiği görüşü, bu tabloların, tüm önemli yönleriyle, finansal raporlama standartlarına uygun olarak gerçeği dürüst bir şekilde yansıttığı yönündedir.⁹⁵

Tablo 2.5 Standart Şartsız Denetim Raporu⁹⁶

Standart Şartsız Denetim Raporu Örneği	
BAŞLIK VE ADRES	D&D Denetim Ltd. Şti. Şişli, İstanbul Bağımsız Denetim Raporu ABC A.Ş. Ortaklarına,
KAPSAM BÖLÜMÜ	ABC AŞ'nin 31.12.1996 tarihi itibariyle düzenlenmiş bilançosu bu tarihte sona eren hesap dönemine ait gelir tablosunu ve ek mali tabloları incelemiş bulunmaktayız. İncelememiz genel kabul görmüş denetim standartlarına uygun olarak yapılmıştır. İlgili mali tablolardan işletme yönetimi sorumludur. Bizim sorumluluğumuz mali tablolarda önemli hata olup olmadığını anlamak yönündedir. Bu amaçla istatistikî örnekleme yöntemlerinden yararlanarak gerekli test çalışmaları yapılmıştır. Yaptığımız çalışmaların mantıklı bir görüş oluşturulmasına yeterli olduğu kanısındayız.
GÖRÜŞ BÖLÜMÜ	Görüşümüze göre, incelenen mali tablolar ABC AŞ'nin 31.12.1996 tarihindeki mali durumunu ve ilgili hesap dönemine ait faaliyet sonuçlarını genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun ve önceki dönemle uyumlu olarak doğru bir biçimde yansıtmaktadır.
İMZA VE TARİH	D&D Denetim Ltd. Şti. İbrahim Eray Sorumlu Baş Denetçi 15.03.1997

⁹⁴<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=6&pid=9&subid=1> 14.05.2014

⁹⁵<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=6&pid=9&subid=1> 14.05.2014

⁹⁶Bozkurt, N. (2012), "Muhasebe Denetimi", Alfa Basım Yayın, 6. Baskı, İstanbul, 368

b. Şartlı Denetim Raporu

İşletme yönetimiyle olan görüş ayrılığının veya çalışma alanı sınırlamasının etkisinin olumsuz görüş bildirmeyi ve görüş bildirmekten kaçınmayı gerektirecek kadar önemli ve yaygın olmadığı durumlarda şartlı görüş içeren rapor hazırlanır. Bağımsız denetçinin işletme finansal tabloları hakkında rapor ettiği görüşü, bu tabloların, şarta neden olan hususlar dışında, finansal raporlama standartlarına uygun olarak gerçeği dürüst bir şekilde yansıttığı yönündedir.⁹⁷

⁹⁷<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=6&pid=9&subid=1> 14.05.2014

Tablo 2.6 Şarhlı Görüş İçeren Denetim Raporu⁹⁸

Şarhlı Görüş İçeren Denetim Raporu Örneği	
BAŞLIK VE ADRES	D&D Denetim Ltd. Şti. Şişli, İstanbul Bağımsız Denetim Raporu ABC A.Ş. Ortaklarına,
KAPSAM BÖLÜMÜ	ABC AŞ'nin 31.12.1996 tarihi itibarıyla düzenlenmiş bilançosu bu tarihte sona eren hesap dönemine ait gelir tablosunu ve ek mali tabloları incelemiş bulunmaktayız. İncelememiz genel kabul görmüş denetim standartlarına uygun olarak yapılmıştır. İlgili mali tablolardan işletme yönetimi sorumludur. Bizim sorumluluğumuz mali tablolarda önemli hata olup olmadığını anlamak yönündedir. Bu amaçla istatistikî örnekleme yöntemlerinden yararlanarak gerekli test çalışmaları yapılmıştır. Yaptığımız çalışmaların mantıklı bir görüş oluşturulmasına yeterli olduğu kanısındayız.
AÇIKLAMA BÖLÜMÜ	ABC AŞ'nin Gebze'de bulunan Şubesinin 31.12.1996 tarihinde fiili stok sayımı yapılmamıştır. Bu nedenle tarafımızdan fiili durum-kaydi durum karşılaştırması yapılamamıştır. Sayılamayan kayıtlı stok miktarı, toplam stoklar içinde %2'lik bir pay almaktadır.
GÖRÜŞ BÖLÜMÜ	Görüşümüze göre, yapılamayan sayımın doğurabileceği düzeltmeler dışında, incelenen mali tablolar ABC AŞ'nin 31.12.1996 tarihindeki mali durumunu ve ilgili hesap dönemine ait faaliyet sonuçlarını genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun ve önceki dönemle uyumlu olarak doğru bir biçimde yansıtmaktadır.
İMZA VE TARİH	D&D Denetim Ltd. Şti. İbrahim Eray Sorumlu Baş Denetçi 15.03.1997

⁹⁸ Bozkurt, N. a.g.e., 370

c. Görüş Bildirmekten Kaçınma

Çalışma alanındaki sınırlamanın muhtemel etkisinin, bağımsız denetçinin yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtı elde edemeyeceği ve görüş bildiremeyeceği kadar önemli ve yaygın olması durumunda, bağımsız denetim raporunda *görüş bildirmekten kaçınılır*. Bu tip bağımsız denetim raporlarında sınırlamaya ilişkin bilgi verilir ve söz konusu sınırlama olmasaydı finansal tablolarda yapılması gerekli olabilecek muhtemel düzeltmeler belirtilir.⁹⁹

⁹⁹<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=6&pid=9&subid=1> 14.05.2014

Tablo 2.7 Görüş Bildirmekten Kaçınma Türünü İçeren Denetim Raporu¹⁰⁰

Görüş Bildirmekten Kaçınma Türünü İçeren Denetim Raporu Örneği	
BAŞLIK VE ADRES	D&D Denetim Ltd. Şti. Şişli, İstanbul Bağımsız Denetim Raporu ABC A.Ş. Ortaklarına,
KAPSAM BÖLÜMÜ	ABC AŞ'nin 31.12.1996 tarihi itibarıyla düzenlenmiş bilançosu bu tarihte sona eren hesap dönemine ait gelir tablosunu ve ek mali tabloları incelemiş bulunmaktayız. İncelememiz genel kabul görmüş denetim standartlarına uygun olarak yapılmıştır. İlgili mali tablolardan işletme yönetimi sorumludur. Bizim sorumluluğumuz mali tablolarda önemli hata olup olmadığını anlamak yönündedir. Bu amaçla istatistikî örnekleme yöntemlerinden yararlanarak gerekli test çalışmaları yapılmıştır. Yaptığımız çalışmaların mantıklı bir görüş oluşturulmasına yeterli olduğu kanısındayız.
AÇIKLAMA BÖLÜMÜ	ABC AŞ'nin Gebze'de bulunan Şubesinin 31.12.1996 tarihinde fiili stok sayımında bulunmamız engellenmiştir. Bu nedenle tarafımızdan fiili durum-kaydi durum karşılaştırması yapılamamıştır. Sayımında bulunamadığımız depodaki mallar toplam stok içinde önemli bir yer tutmaktadır.
GÖRÜŞ BÖLÜMÜ	Yukarıda açıkladığımız nedenlerle, incelenen mali tabloların ABC AŞ'nin 31.12.1996 tarihindeki mali durumunu ve ilgili hesap dönemine ait faaliyet sonuçlarını genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun ve önceki dönemle uyumlu olarak doğru bir biçimde yansıtmadığı konusunda bir görüş bildirememekteyiz.
İMZA VE TARİH	D&D Denetim Ltd. Şti. İbrahim Eray Sorumlu Baş Denetçi 15.03.1997

¹⁰⁰ Bozkurt, N. a.g.e., 373

d.Olumsuz Denetim Raporu

Finansal tabloların sunumuyla ilgili olarak işletme yönetimiyle düşülen görüş ayrılığının finansal tablolara olan etkisinin önemli ve yaygın olduğu durumlarda *olumsuz görüş* verilir. Bağımsız denetçinin işletme finansal tabloları hakkında rapor ettiği görüşü, bu tabloların, finansal raporlama standartlarına uygun olarak gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmadığı yönündedir.¹⁰¹

¹⁰¹<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=6&pid=9&subid=114.05.2014>

Tablo 2.8 Olumsuz Görüş İçeren Denetim Raporu¹⁰²

Olumsuz Görüş İçeren Denetim Raporu Örneği	
BAŞLIK VE ADRES	D&D Denetim Ltd. Şti. Şişli, İstanbul Bağımsız Denetim Raporu ABC A.Ş. Ortaklarına,
KAPSAM BÖLÜMÜ	ABC AŞ'nin 31.12.1996 tarihi itibarıyla düzenlenmiş bilançosu bu tarihte sona eren hesap dönemine ait gelir tablosunu ve ek mali tabloları incelemiş bulunmaktayız. İncelememiz genel kabul görmüş denetim standartlarına uygun olarak yapılmıştır. İlgili mali tablolardan işletme yönetimi sorumludur. Bizim sorumluluğumuz mali tablolarda önemli hata olup olmadığını anlamak yönündedir. Bu amaçla istatistikî örnekleme yöntemlerinden yararlanarak gerekli test çalışmaları yapılmıştır. Yaptığımız çalışmaların mantıklı bir görüş oluşturulmasına yeterli olduğu kanısındayız.
AÇIKLAMA BÖLÜMÜ	ABC AŞ'nin Gebze'de bulunan Şubesinin 31.12.1996 tarihinde fiili stok sayımı yapılamamıştır. Bu nedenle tarafımızdan fiili durum-kaydi durum karşılaştırması yapılamamıştır. Sayılamayan kayıtlı stok miktarı, toplam stoklar içinde % 80'lik bir pay almaktadır.
GÖRÜŞ BÖLÜMÜ	Görüşümüze göre, yapılamayan sayımın doğurabileceği düzeltmeler dışında, incelenen mali tablolar ABC AŞ'nin 31.12.1996 tarihindeki mali durumunu ve ilgili hesap dönemine ait faaliyet sonuçlarını genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun ve önceki dönemle uyumlu olarak doğru bir biçimde yansıtmamaktadır.
İMZA VE TARİH	D&D Denetim Ltd.ti. İbrahim Eray Sorumlu Baş Denetçi 15.03.1997

¹⁰² Bozkurt, N. a.g.e., 372

2.4. GENEL KABUL GÖRMÜŞ DENETİM STANDARTLARI

Denetim standartları ilk olarak Amerikan Sertifikalı Muhasebeciler Enstitüsü(American Institute of Chartered Public Accountant: AICPA) tarafından 1947 yılında “Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları” olarak yayınlanmıştır ve bu standartlar birçok ülke tarafından da benimsenmiştir. Bu standartlar 1972 yılından sonra Denetim Standartları Komitesi (Auditing Standarts of Board - ASB) tarafından gözden geçirilerek Denetim Standartları Açıklamaları (Statement on Auditing Standarts - SAS) adı altında tekrar yayınlanmaya başlamıştır. Bunlar 1947 yılında yayınlanan standartların bir yorumudur ve denetim uygulama tekniklerinde değişiklikler olmasına rağmen bu standartlar çok az değişikliğe uğrayarak günümüze kadar gelebilmiştir.¹⁰³

Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartlarını, AICPA (American Institute of Certified Public Accountants-)göre; Genel Standartlar veya Denetçiye İlişkin Standartlar, Çalışma Alanı Standardı ve Raporlama Standardı olarak incelemek mümkündür.

2.4.1 Genel Standartlar

Genel Standartlar; denetçinin çalışma kalitesi ile¹⁰⁴ karakterleri, davranışları ve mesleki eğitimleri ile ilgili esasları içerdiğinden bu standartlara aynı zamanda “kişisel standartlar” adı da verilmektedir.¹⁰⁵

Genel standartlar üç başlık halinde açıklanacaktır.¹⁰⁶ Bunlar;

¹⁰³ Sevim, S., Çetinoğlu, T., Kurnaz, N. (2006), “Avrupa Birliği Müzakereleri Sürecinde AB 8. Yönergesi Kapsamında Türkiye’de Denetim ve Denetçilik Mesleğinin Durumu: AB Müzakereleri Gelişim İçin Bir Fırsat mıdır?”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:74,Ocak – Mart.

¹⁰⁴ Kepekçi, C. (2004), *a.g.e.*, 17

¹⁰⁵ Güredin, E, (2010), “Denetim ve Güvence Hizmetleri”, Türkmen Kitapevi, 13.Baskı, İstanbul, 43

¹⁰⁶ Çömlekçi v.d, (2009) *a.g.e.*, 18-19

2.4.1.1 Mesleki Eğitim ve Yeterlilik Standardı

Bu standarda göre denetim faaliyeti, yeterli teknik bilgi, deneyim ve uzmanlığa sahip kişi veya kişiler tarafından gerçekleştirilmelidir. Mesleki eğitim ve yeterlilik, muhasebe mesleğinin yürütülmesi için gerekli olan meslek bilgisi ve bu bilgiye sahip olduğunu kanıtlayan belge, diploma, sertifika yanında, denetçinin denetim birikimine ve deneyimine sahip olmasını ifade eder. Denetçi kamuyu aydınlatma sorumluluğuna sahip, yasalara uygun davranmayı ilke edinmiş, mesleki bilgisini tazeleyen ve sürekli eğitim anlayışı yaşam felsefesi olarak benimsemiş bir kişi olmalıdır.

2.4.1.2 Bağımsızlık ve Mesleki Etik Standardı

Denetçi, her şeyden önce tarafsız düşünme yeteneğine, mesleki bilgisinin ve üstlendiği rolün gereği olarak objektif davranma olanağına sahip olmalıdır. Muhasebenin en temel kavramı sosyal sorumluluktur. Bu kavrama bağlılık, muhasebe uygulamalarının ve bu sürecin sonunda ortaya çıkan muhasebe bilgisinin, hiç kimsenin çıkarını öne çıkarmadan, adil ve dürüstçe ortaya konulmasının bir göstergesidir.

2.4.1.3 Mesleki Dikkat ve Özen Standardı

Bu standarttan anlaşılması gereken; denetim işinin alınmasından denetim kapsamının ve zamanının planlanmasına, kanıtların toplanmasından denetim raporunun hazırlanmasına ve denetlenen işletme ile ilgili bazı ticari sırların saklanmasına kadar, denetimin her aşamasında denetim standartlarına uygun davranılmasıdır.

2.4.2 Çalışma Alanı Standardı

Çalışma alanı standartları genel anlamda üç gruba ayrılır. Bunlar; Denetimin Planlanması ve Gözetim Standard, İç Kontrol Sisteminin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi Standardı ve Güvenilir ve Yeterli Sayıda Kanıt Toplama Standardıdır.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Göğer, T. (2009), "Türkiye'de Bağımsız Denetim Uygulamalarında Bağımsız Denetim Kalitesini Belirleyen Etkenler ve Türkiye'deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi,

2.4.2.1 Denetimin Planlanması ve Gözetim Standardı

Çalışma Alanı Standartlarından ilki; Planlama ve Gözetim Standardı'dır. Denetim planlamasının yapılmasının üç temel nedeni bulunmaktadır: Bunlar;

- Yeterli sayı ve kalitede kanıt elde edebilmek,
- Denetim maliyetlerini mantıklı ve makul bir düzeyde tutabilmek ve
- Denetlenen işletme ile ilgili yanlış anlaşılmalara olanak vermemektir.¹⁰⁸

2.4.2.2 İç Kontrolün İncelenmesi ve Değerlendirilmesi Standardı

İç Kontrolün yapısını incelemeye ve değerlendirmeye yönelik bu standartta üç önemli unsur bulunmaktadır. Bunlar;

- Denetimin planlanması için iç kontrol sistemi hakkında bilgi elde edilmesi,
- Edinilen bilgiye bağlı kalarak, yapılacak testlerin niteliğinin, zamanının, büyüklüğünün belirlenmesi,
- İç kontrol sistemi hakkında bilgi elde etme sürecinin ve denetimin tamamının olmamasıdır.¹⁰⁹

2.4.2.3 Güvenilir ve Yeterli Sayıda Kanıt Toplama Standardı

Denetçi, finansal tablolara ilişkin görüşünü oluşturmada etkili olacak şekilde yeterli sayıda ve kalitede kanıtları toplamalıdır. Toplanacak kanıtlar; GKGDS' de sayılan belge incelemesi, gözlem, soru sorma ve doğrulama ile diğer gerekli denetim prosedürleri ile elde edilmelidir.¹¹⁰

2.4.3 Raporlama Standardı

Denetim raporunun, mali tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını ve bu muhasebe ilkelerinin, cari dönemde de

Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 16

¹⁰⁸Bozkurt, N. a.g.e., 39

¹⁰⁹Kepekçi, C. (2004), a.g.e., 21

¹¹⁰Kepekçi, C. (2004), a.g.e., 21

aynen geçmiş dönemdeki gibi değişmeden uygulanıp uygulanmadığını belirtmesi gerektiğini, raporda aksi belirtilmedikçe mali tablolardaki açıklayıcı notların makul ölçüde yeterli sayılarak bunlara itibar edilmesi gerektiğini, raporun bir bütün olarak mali tablolar hakkındaki kanaati açıklayan bir ifadeyi veya kanaat belirtilmeyeceğine ilişkin bir ispatı içermesi gerektiğini, genel bir görüş belirtilmediği zaman bunun nedenleri ile açıklanması gerektiğini, mali tablolarda bir denetçinin isminin yer aldığı bütün durumlarda raporun, bu denetçinin incelemesinin niteliğini ve eğer varsa sorumluluk düzeyini de açıklıkla ortaya koyması gerektiğini ifade eder.¹¹¹

2.4.3.1 Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uyum Standardı

Denetçi; işletmenin finansal tablolarının işletmenin finansal durumunu, durumundaki değişiklikleri ve faaliyetleri ile ilgili sonuçları doğru dürüst bir biçimde gösterip göstermediği hususunda yargıya varıp, görüş bildirmektedir.¹¹²

2.4.3.2 Raporda Tutarlılık Standardı

Tutarlılık standardı dönemlere ait finansal tabloların karşılaştırılabilmesine olanak sağlar. Finansal tabloların karşılaştırılabilmesi için finansal tabloların dayandığı ilkelerin yıldan yıla değişmemiş olmaları zorunludur. Ancak geçerli nedenlerin bulunduğu durumlarda kuruluşlar uyguladıkları yöntemlerde değişiklik yapabilirler. Yapılan değişiklikler ve bunların parasal etkileri finansal tabloların dipnotlarında açıklanır. Denetçi, finansal tablolarda bir önceki döneme göre değişiklikler meydana gelmişse bu değişiklikleri ve böyle bir değişikliğe gidilmesinin nedenlerini raporunda belirtmelidir.¹¹³

⁹⁶ Hesap Uzmanları Derneği, (2004), “Denetim İlke ve Esasları” Yıldız Ofset,1. Cilt, 3.Baskı, İstanbul, 17-19

¹¹² Güredin, E. (1993), “Denetim”, Beta Basım Yayım Dağıtım, 5.Baskı, İstanbul, 34

¹¹³ Akça, A. (2008), “Bankalarda İç Denetim Sistemi Ve Türkiye’deki Uygulamalar”, Master Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 16

2.4.3.3 Tam Açıklama Standardı

Tam açıklama kavramı, mali tabloların bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar verebilmelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasını ifade eder. Mali tabloların şekli, düzenlenmesi, dipnotları, ekleri, kalemlerin sınıflandırılması, terimler, çeşitli aktifler ve bunlar üzerindeki ipoteklerin belirtilmiş olması demektir. Denetçi bu konuların yeterli olup olmadığını tespit etmelidir. Eğer mali tabloları yeterli bulduysa raporunda ayrıca belirtmesine gerek yoktur. Fakat bu konuda gördüğü eksiklikleri denetim raporunda mutlaka belirtmek durumundadır. Yani denetim raporunda mali tabloların işletme faaliyetlerini tam ve net olarak açıklamadığı şeklinde görüş oluşursa bu belirtilir.¹¹⁴

2.4.3.4 Görüş Bildirme Standardı

Denetçi; denetim raporunda, finansal tablolara ilişkin tümüyle bir görüş bildirmelidir. Eğer denetçi görüş bildiremiyorsa bu durum nedenleri ile birlikte açıklanmalıdır.¹¹⁵

¹¹⁴Denetim Ders Notları, <http://smmmser.blogcu.com/denetim-ders-notlari-5/537895> 21/05/2014

¹¹⁵ Kepekçi, C. (2004), a.g.e., 23

BÖLÜM 3. SANALLIK VE E-TİCARET

3.1. SANALLIK KAVRAMI

Elektronik ticaretin anlaşılır olması adına sanallık kavramının ne olduğunu bilmekte fayda vardır. Sanal kavramı ilk defa psiko-akustik(seslerin insan sinir sistemine etkisini araştıran bilim dalı) uzmanı psikolog Joseph Carl Repnett Lichlider tarafından ortaya atılmış bir kavramdır.¹¹⁶ Lichlider ilk defa 1952 yılından bilgisayarlarda olmadığı halde varmış gibi kullanılan “sanal bellek” kavramı ile sanallığı gündeme getirmiştir. Daha sonra Zimmerman isimli bilim adamı “sanal kavramını” gerçekte fiziki olarak var olmadığı halde etkisi olan örgüt, işyeri yada şirket karşılığı olarak kullanmıştır.¹¹⁷

Latincedeki “virtualis” kökeninden gelen sanallık, kavram olarak var olmayan ancak sanrılarla var olduğu kabul edilen şeyler için kullanılmıştır. Terimin kökü “sanmak” fiilinden gelmektedir. Dolayısıyla sanal bir kavram gerçek ya da var olan değildir. Ancak yine de gerçeğin karşıtı da; yani sahte ya da yanlış da değildir.¹¹⁸ Başka bir tanımlamada ise sanal, gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan, mevhum, farazi, tahmini¹¹⁹ olarak açıklanmıştır.

Sanal ortamdaki teknolojik gelişmelere paralel olarak ekonomik faaliyetlerin doğası da köklü bir biçimde değişmektedir. Genellikle yüz yüze yazılı kayıt forum sistemine dayalı iş yapma şekli giderek artan bir şekilde elektronik ağ tabanlı hale gelmiştir.¹²⁰

¹¹⁶Bozkurt, V. (2000), “*Elektronik Ticaret*”, Alfa Yayınları Mayıs, İstanbul, 98

¹¹⁷Kartal, C. (2002), “*İnternet Ortamında Pazarlama, Elektronik Ticarete İlk Adım*”, Gazi Kitap Evi Ankara, 65

¹¹⁸ <http://tr.wikipedia.org/> 16.05.2014

¹¹⁹ <http://www.tdk.gov.tr/> 16.05.2014

¹²⁰ Bozkurt, V. (2000), a.g.e., 1

3.2. ELEKTRONİK TİCARET

3.2.1. E-Ticaretin Tanımı ve Önemi

Elektronik ticareti tanımlamak kolay değildir ve genelde birbirinden farklı çeşitli tanımlamalara rastlanmaktadır. “Pek çok kaynak farklı bir tanımlamaya gitmekte, bu da elektronik ticaretin sınırlarını belirlemede zorluk yaratmaktadır.”¹²¹

Elektronik ticaret bilgisayar ağları aracılığı ile ürünlerin üretiminin, tanıtımının, satışının, ödenmesinin ve dağıtımının yapılmasıdır. Elektronik ticaret yoluyla mal ve hizmet ticareti, ürün tasarımı, üretim, pazarlama, reklam, tanıtım, sipariş verme, sözleşme yapma, banka işlemleri ve fon transferi, mühendislik hizmetleri, kamu alımları, elektronik para (sanal para) çıkarma, borsa işlemleri, elektronik noterlik, fikri mülkiyet haklarının devri, kiralama işlemleri yapılmaktadır.¹²²

Elektronik ticaret doğrudan fiziksel bağlantı kurmaya veya fiziksel bir değiş tokuş işlemine gerek kalmadan tarafların elektronik olarak iletişim kurdukları her türlü ticari iş etkinliği olarak tanımlanmaktadır.¹²³

OECD tarafından yapılan ve en çok kabul görmüş tanım çerçevesinde e-ticaret;

- Ticaret öncesi firmaların elektronik ortamda bilgilenmesi ve araştırma yürütmesi,
- Firmaların elektronik ortamda buluşması,
- Ödeme sürecinin yerine getirilmesi,
- Taahhüdün yerine getirilmesi, mal veya hizmetin müşteriye teslimi,
- Satış sonrası bakım, destek vb. hizmetlerin temin edilmesi eylemlerini kapsayan bir süreçtir.¹²⁴ Şeklinde farklı tanımlamalar yapılmıştır.

¹²¹ Ekin, N. (1998), “*Bilgi Ekonomisinde Elektronik Ticaret*”, İTO Yayın No:61, İstanbul, 76

¹²² Bozkurt, V. (2002), “*Elektronik Ticaret*”, Birinci Basım, Alfa Yayınları, İstanbul, 82

¹²³ Korkmaz, N. (2002), “*Sorularla İnternet ve E-ticaret Rehberi*”, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 51

¹²⁴ Özbay, S., Akyazı S. (2004), “*Elektronik Ticaret*”, Detay Yayıncılık, Ankara, 2

Tüm bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere e-ticaret vazgeçilmesi çok zor bir olgu olarak hayatımıza girmiş ve her geçen günde önemini arttırmaktadır.

3.2.2. E-Ticaretin Gelişimi

Bilişim sektöründeki gelişme ve ilerlemeler Dünyayı ciddi anlamda etkilemiş ve değiştirmiştir. Hiç şüphesiz ülkemizi de bu değişimlerden etkilenmiştir ve etkilemeye devam etmektedir. E-ticaretin gelişimini anlayabilmek için dünya ve Türkiye özelinde bakmakta fayda vardır.

3.2.2.1 E- Ticaretin Global Gelişimi

Elektronik ticaretin geçmişi 1980’li yıllardan daha eskiye dayanmaktadır. Televizyon ve telefon aracılığıyla yapılan katalog satışı da genel olarak değerlendirildiğinde bir tür elektronik ticarettir. Ancak bu tarz ticaret, günümüzde yapılan elektronik ticaret kadar etkili olamamıştır. Teknolojik gelişmelerin ürünü olan internetin önlenemez gelişimi ve sunduğu sınırsız pazar, şüphesiz elektronik ticaretin bu denli hızlı ve yaygın olarak gelişmesinin ardında yatan nedendir. Elektronik ticaretin gelişim sürecinin, doğal olarak, internetin gelişimine paralel olduğu gözlenmektedir.¹²⁵

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri gibi ekonomiler, internet üzerinden yapılan elektronik ticaretin küreselleşmesi ve sağlıklı bir yapıda gelişmesi konusunda 1990’lı yılların sonlarından beri stratejik toplantılar yapmakta ve ortak eylem planları geliştirmeye çalışmaktalar. Bu çalışmalarda, elektronik ticarete güvenliğin artırılması, ticaret hukukunun e-ticaret pazarına da uygun hale getirilmesi, haberleşme ve iletişim alt yapısının geliştirilmesi, elektronik ticaretin veriminin artırılması gibi hususlar tartışılmakta ve çözümler aranmaktadır¹²⁶

¹²⁵ Bozkurt V.(2000),“*Elektronik Ticaretin Ekonomik ve Toplumsal Boyutu*”, Alfa Yayınları, İstanbul, 64

¹²⁶Sarısakal, M. N., Aydın, M. A. (2003), “*E-ticaretin yeni yüzü mobil ticaret*”, Havacılık ve Uzak Teknolojileri Dergisi, Cilt. 1, Sayı 2, 84

Henüz kısa bir geçmişi olmasına rağmen internet kullanımının artması, iletişim altyapısının güçlenmesi ve güvenlik teknolojilerinin gelişmesi elektronik ticaretin tüm dünyada hızla yaygınlaşmasını sağlamaktadır. ABD başta olmak üzere dünyanın hemen her tarafında bu trendi gören şirketler online satış hizmeti verebilmek için gerekli altyapıyı oluşturmakta ve iş akışlarını internete uyumlu hale getirebilmek için büyük yatırımlar yapmaktadırlar. Dünya genelindeki elektronik ticaret faaliyetinin beşte dördü ABD’de gerçekleşmekte olup, onu Batı Avrupa’da İngiltere ve Kuzey ülkeleri, Asya’da ise Singapur ve Hong Kong takip etmektedir.¹²⁷

3.2.2.2 E- Ticaretin Türkiyede ki Gelişimi

Türkiye’de, e-ticaretin en önemli unsurlarından olan internetin temelleri 1986’da atılmıştır.¹²⁸ Türkiye’de e-ticaret uygulanmasının, internetin Türkiye’de kullanılmaya başlamasından kısa bir süre sonra başladığı tahmin edilmektedir. Özellikle finans sektöründe faaliyet gösteren firmalar e-ticaret yatırımlarına 1990’ların ortalarından itibaren hız vererek ekonomideki diğer sektörlerinde e-ticaret yatırımı yapmalarına öncülük etmişlerdir. Bununla beraber e-ticaretin asıl yaygınlık kazandığı dönem internet teknolojisinin geliştiği dönem olmuştur. Son yıllarda internet kullanımında görülen artık e-ticaretin gelişmesi için önemli bir alt yapı oluşturmaktadır.¹²⁹

Ülkemizde 1999 yılından itibaren artan kullanıcı sayısı firmaları sanal satışa yönlendirmiştir. Birçok büyük firma internetten satış yapabilmek ve bu pazardan da pay sahibi olabilmek adına e-ticaret sayfaları açmışlardır. Ticaretin vazgeçilmezlerinden biri olan e-ticaret (sanal satış) sayfaları sektöre yeni giren işletmelerce de hayata geçirilmektedir.

¹²⁷ Yavru, A. (2002), “*Dünya ve Türkiye’de Elektronik Ticaret*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 62

¹²⁸ Çak, M. (2002), “*Dünyada ve Türkiye’de E-Ticaret ve Vergilendirilmesi*”, İstanbul Ticaret Odası (İTO), Yayın No: 2002/6, İstanbul, 65

¹²⁹ Canpolat, Ö. (2001), “*E-Ticaret ve Türkiye’deki Gelişmeler*”, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Hukuk Müşavirliği, Ankara, 11

3.2.3. E-Ticaretin Etkileri

Elektronik ticaretin birçok etkisinin olduğu muhakkaktır. Fakat ekonomik ve sosyal etkilerinin yoğunluğu nedeni ile bu konuları ele almak daha faydalı olacaktır.

3.2.3.1 E- Ticaretin Ekonomik Etkileri

E-ticaretin temel ekonomik etkisi, engellerin daha az olduğu bir ekonomik faaliyet alanı yaratmasıdır. Söz konusu etki, esas olarak hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin doğurduğu bir sonuçtur. Elektronik ticaret potansiyel olarak bütün üretici, sağlayıcı, kullanıcı ve tüketicileri bir araya getirdiğinden sanayi devriminden bu yana hayal edilen mal ve hizmet üretimi ile ticari hayatı gerçeğe dönüştürecek özelliklere sahip olduğu düşünülmektedir.¹³⁰

İnternet ve e-ticaret yoluyla ortaya çıkan katma değer, bilişim teknolojilerinin giderek ucuzlamasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bununla birlikte meydana gelen finansman akışıyla, birçok yeni iş fırsatları doğmuştur. Fakat bunun yanında, elektronik otomasyonların kullanımına geçilmesiyle de, özellikle belirli kesimlerde işten çıkarılmalar meydana gelmiştir. Ancak uzun dönemde işten çıkarılmaların neden olduğu büyük çapta ki istihdam kayıplarının, bilişim teknolojilerinin yarattığı yeni iş alanları (yazılım mühendisliği, teknolojik donanım satış pazarlaması, programcılık, bilgi-işlem vb.) ile telafi edilebilmektedir.¹³¹

3.2.3.2 Ticaretin Sosyal Etkileri

E-Ticaret, özü itibariyle ekonomik bir olgu gibi algılansa da sosyal ve kültürel alanlarda da etkiler oluşturmaktadır. E-Ticaretin; birey, firmalar ve toplum üzerinde farklı etkiler oluşturduğu görülmektedir. Müşteri beklentilerinin pazarı yeniden tanımladığı veya yeni pazarlar oluşturduğu koşullara E-Ticareti benimseyen firmalar, daha hızlı uyum sağlamak ve rekabet konusunda avantaj elde etmektedir. Bireylere ise alışveriş, bilgi ve hizmetlere erişim, kamu ile etkileşim konularında fiziki uzaklık ve

¹³⁰ İnce, M. (1999), “*Elektronik Ticaret: Gelişme Yolundaki Ülkeler İçin İmkânlar ve Politikalar*”, DPT Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı Ankara, 17

¹³¹ Çak, M. (2002), a.g.e., 27

zaman kısıtlarını ortadan kaldıran yeni yollar sunulmaktadır.¹³²

3.2.4. E-Ticaretin Araçları

3.2.4.1 Telefon

Elektronik ticaretin bilinen en eski ve önemli aracı olan, ağ iletişimiyle çalışan telefon, esnek ve interaktiftir. Telefonun çok sayıda özelliği, ticari işlemlerde telefonu en yaygın kullanılan araç haline getirmiştir. Dünya çapında yaklaşık bir milyar hatlık bir alana yayılmıştır. Hizmetlerin önemli bir kısmı telefonla dağıtılmakta ve bedeli telefon faturasıyla ödenmektedir. Telefonla ürün siparişi verilmekte ve teyit aracı olarak kullanılmaktadır.¹³³

Cep telefonlarının kullanımının artması ve şebeke sağlayıcıların sms ve internet gibi farklı kullanımlar sunması telefonların e ticaretteki payını arttırmıştır. Örneğin firmalar yeni ürünlerinin veya indirimlerinin bilgisini sms yoluyla tüketicilere ulaştırabilmektedir.

3.2.4.2 Faks

Ticari işlemlerde geleneksel mektup hizmetlerinin yerini alan faks aracılığı ile çok hızlı bir iletişim sağlanmakta ve doküman transferi gerçekleştirilmektedir. Faks interaktif olmasına rağmen, gönderilen dokümanın görüntü kalitesi iyi olmadığı gibi, diğer elektronik ticaret araçlarına göre daha pahalıdır. Buna rağmen faks iş hayatında ticari iletişim açısından önemli bir araç haline gelmiştir.¹³⁴

Faksın ticari hayatta halen etkin olarak kullanılıyor olmasının nedenleri arasında kullanıcıların bilgisayar ya da e-mail kullanımı ile ilgili yeterli bilgi birikimlerinin olmaması gösterilebilir.

¹³²Yazıcı, A. (2002), “E-ticaretin Ekonomik Boyutu”. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi sayı 18 Eskişehir, 87

¹³³ Canpolat, Ö. (2001), a.g.e., 15

¹³⁴ Canpolat, Ö. (2001), a.g.e., 15

3.2.4.3 Televizyon

Televizyon çok yaygın olmasına rağmen tek yönlü bir iletişim aracıdır. Günümüzde tüm dünyada yayın yapan bir milyardan üzerinde Televizyon olduğu ileri sürülmektedir. E- ticaret açısından TV'lerde ortaya çıkan en önemli sınırlama, kuşkusuz çok yönlü işlemlerin yürütülmesi zorluğudur. Buna rağmen TV'lerde reklam ve icaba davet (sözleşme yapmaya-satın almaya) yoluyla tek yönlü iletişim kurularak “evde alışveriş” giderek artmaktadır. Diğer yandan kablolu TV'ler aracılığıyla elektronik ticaret potansiyelinin ciddi biçimde artacağı düşünülmektedir.¹³⁵

3.2.4.4 İnternet

İnternet, kelime anlamı olarak bakıldığında, **Inter**connected set of **Net**works yani birbirine bağlı bilgisayar ağları kelimelerinin İngilizcilerinden kısaltılmış bir kelimedir. Türkçede ise “genel ağ” anlamına gelmektedir¹³⁶

İnternet, nükleer bir savaş sırasında pek çok bilgisayarın zarar görmüş olabileceği olasılığı göz önünde bulundurularak böyle bir ortamda haberleşmeyi mümkün kılacak bir sistem fikrinden doğmuştur. Bu sistemde, mesajlar küçük paketlere bölünerek başlarına adres ve parça bilgisi eklenip ağdaki dinamik değişimler göz önünde bulundurularak hedef bilgisayara ulaştırılmaktadır. İnternet üzerindeki araştırmalar ARPANET (Advanced Research Projects Agency -Network) isimli küçük bir ağda denendikten sonra, Kaliforniya Üniversitesi tarafından geliştirilen BSD Unix işletim sistemiyle halkın kullanımına açılmıştır.¹³⁷

İnternetin “world wide web”, yani “dünya çapında ağ” olarak kamuoyuna tanıtımı ise 1993 yılında gerçekleştirilmiştir. Bilişim endüstrisinin ve internetin hızla gelişimi sayesinde kısa süre içinde işletmelerin iş yapma şekilleri ve çalışma tarzları eskiye nazaran oldukça farklı bir değişim göstermiştir. Sanal çalışanların ardından sanal işyerleri ortaya çıkmıştır. İnternetin, şirket içindeki iletişimi daha etkin bir hale getirmesinin ardından sanal takımlar oluşmuş; firma içi eğitim daha etkin ve sürekli

¹³⁵ Canpolat, Ö. (2001), a.g.e., 15

¹³⁶ Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=intemet&avn=tam> 22/10/2013

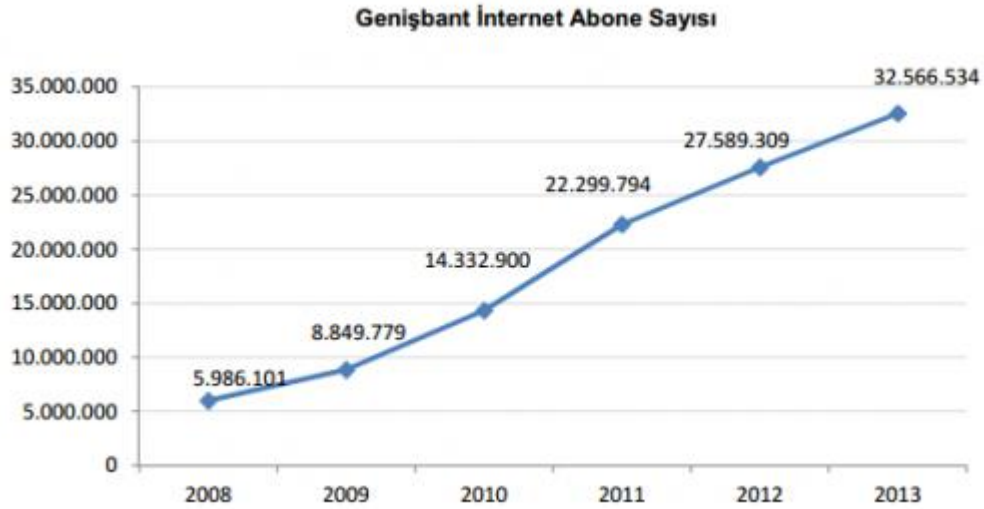
¹³⁷ <http://www.internetnedir.net/> 22/10/2013

hale gelmiş, pazarlama araştırma ve pazarlama yöntemlerinde değişimler yaşanmıştır.¹³⁸

Türkiye’de internet bağlantısı için ilk çalışmalar EARN ile 1990 yılında başlatılmış 1993 Nisandan itibaren bağlantı sağlanmıştır. Türkiye internete ilk olarak üniversiteler aracılığı ile gerçekleştirilmiş ve ilk bağlantıyı ODTÜ yapmıştır. Bu bağlantının hızı 64kbit/saniye idi. Daha sonra sırasıyla Ege ve Bilkent üniversiteleri bağlantı sağlamışlardır. Üniversiteler aracılığı ile başlayan internet hizmeti daha sonra farklı kurumlar aracılığı ile yaygınlaşmaya günümüze kadar değişik biçimlerde devam etmiştir.¹³⁹

Mobil bilgisayardan internet, mobil cepten internet, XDSL, kablolu internet ve fiber internet gibi çeşitleri olan internetin kullanıcı sayısı her geçen gün artmaktadır.

Tablo 3.1 Toplam İnternet Abone Sayısı¹⁴⁰

¹³⁸ Özmen, Ş. (2003), “Ağ Ekonomisinde Yeni Ticaret Yolu E-Ticaret”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 17

¹³⁹ <http://www.internetnedir.net/22/10/2013>

¹⁴⁰ <http://sosyalmedya.co/btk-pazar-verileri-raporu-2013-son-ceyrek/> 18.05.2014

Toplam İnternet Abone Sayıları

	2012-4	2013-3	2013-4	Çeyrek Büyüme Oranı (2013-3...2013-4)	Yıllık Büyüme Oranı (2012-4...2013-4)
xDSL	6.643.299	6.662.999	6.644.543	-0,3%	0,0%
Mobil Bilgisayardan İnternet	1.674.533	1.742.995	1.701.014	-2,4%	1,6%
Mobil Cepten İnternet	18.045.808	21.099.677	22.472.129	6,5%	24,5%
Kablo İnternet	500.658	483.046	486.497	0,7%	-2,8%
Fiber	645.092	967.309	1.193.704	23,4%	85,0%
Diğer	139.665	120.159	116.043	-3,4%	-16,9%
TOPLAM	27.649.055	31.076.185	32.613.930	4,9%	18,0%

2008 yılında 6 milyon olan internet geniş bant abone sayısı geçtiğimiz yılın sonunda 32,5 milyon aboneye ulaşmıştır. 2012-2013 sene sonları itibariyle mobil ve fiber kaynaklı geniş bant kullanımı sırasıyla yüzde 24,5 ve yüzde 85 artış göstermiştir. Bu figürler önemli bir gelişimi ve başarıyı ifade etmektedir.¹⁴¹

3.2.4.5 İnternet

İnternet kısıması, internet teknolojisinin şirket içinde kullanılmasıdır. İnternetin özellikleri aşağıda sıralanmıştır:¹⁴²

- Bazı yazılımlarda hızlı değişiklik yapmak oldukça zorken, intranet ortamında değişim oldukça hızlı ve kolaydır.
- İnternet üzerinde çalıştırılacak programların yazılım aşaması, görevi iş ve organizasyon olan birisi tarafından dahi anlaşılabilir açıklıktadır.
- Yeniden süreçlendirme analizlerine olanak tanınması sayesinde genel anlamda sistem iyileştirmesine ve maliyetlerin düşmesine olanak sağlamaktadır.
- Diğer sistemlere kıyasla, daha düşük geliştirme, destek, altyapı, donanım ve telefon maliyetleri gerektirir.
- Görsel araçlarla olduğu kadar sesli kumanda araçları ile de çalışmak olanaklıdır. Bu açıdan büyük kullanım kolaylığı söz konusu olabilmektedir.
- Daha önce kurulmuş bulunan bilişim sistemine kolaylıkla entegre edilebilmektedir.

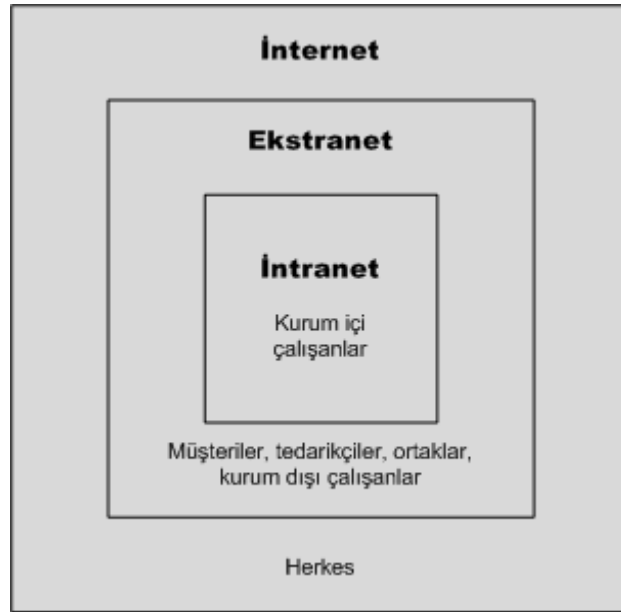
¹⁴¹<http://ekonomi.haber7.com/sectorler/haber/1158618-internette-abone-sayisi-325-milyona-ulasti>
18/05/2014

¹⁴²Koçel, T. (2003), "İşletme Yöneticiliği", Beta Yayınevi, İstanbul, 447

3.2.4.6 Extranet

Extranetler de intranetler gibi kapalı devre ağ sistemlerdir. Her düzeydeki iş modeline rahatlıkla uygulanabilir. Extranetler çok fazla tedarikçi ve iş ortağıyla çalışan işletmeler için tasarlanmıştır. Hemen her düzeyde iş modelinin başarıyla uygulandığı bu modelde çok sayıda tedarikçi ile çalışan işletmeler tedarikçilerini bir ağ üzerinde toplayabilirler. Aynı zamanda aracılar, dağıtım sistemleri, pazarlama ve satış kanalları da ağ ortamına dâhil edilebilir. Özellikle bağımsız çalışmayan işletmelerin ve kurumların kullanması gereken bir ağ bağlantısı olarak kabul edilen extranetler ile işletmelerin kendi intranetlerini dışarıya açtıkları dışünülebilir.¹⁴³

şekil 3.1 İnternet, Ekstranet ve İtranet Genel Bilgi¹⁴⁴

3.2.5. E-Ticaretin Türleri

3.2.5.1.şirketler Arası E-Ticaret

İşletmeden işletmeye elektronik ticaret, iki şirket arasında elektronik ticaretin

¹⁴³ Hasiloğlu, S.B. (1999), “Enformasyon Toplumunda Elektronik Ticaret ve Stratejileri”, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 74

¹⁴⁴ Vikipedi 18.02.2014

yapılmasıdır. Tedarikçilerden sipariş almak, fatura almak veya ödeme yapmak için bir şebekeyi kullanan şirketin yaptığı elektronik ticarettir. Elektronik ticaretin bu kategorisi özel şebekeler üzerinden özellikle elektronik veri değişiminden (Electronic Data Interchange-EDI) yararlanılarak son yıllarda önemli ölçüde gelişme göstermektedir. Bugün olduğu gibi, gelecekte de elektronik ticaretin önemli bir boyutunu oluşturacaktır.¹⁴⁵

3.2.5.2.Şirket Tüketici Arası E-Ticaret

İşletmeden müşteriye elektronik ticaret; elektronik araçlar (İnternet, mor: telefon, TV gibi) kullanarak doğrudan müşterilere, çeşitli ürünlerin satın alma, bankacılık, sigortacılık ve borsa gibi çok sayıda hizmet işlemlerine aracılık etmek gibi faaliyetleri kapsayan ticaret şeklidir. Genel olarak işletmeden müşteri (B2C) modeli iki şekilde gerçekleşmektedir. Ticaret yapan işletmeler elektronik araçlar kullanarak satışlarını hem geleneksel yollarla hem de elektronik ortamda gerçekleştirebilmektedir.¹⁴⁶

Şirketler arası ticaretin şirketlere etkisi incelendiğinde en büyük etkinin KOBİ'lere olacağı görülmektedir. Çünkü büyük şirketlerin birçoğu kendi sistemlerini kurmaya başlamışlar ve hatta kurmuşlardır ancak teknolojik alt yapının sağlanması, çalışanların eğitimi nedenlerle KOBİ'ler internette tam olarak bir varlık gösterememişlerdir. Ancak internetin hızla yaygınlaşması ve özellikle Türkiye'nin krizden çıkabilmesi için ekonominin KOBİ'lerin gelişmesine bu denli ihtiyacı varken KOBİ'lerin de bu alt yapıya sahip olmalarını zorunlu hale getirmektedir. Böylece KOBİ'ler web üzerinden işlem yaparak işlem maliyetlerini azaltırlar, dünya pazarlarına e-ticaret ile ulaşarak rekabette söz sahibi olabilirler.¹⁴⁷

3.2.5.3.Tüketici Tüketici Arası E-Ticaret

Elektronik ticaretin gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte tüketicilerin sadece işletmelerle değil diğer tüketicilerle de ticaret yapma olanağı mümkün hale gelmiştir.

¹⁴⁵Bozkurt, V. (2002), “*Elektronik Ticaretin Ekonomik ve Toplumsal Boyutu, Elektronik Ticaret*”, Alfa Yayınları. İstanbul, 64

¹⁴⁶Zerenler, M. (2007), “*Dijital İş Yaşamı, Tüm Boyutlarıyla İş Yaşamı*”, Gazi Kitabevi, Ankara, 90

¹⁴⁷İşler, D. (2008) “*Rekabetçi Avantaj Yaratma Çerçevesinde Kobi' lerde E-Ticaret*”, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, C.13, S.3, 283

Tüketiciden tüketiciye elektronik ticaret modeli (C2C); tüketicilerin özellikle kullanılmış eşyalarını ya da tüketicilerin kendilerinin ürettikleri birtakım ürünleri bir aracı işletme ile belirli koşullar altında pazarlayabilecekleri bir modeldir.¹⁴⁸

3.2.5.4.Şirket Kamu İdaresi Arası E-Ticaret

İşletme ile devlet arasındaki e-ticaret (B2G), henüz gelişme safhasında olan bir modeldir. Bu modelde işletme ile devlet arasındaki işlemler elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir. Özellikle günümüzde, devlet ihalelerinin elektronik ortamda ilan edilip, işletmelerin bu ihalelere elektronik ortamda katılmaları ve ihale safhalarını takip etmeleri, bu modele uygun bir uygulamadır.¹⁴⁹

3.2.5.5.Tüketici Kamu İdaresi Arası E-Ticaret

Tüketici Kamu idaresi arasındaki e-ticarete sosyal güvenlik ödemelerinin internet yoluyla yapılması, kişilerin vergi borcunu ve cezalarının internet yoluyla ödenmesi, kişilerin devlet sınavları sonuçlarının internet yoluyla öğrenmesi, çeşitli kimlik numaralarının internet yoluyla öğrenmesi, farklı konularda devletten bilgi sağlama gibi kolaylıklar amaçlanmıştır. ÖSYM'nin (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) yapmış olduğu sınav sonuçlarının internetten öğrenilmesi, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne internet üzerinden pasaport müracaatı yapılabilmesi bu kolaylıklara örnek verilebilir.¹⁵⁰

¹⁴⁸Zerenler, M. (2007), a.g.e., 90

¹⁴⁹Yazıcı, A. (2002), a.g.e., 86

¹⁵⁰Özbay, A., Devrim, J. (2000), “*E-Ticaret Rehberi*”, Bilgi Teknolojileri Dizisi:7, Hayat Yayınları, 41

3.2.6. E-Ticarette Ödeme Araçları

Çok farklı ödeme araçları olsa da pratikte kullanılan e-ticaret ödeme araçları şunlardır;

3.2.6.1. Kredi Kartları

Bankalar tarafından verilen ve tüketicilerin harcamaları karşılığında ödeme aracı olan kullanılan kredi kartları sanal alışverişlerde de önemli bir paya sahiptir.

Müşteri, kredi kartı numarasını vererek sanal ticaret sitesinden seçtiği ürünü satın alma talimatı verir. Kredi kartı numarası, işlem tutarı ve satın alınan ürün bilgisi (shopping cart) sanal dükkân yazılımına internet üzerinden SSL güvenliği ile gider. Dükkân yazılımı ise kredi kartı ve tutar bilgilerini sanal POS (Satış noktası) yazılımına transfer eder. Sanal POS kredi kartı ve tutar bilgilerini bankanın ödeme geçidine SET (Güvenli Elektronik Transfer) güvenliği ile gönderir. Bankanın güvenli ödeme geçidi anlaşmalı olduğu satıcıyı tanır (kimlik belirleme-authentication) ve banka sistemi kart işlemine izin verir (otorizasyon).¹⁵¹

Sanal ticarete kredi kartı kullanımının tercih edilmesinin nedeni, hem pratik olmasından hem de güvenilir bir üçüncü taraf, yani bankanın alışverişe ait kaydı tutabiliyor olmasındandır.¹⁵²

3.2.6.2. Nakit Ödeme (Banka Havalesi/EFT'si)

Havale iki farklı kişiye ya da kuruma ait hesaplar arasında gerçekleştirilen para transferi işlemidir. Örneğin A Bankası'nda hesapları bulunan X ve Y kişilerinin birbirlerine para göndermesi havale olarak nitelendirilmektedir. EFT kelimesi Elektronik Fon Transferi teriminin kısaltılmış halidir. EFT iki farklı bankada bulunan iki hesap arasındaki para transferidir. Bu transfer türünde hesabın kime ait olduğu önemli değildir. Hesap sahibi aynı kişi de olsa farklı bankalarda bulunan hesaplar arası

¹⁵¹ Kırçova, İ., Öztürk, P. (2000), "İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar", Mega Ajans, Sayı 2000-29, 41

¹⁵² Özmen, Ş. (2003), *a.g.e.*, 212

transfer EFT'dir. EFT işlemlerinde iki farklı Banka arasında iletişimi sağlayan Merkez Bankası'dır. Havale ve virmanda saat sınırlaması olmamasına karşın EFT işlemi belirli saatler içerisinde gerçekleştirilebilmektedir.¹⁵³

Sanal satış yapan firmalar kredi kartı ödemelerini kabul ettiği gibi havale veya EFT ödemelerini de kabul etmektedirler. Hatta birçok sanal satış şirketleri bu şekilde yapılan ödemelere kredi kartı fiyatı üzerinden ayrıca indirim yapmaktadırlar.

3.2.6.3. Kapıda Ödeme

Ödeme sistemlerinin online olması ve buna yönelik çalışmaların teknolojik inovasyonlarla destekleniyor olması, tüketicilerin güvenlik endişelerini tamamen rafa kaldırmış değil. Türkiye e-ticaret pazarına yakın çerçeveden baktığımızda internetten alışveriş yapmayanların sebepleri arasında güvenlik problemlerini görüyoruz. Kredi kartı bilgilerini paylaşmak istemeyen, bankadan havale yöntemini de meşakkatli bulan online tüketiciler, kapıda ödeme seçeneğine yöneliyor.¹⁵⁴

Kapıda ödeme, tüketicinin bir kargo şirketi aracılığıyla ürün kendisine ulaştığında ödeme yapması anlamına gelir. Ödemeler çoğu zaman nakit yapılmakla beraber kredi kartıyla ödeme alan kargo şirketleri de vardır. Gelişen teknolojiyle birlikte dijital bir imzanın ardından ürün teslim edilir. Fiyatlandırma konusunda e-ticaret siteleri küçük değişiklikler gösterse de, mantık olarak aynı şekilde ilerledikleri söylenebilir. Şöyle ki, bazı siteler kapıda ödeme imkânından faydalanmak için belirli bir rakam aralığı belirlerken bazıları da baremin altında kalan ürünlerin ebadıyla doğru orantılı ücretlendirme alır.¹⁵⁵

¹⁵³ <http://www.ekonomi34.com/yasam/havale-eft-ve-virman-ne-demek-h1043.html> 18/05/2014

¹⁵⁴ <http://eticaretmag.com/kapida-odeme-nedir-avantajlari-nelerdir/> 18/05/2014

¹⁵⁵ <http://eticaretmag.com/kapida-odeme-nedir-avantajlari-nelerdir/> 18.05.2014

3.2.7. E-Ticarette Ortaya Çıkan Sorunlar

3.2.7.1. E-Ticarette Vergileme Sorunu

E-ticaretin vergilendirilmesinde, ulusal ve uluslar arası alanda dört ana sorunla karşılaşmaktadır. Bunlar; “tam mükellefiyetin belirlenmesi, gelirin elde edildiği yerin belirlenmesi, gelirin niteliğinin belirlenmesi ve vergi matrahının belirlenmesi” sorunlarıdır.¹⁵⁶

OECD, bünyesinde yapılan araştırmalar sonucunda, etkin ve uygun bir internet vergilendirmesi için dikkate alınması gerekli ilkeleri aşağıdaki gibi sıralamıştır.¹⁵⁷

- Sistem adil olmalıdır: Aynı durumdaki vergi ödeyenler benzer işlemleri yaptıklarında aynı şekilde vergilendirilmelidir.
- Sistem basit olmalıdır: Vergi otoritelerinin yönetim masrafları ve itiraz masrafları düşük tutulmalıdır.
- Kurallara açıklık getirmelidir: Bir işlemin vergi sonucu, önceden bilinmeli, vergi veren neyin vergilendirildiğini ve bu vergiyi nerede ödeyeceğini bilmelidir.
- Sistem etkin olmalıdır: Vergi kayıpları asgariye indirilmelidir.
- Ekonomik sapmalardan kaçınılmalıdır: Şirket kararları vergi yaklaşımlarından ziyade ticari amaçlarla verilmelidir.
- Sistem yeterli ölçüde esnek ve dinamik olmalıdır: Vergi kararları teknolojik ve ticari gelişmeleri izlemelidir.

¹⁵⁶ Güven, İ. (2009), “*Elektronik Ticaret Vergileme İlkelerini Değiştirecek*”, Yay: Mali Çözüm, Sayı: 29, 185

¹⁵⁷ Ekin, N. (1998), a.g.e., 21

3.2.7.2.E-Ticarette Ödeme ve Güvenlik Sorunu

Herhangi bir ticari işlemde güven esastır. Elektronik ticaret ortamına güvenin geliştirilmesi; kullanıcıların eğitiminin yanı sıra güvenlik, sertifikasyon, gizlilik ve bu konularda herhangi bir sorun çıktığında başvurulabilecek ara bulucu veya anlaşmazlıkların giderilmesini sağlayıcı mekanizmaların tesisini gerektirmektedir.¹⁵⁸

Elektronik ticaretin gelişim sürecinde yakın zamana doğru artan bir ivmeyle gelen bilgisayar korsanlığı ve bilgi hırsızlığı artışı gibi olumsuzluklar, gelişmeyi yavaşlatıcı ve elektronik ticareti destekleyen veya düşünen kuruluşları sakıngan davranmaya yöneltici bir etkiye sahiptir. Güvenlik sorunları bu kapsamda en önemli ve üstesinden gelinmesi zorunlu bir konudur. Güvenlik önlemleri yetersiz kalan veya kırılan firmalar ile birlikte virüs gibi zararlı yazılımlar sonucu zor durumda kalarak faaliyetlerine ara vermek durumunda kalan kuruluşların zararı çok büyük rakamlarla ifade edilmektedir.¹⁵⁹

Özellikle kredi kartı kullanılan tüketiciler pazarında çok sayıda hırsızlık olayı yaşanmış ve kullanıcıların ağ üzerinde işlem yapmaktan kaçınmalarına neden olmuştur.¹⁶⁰

Kişinin kredi kartı numarasının ve kartın son geçerlilik tarihinin kullanıcı ve banka dışında üçüncü bir kimse tarafından bilinmemesi gerekmektedir. Bu durum diğer elektronik ödeme araçları içinde geçerlidir. Mesaj bütünlüğü yani gönderilen mesajların değiştirilip gerçek bütünlüğünün bozulmasında, alıcı bir mesajın tanımlanan yaratıcı tarafından gönderildiğini, mesajın gönderici yolladığından beri değişmediğini kesinleştirmek ve ispat etmek zorundadır.¹⁶¹

İnternet üzerinden gerçekleştirilen ticari faaliyetlerde karşılaşılabilecek güvenlik sorunları şunlar olabilir.¹⁶²

- Giriş yetkisi verilmeyen ağ kaynaklarına giriş,
- Bilgi ve ağ kaynaklarını imha etmek, zarar vermek,
- Bilgiyi değiştirmek, karıştırmak veya bilgiye yeni şeyler eklemek,

¹⁵⁸ Gülçin, A. (1998), “*Elektronik Ticaret*”, TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, 29

¹⁵⁹ Anbar, A. (2001) “*E-ticarette Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*”, Akdeniz İİBF Dergisi, Sayı: 2 Kasım 2001, 19

¹⁶⁰ İbrahim, K. (2001), “*İşletmeler arası Elektronik Ticaret*”, İTO Yayınları, İstanbul, 34

¹⁶¹ Koç, Ç.K., Sevim, T. (2010), “*E-Ticaret Güvenlik Rehberi*”, İTO Yayınları, İstanbul, 17

¹⁶² inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/71.doc 20/03/2004

- Yetkisiz kişilere bilginin iletilmesi,
 - Bilgi ve ağ kaynaklarının çalınması,
 - Alınan hizmetleri ve gönderilen veya alınan bilgiyi inkar etmek,
 - Ağ hizmetlerinin kesilmesine ve bozulmasına neden olmak,
 - Almadığı veya göndermediği bilgileri aldığını veya gönderdiğini iddia etmek.
- Elektronik ticarete güvenlik sorunu, üç açıdan incelenebilir.¹⁶³

Güvenlik Duvarları:

Güvenlik duvarı, korunmuş ağlara veya sitelere yalnızca belirli özelliklere sahip dış kullanıcıların girmesine izin veren yazılım veya donanım olarak tanımlanabilir.

Şifreleme ve İşlem Güvenliği:

Bilginin kanallar üzerinden iletilmesi sırasında, çalınma ve değiştirilme riski olmadan alıcıya gönderilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun için, çeşitli kriptografi yöntemleri ve araçları geliştirilmiştir. Gizliliği ve güvenliği sağlamak amacıyla bu yöntemlerde kullanılan araçlar; dijital sertifikalar, dijital ve elektronik imzalar ve onay kurumlarıdır.

Word Wide Web Güvenliği ve İnternet Güvenlik Protokolleri:

Elektronik ticarete, kullanıcının kimliğini karşı tarafa bildirmesi, karşı tarafın da kendi kimliğini kullanıcıya bildirmesi önemlidir. Özellikle, internet üzerinden alışveriş yapılmasında ve internet üzerinden elektronik ödeme sistemlerinde güvenliği sağlamak amacıyla çeşitli internet güvenlik protokolleri geliştirilmiştir. Bunlardan yaygın olarak kullanılan SET ve SSL protokolleridir.

¹⁶³ inet-tr.org. tr/inetconf8/bildiri/71.doc 20/03/2004

BÖLÜM 4. SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİ VE DENETİMİ

4.1. SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNİN KURULUŞU VE ÖZELLİKLERİ

Sanal satış şirketlerinin yapısını anlaya bilmek için sanal organizasyonun ne anlama geldiğini bilmek faydalı olacaktır.

Sanal organizasyon, farklı coğrafi bölgelerde, haberleşme teknolojileri yardımıyla birbirlerine bağlanan ve sanki tek bir örgütmüş gibi çalışan sanal yapılardır.¹⁶⁴

Sanal organizasyonlar, WEB tabanlı platformlarda ekonomik faaliyetlere katılan ve bunları gerçekleştiren, ancak fiziksel anlamda görülemeyen organizasyonlardır. Sanal organizasyon fikri 1990'ların başlarında uygulanmaya başlanan, “evden çalışma” fikrini temel alan WEB tabanlı ticarete dayanmaktadır. Sanallık fikri organizasyonların işlevlerini ve faaliyetlerini bir fiziki merkeze bağlı kalmadan gerçekleştirmesi olduğundan, organizasyonlar herhangi bir coğrafyada kısıtlı kalmamakta ve dünyanın her yerinden katılımlarla faaliyetler yapılabilmektedir.¹⁶⁵ Sanal organizasyonun temelinde, bilgisayar şebekesi (network) vardır.¹⁶⁶

Elektronik ticaretin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- İnternet üzerinden gerçekleştirilen ticaretin en önemli noktası, taraflar arasında interaktif olarak gerçekleştirilmesidir.
- Elektronik ticaret bir işletme için dünyaya açılan en büyük kapıdır.
- Elektronik ticaret, kendisi üzerinde yapılacak tüm çalışma yöntemlerinde radikal kararlar alınmasını gerektirebilir.

¹⁶⁴Genç, N. (2007), “Yönetim ve Organizasyon” Seçkin Yay., Ankara, 185

¹⁶⁵Mirze S.K. (2010), “İşletme”, Literatür Yayıncılık, 1.Basım, İstanbul, 420

¹⁶⁶Koçel T. (2003), a.g.e., 340

- Elektronik ticaret, yeni bir çalışma kültürü oluşturduğu gibi, kendisine ait farklı bir kültüre sahip tüketicilere hitap etmektedir. Ancak bu kültür, internetin hızla yaygınlaşması ile kapsamını genişletmektedir.
- Elektronik ticaret sistemi ile ulaşılacak pazar payının da, tüketici kitlesinin de önceden saptanması neredeyse olanaksızdır.
- Elektronik ticaret ile sunulması düşünülen hizmetler, işletmelerin gelecekteki konumunu belirleyecektir.
- Elektronik ticaret, bölgesellikten sıyrılmayı gerektirir.
- Elektronik ticaret, internet üzerinde sunulan bilgi, ürün ve hizmetlere hemen hemen dünyanın her yerinden anında ve rahatlıkla erişim imkânı sağlamaktadır.
- Elektronik ticaretin 24 saat 7 gün çalışabilen altyapısı, iletişimi ve alışverişi kısıtlayıcı zaman problemini ortadan kaldırır.
- Elektronik ticaretin güvenilirliği istatistiklerle ispatlanmıştır. Gelişmekte olan yeni teknolojilerin güvenilirliği daha da kuvvetlendirmesi beklenmektedir.
- Elektronik ticaretin altyapısı ile tüketicilerin tercihleri, alışkanlıkları ve demografik özellikleri takip edilebilir ve bu bilgiler kullanılarak ürün veya hizmet satın alanla, satan arasında “kişiye özel” ticari ilişki kurulabilir.¹⁶⁷

4.1.1. Sanal Satış Şirketlerinin Kuruluşu

4.1.1.1. Şirket Kurulumu

Satış her ne kadar sanal alemde yapılıyor olsa da fiziki olarak gerçekleşecek olan satışın ön işlemleri gibidir. Bu sebepten şirket kuruluşunda bir farklılık olmamaktadır. Diğer kuruluş işlemleri burada da aynı şekilde yapılmaktadır.

Limitet Şirketlerin kuruluşu Anonim Şirketin kuruluş prosedürü ile aynıdır. Ancak hukuki yapılanma farklılıkları nedeniyle talep edilen belgelerde farklılıklar bulunmaktadır. Bu itibarla limitet şirket kuruluşu için gerekli belgelere aşağıda yer verilmiştir.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Dolanbay, C. (2000), “E-Ticaret Strateji ve Yöntemler”, Sistem Yayınları, Ankara, 34

¹⁶⁸ <http://www.muhasabedergisi.com/gercek-kisi-acilis.html>, 08/02/2014

- Dilekçe (şirket müdür/müdürleri tarafından imzalanır ve dilekçeye eklenen belgeler belirtilir.),
- Sözleşme 3 adet,
- Unvan altına atılmış imza beyannamesi (Noter onaylı),
- Taahhütname (Ticaret sicil Memurluğu, evrak bölümünden temin edilir),
- Sermayenin %01'i tutarında Tüketicinin Korunması Fonu hesabına T.C. Merkez Bankası veya T.C. Ziraat Bankasına yapılan ödeme makbuzu,
- Ortakların resimli nüfus cüzdanı suretleri (Muhtarlık veya noter onaylı),
- Ayni sermaye konulmuş ise Mahkeme kararı ve Mahkeme onaylı bilirkişi raporu
- Kuruluşlar arasında tüzel kişi var ise kurulacak şirkete iştirak kararı (Noter onaylı)
- Yabancı ortak gerçek kişi ise pasaport ya da kimlik belgesi sureti,
- Türkiye'de ikamet eden yabancı ortak için döviz transferi gerekmediğini gösteren yazı ve oturma izin belgesi aslı ya da noter onaylı sureti,
- Sermayenin peşin ödenen kısmı varsa bunu gösteren banka dekontu,
- Tescil harç makbuzu aslı (bankaya yatırılır),

Limitet Şirketler de sermaye şirketi olduğundan vergi dairesi nezdinde verilecek olan belgeler Anonim Şirketler ile aynı niteliktedir.

Anonim şirketlere ait kuruluş mukavelesi noter huzurunda imzalanır. Şirket kurucuları Anonim Şirket kurma konusundaki iradelerini ve sermayenin tamamını taahhüt ettiklerini noter huzurunda beyan ederler. Bu beyan noter şerhi ile onaylanır. (TTK m.341) Böylece şirket ön kuruluşunu tamamlamış olur. Kesin kuruluş, ön kuruluşu izleyen 30 gün içinde Ticaret siciline tescil ve ilan ile sağlanmış olur. Bu tescil ile şirket tüzel kişilik kazanacaktır.¹⁶⁹

¹⁶⁹ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.

4.1.1.2. Sanal Satış İçin Web Sayfası Kurulumu

Şirketin çalışma alanı ve pazarlama stratejilerinin bir e-ticaret sitesinin gerektirdiğine inanılıyor ise ne tür bir siteye ihtiyaç duyulacağı üzerinde düşünülmelidir. Çünkü e-ticaret için oluşturulacak sitenin işlevleri ve işlevselliği, siteden beklenene bağlı olarak saptanır. Temelde üç farklı türde e-ticaret sitesinden bahsedilebilir. Halkla ilişkiler sitesi işletmeyi tanıtır, pazarlama sitesi ürünleri tanıtır, satış sitesi ise temsil ettiği ürünlerin satışını yapar.¹⁷⁰ Web Sitesi kurulumu ile ilgili karar verildikten sonra bir alan adı alınması gerekmektedir.

Alan adı hem şirketin internetteki markası haline gelecektir hem de müşteriler nezdinde host denilen bir siteye kıyasla çok daha fazla prestij sağlayacaktır.¹⁷¹ Güvenlik önlemleri ve ödemelerle ilgili banka anlaşmaları yapıldıktan sonra web sitesi satış yapmaya hazır hale gelecektir.

Tablo 4.1 Sanal Satış Şirketi Web Sayfası Örneği¹⁷²

¹⁷⁰ Özdemir, F., Büke, A. (2001), "İnternet ve Ticaret İstatistikleri", İzmit Ticaret Odası Enformasyon ve Dokümantasyon Müdürlüğü, 33

¹⁷¹ Özdemir, F., Büke, A. (2001), a.g.e., 36

¹⁷² <https://www.hepsiburada.com>

4.1.2. Sanal Satışın Faydaları ve Olumsuzlukları

4.1.2.1. Sanal Satışın Faydaları

Sanal organizasyonlar herhangi bir şeyi, herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde ve herhangi bir yolla gerçekleştirebilecek güce sahiptir. Sanal organizasyonların sağladığı avantajları şu şekilde sıralamak mümkündür:¹⁷³

Verimlilik ve Maliyet: Verimlilik yani çıktının girdiye oranı arttıkça hem çalışanlar, hem müşteriler hem de işletme sahipleri memnun olacaktır. Geleneksel işletmelere kıyaslırsak sanal organizasyonlarda verimlilik birçok şekilde avantaj haline gelmektedir. İnternetin günümüzde her alanda kullanımı ile alım satım işlemleri çok daha rahat ve maksimum hızla gerçekleşmektedir.¹⁷⁴

Sanal organizasyonlar, işletmelerin sermaye ihtiyacını artıran sabit varlıklarının büyük ölçüde azalmasını, giderek de ortadan kalkmasını sağlamıştır. Fiziksel bir çalışma yerine ihtiyacı ortadan kaldırması sonucu ofis ve ofis ile ilgili genel giderlerin olmaması ile birlikte sigorta, vergi, amortisman maliyetlerinin azaltılmasına katkıda bulunmuştur. Pazarlama, satış, işlem ve iletişim maliyetlerinde gözle görülür oranda düşüş sağlanmıştır. Maliyetlerdeki bu düşüşler verimlilikte artışı beraberinde getirir.¹⁷⁵

Verimliliği artıran unsurlardan internetin yaygın kullanımı sonucu, alıcı ve satıcı arasında hızlı bilgi alışverişi mümkün olmaktadır. Müşteri araştırmaları hızla gerçekleştiğinden pazarlama maliyetleri düşmektedir. Sanal organizasyonlar bu hızlarıyla daha etkili, rahat ve fazla karar alabilmektedir. Bunların yanında lojistik maliyetlerinin azalması, envanter yönetiminin düzgün yapılması sonucu iş görmenin basit hale gelmesi ve hata yapma olasılığının minimuma inmesi sonucu toplam talep ve çoklu satın almalarda düzenli bir arz zinciri kurulur. Sonuçta müşterilerin siparişlerinin tam zamanında yerine getirilmesi sağlanmış olur.¹⁷⁶

Alıcı ve satıcılar daha düşük maliyetli işletmelerle çalışmak isterler. Sanal

¹⁷³Oflazer, M.S. (2004), “*Sanal Organizasyonlar ve Sanal Organizasyonlarda Çalışanların Motivasyonu ve İletişimi Üzerine Bir Uygulama*”,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, 38-40.

¹⁷⁴Yücebalkan, B. (2003), “*Post modern Yönelimli Sanal Organizasyonlarda Liderlik Konsepti*”, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 69

¹⁷⁵Karadağ, S. (2013), “*Sanal Organizasyonların Muhasebesi ve Denetimi*” TC Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul, 29

¹⁷⁶Karadağ, S. a.g.e. 29

organizasyonlar ile pazarlama, satış, iş görme ve iletişim maliyetleri minimuma indirildiği için firmanın değer yaratma gücü artırılmış olur. Bilgi teknolojileri ayrıca yönetim ve koordinasyon maliyetlerini azaltma konusunda da önemli bir yardımcıdır.

Yenilik: Sanal organizasyonlarda, özellikle elektronik ticaret yapan işletmelerde yeni mal ve hizmetler tanıtılırken sürekli yeni üretim, pazarlama ve dağıtım teknikleri geliştirilmektedir. Dünyada ebaY müşteriden müşteriye açık arttırma yapılan ilk işletmedir. Türkiye'deki en bilinen örnek ise ebaY'in de ortağı olduğu GittiGidiyor'dur.

Elektronik ticaret yapan işletmeler ve sanal pazarlar sayesinde artık coğrafi sınır ve mesafeler sorun olmaktan çıkmış; müşterilerden satıcılara bilgi akışı ve geri bildirimler çok daha kolay elde edilir hale gelmiştir.¹⁷⁷

Esneklik: Esneklik önceki durumdan yeni duruma geçme yeteneğine denilmektedir. Sanal organizasyonlar mevcut ağ ilişkilerini, yeni varlıkların da bu ağa katılması ve eski varlıkların bu yapıdan ayrılması döngüsü sonucunda sürekli olarak değişim ve esneklik özelliklerine sahiptir.¹⁷⁸

Sanal organizasyonlarda çalışan kişiler proje bazlı oldukları için bir dinamizm söz konusudur. Bir sorun çıktığında çözüm için gerekli çalışanlar, çalıştıkları yer, zaman ve bölüm değişmeden de birbirleriyle bağlantı halindedir.¹⁷⁹

Çalışanlar: Çalışanların klasik istihdam anlayışındaki gibi belirli yerlerde ve saatlerde bulunmaları zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla sanal takım elemanları, herhangi bir yerden herhangi bir zamanda çalışma ve değer yaratma sürecine dahil olmaktadır. Bu yönüyle sanal takımlar, işletmelerin, personel maliyetlerini büyük oranlarda azaltmalarında etkili bir yönetim modeli olarak, kar payı artışına katkıda bulunmaktadırlar. İnsanlar sadece fiziksel yer için değil, yetenekleri için işe alınarak istihdam edilirler. Ayrıca çalışanlar, iş ve özel yaşamlarını uyum içinde sürdürebilirler.¹⁸⁰

¹⁷⁷Karadağ, S. a.g.e. 29

¹⁷⁸Yücebalkan, B. (2003), 69

¹⁷⁹Lipnack J., Stamps, J. (1994), "The Age of the Network: Organizing Principles for the 21st Century", NewYork: Oliver Wight Ltd Pub, 40

¹⁸⁰Karadağ, S. a.g.e. 30

Hız: Hız kavramı günümüzde organizasyonların olmazsa olmazı haline gelmiştir. İşletmelerin sanal organizasyon oluşturmalarının en önemli nedenlerinden bir hızla değişen müşteri taleplerine kısa sürede cevap vermektir.¹⁸¹

Şirket içi bürokrasi sanal organizasyonlarda yaşanmadığı için iletişim oldukça hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Sanal organizasyonların avantajı sadece iletişim hızıyla da sınırlı değildir. Farklı temel yeteneklere sahip işletmeler, sanal organizasyon etrafında birleşerek bir ürün meydana getirirken kendi paylarına düşen bölümü en hızlı şekilde yapmakta ve böylece yeni ürünlerle pazara girerken çok önemli bir hız avantajına sahip olmaktadır.¹⁸²

Hızlı olmak, pazarlara hızlı girmekten başka avantajlar da sunar. Sanal organizasyonlarda ürün geliştirme sürecinin kısalması ile birlikte farklı işletmelerin farklı sorunlarla ilgilenmesi hem zamandan kazanç, hem de sermayenin belirli bir projeye bağlandığı sürenin azalmasıyla şirketlere likidite sağlanmaktadır. Böylece yeni bir proje başlatıldığında daha erken bir tarihte ve yine aynı avantajlara sahip yeni bir projeye sahip olunmaktadır.¹⁸³

4.1.2.2. Sanal Satışın Olumsuzluklar

Sanal organizasyonların güçlü yönlerini daha da güçlendirmeye çalışıp; zayıf yönlerini önemsiz kılmak ya da fırsatlara dönüştürmek olanaksızdır. Geleneksel organizasyonlarda kültürel, tarihsel ve coğrafi boyutlar bulunmaktadır. Sanal organizasyonlarda ise bu boyutlar soyutlanmış; bunların yerine farklı coğrafyalarda yaşayan ve dolayısıyla farklı kültürlerle sahip farklı insanların oluşturduğu zaman ve mekândan bağımsız sanal bir boyut ve yaşam tarzı vardır. Bu yeni sanal yaşam tarzı birçok gerçek kaygıyı da beraberinde getirmektedir. Sanal organizasyonların sağladığı dezavantajları aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür.¹⁸⁴

¹⁸¹McIntosh S.S. (1995) “*Envisioning the Virtual Training Organizatio*”, Training and Development, Vol.49 Issue.5, 46

¹⁸²Nagel, R., Dove, R. (1991), “*21st Century Manufacturing Enterprise Strategy*”, Vol.1, Pennsylvania: Iacocca Institute, Lehigh University, 9

¹⁸³Karadağ, S. a.g.e., 30

¹⁸⁴Grabowski M., Roberts K.H. (1999), “*Risk Mitigation in Virtual Organizations*” Organization Science: A Journal of the Institute of Management Sciences, Vol.10, Issue.6, Kasım/Aralık, 1999, 704-721.

İletişim: İletişim, sadece çalışanların kendi aralarında ve çalıştıkları yerin dışındaki insanlarla etkileşim içinde bulunmasını sağlamakla kalmaz; ayrıca kültürel bir aktarım aracıdır. Sanal ortamda çalışmanın iletişim açısından dezavantajı yüz mimikleri ve beden dilinin kullanılamamasıdır. Çalışanlar birbirlerini göremedikleri için kimi zaman karşılıklı anlaşma güçlükleri çekebilirler. Bunların yerine alternatif iletişim teknikleri kullanılmalıdır.¹⁸⁵ Aksi takdirde karşılıklı beklentiler, ortak değerler ve algılar iletişime yansımaz ve güven duygusu hissedilemez. Bunun sonucunda da sanal organizasyon başarısız olur.¹⁸⁶

Kültür: Kültür, sanal organizasyonlarda, hem çalışanların hem işletmelerin birbirlerine bağımlı olmasıyla hem de aralarındaki bilgi paylaşımıyla, yetki devriyle ve güvenle şekillenmektedir. Sanal organizasyonlar, içinde farklı kültürleri barındırdıkları için ciddi bir organizasyonel kültür ortamı oluşturmak oldukça zordur. Bu zorluğun sebebi farklı kültürlere sahip üyelerin bu farklılıklar sayesinde işlevsellik meydana getirmeleri kadar aynı zamanda ortak değer, varsayım ve algıların olmadığı durumlarda işlevsizlik de üretmeleridir. Ancak iletişimin açık ve güvenin yüksek olduğu durumlarda kültürel zenginlik sağlanabilir.¹⁸⁷

Güven: Güven konusu sanal organizasyonlar için oldukça önemli bir konu ve kesin bir gerekliliktir. Ne yazık ki sanal ortamda güven yaratmak, oldukça zor ve karmaşık bir iştir. Çünkü insanlar önceden tanımadıkları, davranışları hakkında fikre sahip olmadıkları insanlara güvenmekte zorlanırlar.¹⁸⁸

Sanal organizasyonlar güven üzerine kurulmalıdırlar. Fakat burada bahsedilen güven yalnızca işletmenin çalışanlarına olan güven değildir. Bununla birlikte sanal organizasyon yapısına ait olan farklı işletmelerin yönetici ve çalışanlarının da hem birbirlerine hem de diğer bütün işletmelere olan güveni söz konusudur. Bu güven ortamı sağlanamadığı takdirde bilgi paylaşımı tam olarak gerçekleştirilemez. Hem çalışanlar arasında hem de yöneticiler arasında iletişim başarısız bir şekilde gerçekleşmiş olur. Sonuç olarak müşteriler de böyle bir organizasyonda yer alan şirketlerle iş yapmak istemezler. Güvensizlik ortamı söz konusu olduğunda sanal organizasyonda çalışanları birbirlerine bağlayacak olan güç ise organizasyon kültürüdür. Yer ve zaman

¹⁸⁵Cascio W. (2000), “*Managing a Virtual Workplace*”, Academy of Management Executive, Vol.14, Issue.3, 86

¹⁸⁶ Karadağ, S. a.g.e., 30

¹⁸⁷ Karadağ, S. a.g.e., 30

¹⁸⁸ Karadağ, S. a.g.e., 30

kavramlarından bağımsız olabilen sanal organizasyon kültürü sanal gerçeklik konusunda güven kavramına tam olarak bağımlıdır. Sağlam bir organizasyon kültürüne sahip olabilmek açık iletişimle mümkündür. Açık iletişimi elde etmenin tek ve en önemli koşulu ise güvendir.¹⁸⁹

Güven iklimi yaratacak olan sanal organizasyon kültürü; risk almanın, inisiyatifin, özyönetimin, özgüvenin saygı gördüğü ve ödüllendirildiği; proaktif davranışın, empatinin, pozitif bakış açısının yaşama geçirildiği; takım rollerinin ve hedeflerin paylaşıldığı bir kültürdür.

Kontrol: Geleneksel organizasyonlarda kontrol için kullanılan en bilinen yöntem, kontrol edecek kişinin hiyerarşik yapının bir üst kademesi olmasıdır. Sanal organizasyonlarda ise çalışanlardan kendi işlerini kendilerinin kontrol etmesi beklenir. Bunun başlıca sebebi sanal organizasyonlarda sürece katkıda bulunan kişilerin çalışırken birbirlerini görmemeleridir.¹⁹⁰

Şirket güven ortamını sağlamak zorundadır. Fakat esneklik adına birçok çalışanın proje bazlı yani geçici sürelerde çalışması nedeniyle güven ortamını sağlamak oldukça zordur. Sonuçta insanların birbirlerine güvenmesi için birbirlerini tanıması gerekmektedir. Bu sebeple çalışma ortamındaki kişilerin çok sayıda olmaması gerekmektedir. Çalışanların sürekli olarak değişmemesi de güven ortamını sağlamak için gerekli bir unsurdur.¹⁹¹

Sanal organizasyonlarda sıkça kullanılan video konferanslar asla yüz yüze görüşmenin yerini tutmamaktadır. Çalışmalardan verim alabilmek için konferansa katılanların mutlaka birbirlerini sanal dünyanın dışında, gerçek dünyada da görmeleri gereklidir. Fakat bunlara rağmen sanal organizasyonların bu durumdan bir esneklik de kazandığı söylenmektedir. Mesai saatleri içinde aynı ortamda bulunmayan kişilerden oluşan sanal bir çalışma grubu, eğer mesai saatleri dışında aynı ortamda bulunup birbirleriyle tanışabilirlerse daha başarılı olabilecekleri görülmüştür.¹⁹²

Değişime Direnç: Sanal organizasyonlar, klasik organizasyonlara kıyasla daha az çalışana sahiptir. Bunun sebebi klasik organizasyonların birçok işi kendi içinde yapmakta olmasıdır. Dolayısıyla klasik organizasyon yapısını terk edip sanal

¹⁸⁹Handy, C. (1995), "Trust and the Virtual Organization", Harvard Business Review, Vol.73, Issue.3, Mayıs/Haziran 1995, s.40.

¹⁹⁰ Karadağ, S. a.g.e., 32

¹⁹¹ Karadağ, S. a.g.e., 32

¹⁹² Karadağ, S. a.g.e., 33

organizasyona geçmek istendiğinde, çalışanlardan bir kısmını işten çıkarma zorunluluğu söz konusudur. Bu durum çalışanlarda tepki ve direnç yaratabileceğinden buna hazırlıklı olmak ve bu değişimi etkin ve iyi bir biçimde yönetmek gerekmektedir.¹⁹³

Bilişim teknolojisindeki yeniliklerle birlikte kullanabilecek, sanal organizasyonlara geçiş için üç basamaklı bir süreç uygulanmaktadır. Öncelikle organizasyonun şu anki durumu değerlendirilir. Ardından gelecek vizyonu yapılır ve son olarak bu vizyondaki duruma erişmek için hangi adımların yapılması gerektiği analiz edilir. Bu değişim modelinin istenilen bir şekilde uygulanması kolay değildir ve değişimi gerçekleştirecek bir ekibe ihtiyaç vardır. Sonuçta bilişim teknolojisi ve bilgisayarlar, çalışanları birer otomat haline getirmek için değil; onlara bilgi sağlama görevini üstlenmek için vardır. Bu da sanal organizasyonlar için gerekli bilgi akışı şeklinin sağlanması anlamındadır.¹⁹⁴

¹⁹³ Karadağ, S. a.g.e., 33

¹⁹⁴ Handy, C. a.g.e., s.40.

4.2.SANAL SATIŞ ŞİRKETLERİNİN DENETİMİ

Esasen vergi denetiminin kesin bir tanımını yapmak güç olmakla beraber, genel olarak vergi denetimi; “kurallara uygunluğun araştırılmasıdır.¹⁹⁵ Ayrıca vergi denetimi, devletin yetkili organları tarafından gerçekleştirilen, vergi güvenliğini (ödenmesi gereken verginin zamanında ve eksiksiz olarak ödenmesini) sağlamaya yönelik çeşitli tedbirleri ve teknikleri kapsayan ve devamlılık özelliği olan bir kavramdır.¹⁹⁶

Dolayısıyla bütün bu nedenler birleşince aslında vergi denetiminin amacı da, vergi kaçakçılığını önlemek paralelinde bütçeye kaynak sağlamak (mali amaç), gelir dağılımında adaleti sağlamak (sosyal amaç) ve yürürlüğe giren bir verginin gereği gibi uygulanması hususunda devletin gücünü ya da saygınlığını tesis etmek (hukuki amaç) olmaktadır.¹⁹⁷

Vergi denetimi yoluyla ekonominin diğer alanlarını da denetleyen ekonomik denetim sürecinin önemli bir bölümü gerçekleştirilmekte, vergi kaçağı önlenmek suretiyle vergi hasılatı artırılmış olmaktadır.¹⁹⁸

1990’lı yıllardan itibaren hızla bilgisayar ortamına geçen muhasebeleştirme süreci muhasebecilere büyük kolaylıklar sağlamıştır. 2000’li yıllarda ticaretin de elektronik ortama geçmesiyle, elektronik ortamda oluşan ticari işlemlerin muhasebeleştirilmesi konusunda ödeme yöntemlerinin değişmesi, ürünlerin teslim şekillerinin değişmesi gibi konular yüzünden sorunlar ortaya çıkmıştır. Bankalar arası Kart Merkezinin (BKM) verilerine göre e-ticaret işlemlerinin tahsilatında, günümüzde en çok kullanılan araç kredi kartıdır. Diğerleri kapıda ödeme, havale ya da elektronik para ile ödeme şeklinde yapılmaktadır.¹⁹⁹

Hesap Uzmanları Kurulu ve Maliye Teftiş Kurulu 10.7.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 646 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılmıştır. Hesap uzmanları ve maliye müfettişleri ile Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı gelirler kontrolörleri ile vergi denetmenlerinin tamamı Vergi Denetim Kurulu çatısı altında bir

¹⁹⁵ Arıca, N., İyibil, A. (1985), “İşletmelerde Vergi Denetimi – Defter ve Belgeler”, Fon Matbaası, Ankara, 2

¹⁹⁶ Hesap Uzmanları Kurulu, (1995), “Türk Vergi Sistemi ve 50. Yılında Hesap Uzmanları Kurulu”, HUK 50. Yıl Armağanı, Ankara, 93

¹⁹⁷ HUK, a.g.e., s.94

¹⁹⁸ Meriç, M. (2002), “Vergi Denetimi”, İlkem Ofset, İzmir, 20

¹⁹⁹ www.bkm.gov.tr, 05/02/2014

araya getirilmiştir.²⁰⁰

2012 yılı sonunda yaklaşık 31 milyar liraya ulaşan ve 2015'te 62 milyar liraya çıkması beklenen sanal pazar alanında yaşanan vergi kaybının önlenmesi için yeni tedbirler alındı. Maliye Bakanlığınca Hollanda Gümrük ve Gelir İdaresi ile işbirliği yaptıklarını, böylece kayıt dışı elektronik ticaret faaliyetlerinin kavranmasına yönelik etkin ve sürdürülebilir bir strateji oluşturmada önemli adım attıklarını bildirdi. Bu iş birliği kapsamında Hollanda'dan aldıkları "Xenon" isimli robot program sayesinde sanal ortamda ticaret yapan tüm firmaları otomatik olarak tespit edilebildiğini bunların faaliyetlerini kayıt altına alınacağı bildirildi.²⁰¹

4.2.1. Dönen Varlıklar Hesaplarının Denetimi

4.2.1.1.Kasa Hesabının Denetimi

Kasa hesabında işletmenin nakit hareketleri izlenir. Bu hesapta, hem Türk Lirası hareketleri, hem de yabancı paraların Türk Lirası karşılığı izlenir. İşletmede farklı yabancı para hareketi olması durumunda, farklı para değerlerini izleyebilmek bakımından, kasa hesabının para cinsleri bakımından yardımcı hesaplara ayrılması gerekir.²⁰²

Kasa hesabının denetim alanı oldukça geniştir. Bu denetim alanlarında çalışma yaparken bunlardan birinde inceleme yapmadan tam ve doğru sonuca ulaşmak mümkün değildir. Şunu unutmayalım ki sadece kasa hesabının borç ve alacak işlemlerini incelemek kasa hesabını incelemek anlamına gelmez. Bu denetim alanlarını sıralamak gerekirse şöyle bir sıralama yapmanın doğru olacağı düşüncesindeyim.²⁰³

- Kasa hesabı borç ve alacak işlemleri,
- Ödenmemiş Sermaye hesabı borç ve alacak işlemleri,
- Mevcutlarda artış ve azalış işlemleri,
- Borçlarda artış ve azalış işlemleri,
- Alacaklarda artış azalış işlemleri,

²⁰⁰Çetin, G. (2010), "Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Vergilemede Kayıt Düzeni ve Denetim Uygulamalarına Etkisi", Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 84-85.

²⁰¹http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013.03.03/eticarete-siki-denetim_03/03/2013

²⁰²Erdoğan, N. v.d, (2012), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2595 Eskişehir , 44

²⁰³Gümrah, İ. (2014), "Kasa Hesabının Denetimi" archive.ismmmo.org. tr 19.05.2014

- Kredilerde artış ve azalış işlemleri,
- Keşide edilen çeklerde artış ve azalış işlemleri,
- Alınan banka çeklerinde artış ve azalış işlemleri,
- Banka hesabına borç ve alacak işlemleri.

Dönem sonlarında kasa hesabının denetimi iki aşamadan oluşur. Birincisi; kasa hesabının envanterinin denetiminin yapılması, ikincisi; değerlemelerin denetiminin yapılmasıdır. Kasanın envanter denetimi sırasında düzenlenen kasa sayım cetveli ile kasa sayım bakiyesi karşılaştırılır. Eğer bir farklılık varsa bu farklılığın neden kaynaklandığı araştırılır. Araştırılmak üzere 197 Sayım ve Tesellüm Noksanları ve 397 Sayım ve Tesellüm Fazlaları hesaplarından birine alınıp alınmadığı kontrol edilir.²⁰⁴

4.2.1.2 Alınan Çekler Hesabının Denetimi

Türk Ticaret Kanununa göre çek bir ödeme aracıdır. Çek üzerinde yazılı olan tutarda nakdi ifade etmektedir. Uygulamada çeklerin üzerine ileri bir tarih yazılmak suretiyle vadeli çek verildiği ve alındığı görülmektedir. Bilanço denetiminde, çeklerin listesi istenir. Bu listede çekin alındığı kişi veya işletmenin adı soyadı unvanı, çekin asıl borçlusunun adı soyadı veya unvanı, bankası, tarihi ve tutarı bilgileri yer almalıdır. Bu bilgilerle 120 hesap karşılaştırılmalıdır. 41 numaralı Vergi Usul Kanunu Sirkülerinde detaylı olarak açıklandığı üzere vadeli çeklerde reeskont ayrılması mümkün olmadığından reeskont ayrılmışsa iptal ettirilmelidir.²⁰⁵

4.2.1.3. Bankalar Hesabının Denetimi

Bankada açtırılan hesapları izlemek ve gerektiğinde denetim, karşılaştırma yapmak için tutulan hesaba verilen addır. Herhangi bir kurum veya kuruluşun çeşitli bankalarla olan ilişkilerini sürdürmek için kullandıkları hesaplarda genellikle banka hesabı olarak adlandırılmaktadır.²⁰⁶ Bankalarda bulunan paraları arttıran işlemler bu

²⁰⁴ Ataman Ü., Hacıüstemoğlu R., Bozkurt N. (2001), “Muhasebe Denetimi Uygulamaları” Alfa Yayınları, İstanbul, 293

²⁰⁵ http://www.mizandenetim.com/mizandenetim.php?sayfa_id=160&kategori_id=160&id=97&lng=1
19.05.2014

²⁰⁶ <http://muhasabaturk.org/ecopedia/383-b/1945-banka-hesabi-nedir-ne-demek-anlami-tanimi.html>
19.05.2014

hesaba borç, azaltan işlemler ise alacak kaydedilir.²⁰⁷

Bankalar hesabının denetiminde aşağıdaki sorulara cevaplar aranır.²⁰⁸

- Mevduat, kredi ve teminat mektubu işlemleriyle ilgili olarak hangi bankalar ile çalışılıyor?
- Bu bankalar neden seçilmiş, seçimi yapan finansmandan sorumlu kişi mi, yoksa hesap açma, kapama herhangi bir bankayı tercih etme daha üst birimlere mi ait?
- İşletmede son imza sirküleri ne zaman hazırlanmış, bu imza sirküleri çalışan bankalara verilmiş mi, Yoksa bazı bankalarda hala değişmesi gereken imza sirküleri bulunuyor mu?
- Banka hesabını takip eden veya muhasebeleştirilen-veznedar-çekleri imza eden yetkililer arasında yetki dağılımı ve bunların birbirlerini karşılıklı kontrol imkânı teşkil edilmiş midir? Bunlar personel ve fiziken birbirlerinden ayrılmış mı?
- İmza sirkülerinde imzalar birincil ve ikincil derecede imzaya yetkili olanlar şeklinde ayırma tabi tutulmuş mu?
- Belirli aralıklarla banka mutabakatı yapılıyor mu? Yani bankadan hesap özeti alınıp, defter kayıtları ile karşılaştırılıyor mu? Karşılaştırmayı kim yapıyor? Karşılaştırmayı yapanın mutabakat olmadığı halde varmış gibi yapması olasılığı var mı?
- Eğer banka ile İnternet veya ofis bankacılığı gibi sistemler ile çalışılıyor ise bu hesaplara girebilme olanağı sadece yetkili olanlar ile sınırlandırılmış mı? Yoksa bu hesaplara tüm muhasebe personeli girebiliyor mu?
- Banka hesaplarımıza müşteriler ödeme yapıyorlar ise, günlük olarak bankalardan vaziyet alınıp topluca finansman yetkililerine arz ediliyor mu?
- Faiz oranları diğer bankalarla mukayese ediliyor mu? Yüksek mi, düşük mü?

4.2.1.4.Diğer Hazır Değerler Hesabının Denetimi

Diğer Hazır Değerler içinde nakit para, çekler ve bankadaki paralar dışında kalan hazır değerler yer alır. Bu hazır değerlerin en önemlileri; henüz bedeli tahsil

²⁰⁷ Erdoğan, N., v.d (2012), a.g.e., .46

²⁰⁸ Abdullayev. M ,<http://bilikbanki.blogspot.com/2008/03/banka-hesabnn-denetimi.html> 13th March 2008 03/03/2013

edilmemiş kredi kartı slipleri, henüz bedeli tahsil edilmemiş menkul kıymet kuponları, henüz işletmeye ulaşmamış yoldaki paralardır.²⁰⁹

Denetim açısından kredi kartı slipleri, özellikle satışların ve alacakların denetimi bağlamında, uygulanacak denetim tekniği olarak belge incelemede denetim kanıtı niteliği taşımaktadır. Denetçi, gerekli görürse riskli bulunduğu denetim alanlarında geriden ileriye veya ileriden geriye doğru bütün kayıtları yeniden incelemek suretiyle ayrıntılı bir inceleme yapabilir.²¹⁰

Kredi kartı ile yapılan satışlarda muhasebe kaydı yapılırken kredi kartı slipleri 108 Diğer Hazır Değerler hesabında izlenir. Ancak bazı işletmeler satış tutarlarının değer kaybına uğraması nedeniyle 127 Diğer Ticari Alacaklar hesabında izlemektedir.²¹¹ Kredi kartı ile yapılan satış işlemlerinin kayıtlanmasında bazı kaynaklarda ve raporlarda 104 Kredi Kartı Slipleri, 120 Alıcılar, 123 Kredi Kartından Alacaklar gibi hesapların kullanıldığı görülmektedir.²¹²

4.2.1.5. Verilen Çekler Hesabının Denetimi

İşletmelerin üçüncü kişilere bankalardan çek ile veya ödeme emri ile yapacağı ödemeleri izlediği hesaptır. Verilen çekler hesabı pasif karakterli bir hesaptır yani varlık hesabı olmasına rağmen işleyişi kaynak hesapları şeklindedir. Yani artışlar alacağı, azalışlar borca kaydedilir.²¹³ Bu bakımdan işletme tarafından ileri tarihli olarak verilmiş olan çekler, Borç Senetleri Hesabına veya satıcılar hesabına aktarılmalıdır. Ticari bilanço ve Tek Düzen Hesap Planı uyarınca yapılması gereken budur. Ancak ticari bilanço mali bilançoya dönüştürülürken ileri tarihli verilen çekler başka bir hesaba aktarılmadan ki haliyle dikkate alınmalıdır. Yine ayrıca alınan çekler de yapıldığı üzere verilen çeklerin listesi istenerek 320 hesapla karşılaştırmalar mutlaka yapılmalıdır. İleri

²⁰⁹ Küçük, S. (2009), “Değerleme ve Dönem Sonu İşlemleri”, Yaklaşım Dergisi, Sayı 193, Ocak, 41

²¹⁰ Kaval, H. (2003), “Muhasebe Denetimi”, Akademik Denetim Danışmanlık ve Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş., Ankara, 108

²¹¹ Karacan, S. (2004), “Kredi Kartları ile Yapılan Satışların Tekdüzen Hesap Planına göre Muhasebeleştirilmesi”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 147

²¹² Yanık, Z., Özdemir, F.S. (2005), “Kredi Kartları İle Yapılan Mal ve Hizmet Satış İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesindeki Ayrıntıların Muhasebe Kuramı Çerçevesinde Analizi-I”, Yaklaşım Dergisi, S.156, 138

²¹³ <http://www.bilgiegitim.com/phpkf/konu.php?k=394&fs=20> 19.05.2014

tarihli çeklerin borç senedi olarak düşünülerek reeskont hesaplaması yapılması ise uygun değildir.²¹⁴

4.2.1.6. Menkul Kıymetler Hesabının Denetimi

Bu grup, faiz geliri veya kâr payı sağlamak veya fiyat değişmelerinden yararlanarak kârlar elde etmek amacı ile; geçici bir süre elde tutulmak üzere alınan hisse senedi, tahvil, hazine bonosu, finansman bonosu, yatırım fonu katılma belgesi, kâr-zarar ortaklığı belgesi, gelir ortaklığı senedi gibi, menkul kıymetler ile bunlara ait değer azalma karşılıklarının izlenmesi amacıyla kullanılır.²¹⁵

Hazine bonoları ve tahviller, borsa rayicine göre yani İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem görmekte olduklarından bu borsada oluşan fiyatlara göre değerlendirilmesi yapılır. Borsada fiyat oluşmazsa değerlendirme kıst getiri esasına (değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedelinin vadesinde elde edilecek gelirin -kur farkları dahil-iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi) göre yapılır. Kıst getiri esasına borsada işlem görmeyen diğer menkul kıymetler için de değerlendirme esasıdır.²¹⁶

4.2.1.7. Alıcılar Hesabının Denetimi

Bu hesap, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senetsiz alacaklarının izlenmesi için kullanılır. Senetsiz alacağın doğması ile bu hesaba borç, tahsil edilmesi halinde (ödemeler, aktarmalar ve hesaben mahsuplar dâhil) alacak kaydedilir.²¹⁷ Bu bakımdan her şeyden önce bu alacakların ticari işlemlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı kontrol edilir. Bu alacaklar için mutabakatlar gönderilir ve doğrulukları tespit edilir. Tahsili şüpheli hale gelmiş olanlar varsa 128 nolu hesaba aktarılması sağlanır. Yabancı para cinsinden olan alacaklar (ihracat bedelleri) T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru ile değerlendirilecektir.²¹⁸

²¹⁴ http://www.mizandenetim.com/mizandenetim.php?sayfa_id=160&kategori_id=160&id=97&lng=1
19.05.2014

²¹⁵ <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/ek/muhsisteb1ekmuh5c.htm> 19.05.2014

²¹⁶ http://www.mizandenetim.com/mizandenetim.php?sayfa_id=160&kategori_id=160&id=97&lng=1
19.05.2014

²¹⁷ <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/ek/muhsisteb1ekmuh5c.htm> 19.05.2014

²¹⁸ http://www.mizandenetim.com/mizandenetim.php?sayfa_id=160&kategori_id=160&id=97&lng=1
19.05.2014

4.2.1.8 Stoklar Hesabının Denetimi

Bu grup, işletmenin satmak, üretimde kullanmak veya tüketmek amacıyla edindiği, ilk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, yan ürün, artık ve hurda gibi bir yıldan az bir sürede kullanılacak olan veya bir yıl içerisinde nakde çevrilebileceği düşünülen varlıklardan oluşur. Faturası gelmemiş stoklar ilgili buldukları kalemin içinde gösterilir.²¹⁹ Stokların denetiminin amacı, bu varlık kaleminin devamlılık temeline göre, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda kayıtlara geçirildiğinin ve finansal tablolarda dürüst bir şekilde raporlanmış olduğunun saptanmasını sağlamaktır.²²⁰

Stoklar bilançoda yer alan en önemli kalemlerden biridir. Çünkü: Stoklar olduğundan düşük gösterilirse, satılan malın maliyeti yüksek olacağından kar azaltılmış olur. Stoklar olduğundan yüksek gösterilirse satılan malın maliyeti düşük olacağından kar artırılmış olur. Bilançoda stokların denetimi yapılırken mutlaka fiili sayım tutanakları istenmelidir. Mal sayımı yapılmamışsa mutlaka sayımı yaptırılır. Dönem sonu stokların hangi yönteme göre değerlendirildiği tespit edilerek yöntemin doğru uygulanıp uygulanmadığı kontrol edilmelidir. Lifo yönteminin uygulanmasının mümkün olmadığı unutulmamalıdır.²²¹

Sanal organizasyonlarda işletmeler ellerinde pek stok bulundurmamak istemezler. Bu, işletmeler için hem maliyet hem de bazen ürünleri atıl olarak bekletmek demektir. Bu nedenle sanal organizasyonlar tam zamanında üretim sistemini uygulamaktadırlar. Tam zamanında üretim sistemi sanal organizasyonlar için en uygun stok politikasıdır. Burada tedarikçiler çok iyi bir şekilde organize edilmektedir. İşbirliği kurulacak işletme tercihi yapılırken güvenilir olması, ürünleri zamanında tedarik edebilecek yapıda olması gibi konularda araştırma yapılarak seçilmesi gerekir.²²²

²¹⁹ <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/ek/muh5c.htm> 19.05.2014

²²⁰ Güredin, E. (1999), a.g.e., 275

²²¹ http://www.mizandenetim.com/mizandenetim.php?sayfa_id=160&kategori_id=160&id=97&lng=1 19.05.2014

²²² Karadağ, S. a.g.e. s.60

4.2.2. Duran Varlıklar Hesaplarının Denetimi

Bu ana hesap grubu; bir yıldan veya bir normal faaliyet döneminden daha uzun sürelerle, işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kullanılmak amacıyla elde edilen ve ilke olarak bir yılda veya normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülmeleyen varlıkları kapsar. Duran Varlıklar, Ticari Alacaklar, Diğer Alacaklar, Mali Duran Varlıklar, Maddi Duran Varlıklar, Maddi Olmayan Duran Varlıklar, Özel Tükenemeye Tabi Varlıklar, Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları ve Diğer Duran Varlıklar olarak bölümlenir.²²³

4.2.2.1. Demirbaş Hesabının Denetimi

İşletme faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi maddi varlıkların izlendiği hesaptır. Demirbaşlar satın alındığında bu hesaba borç olarak kaydedilir, bu demirbaşlar elden çıkarıldıklarında alacak olarak kaydedilir.²²⁴

İşletmenin defterlerinde gözüken duran varlıkların gerçekten işletmede mevcut olup olmadığı, işletmenin sahipliğinde olup olmadığı, üzerlerinde haciz veya ipotegün olup olmadığı incelenir. Dönem sonu itibariyle işletmenin maddi duran varlıklarına yeniden değerlendirme işlemi yapıp yapılmadığı, amortisman ayırmada hangi yöntemin, hangi oranın kullanıldığının belirlenmesi ve yapılan bu işlemlerin aritmetik doğruluklarının da kontrol edilmesi gerekir, ayrıca hesaplanmış olan amortisman giderinin ilgili dağıtım ölçütleri ile ilgili yerlere dağıtılıp dağıtılmadığı irdelenmelidir.²²⁵

4.2.2.2. Web Sitesi Maliyetleri Hesabının Denetimi

Maddi Olmayan Duran Varlıklar, fiziki olmayan, mal ve hizmetlerin üretimi veya tedarik edilmesi, üçüncü şahıslara kiraya verilmesi veya idari amaçlar için elde tutulan varlıklardır. TMS 38 No.lu standarda göre bilgisayar yazılımı, patentler, telif hakları, maddi olmayan duran varlıklara örnek olarak verilebilir. Benzer şekilde, bir

²²³ Yeğınboy, Y. (2014), kişi.deu.edu.tr/userweb/yasemin.yeginboy/tekduzhesack.doc 19.05.2014

²²⁴ <http://www.muhasabedersleri.com/hesaplar/255-demirbaslar.html> 19.05.2014

²²⁵ <http://acikogretimx.com/konu-anlatimlari/muhasebe-denetimi/denetim-unite-6.html>, 19.05.2014

web sitesi de maddi olmayan duran varlıklara başka bir örnektir.²²⁶

Web site geliştirme faaliyetleri ve yapılan harcamalar yapılış aşamalarına göre değerlendirilmelidir. Planlama aşamasında, maliyetler ortaya çıktığında gider yazılırlar. İşletim aşamasında ise, faaliyetler dolayısıyla yapılan harcamalar oluştuğunda gider yazılırlar. 333 no.lu VUK genel tebliğine göre yazılımlar gayri maddi iktisadi kıymetlerden ayrı olarak düşünülmüş ve faydalı ömrü 3 yıl olarak belirlenmiştir. Web sitesi maliyetleri yazılımlarda olduğu gibi 3 yıllık faydalı ömrünü dikkate alarak amorti etmek gerekir.²²⁷

4.2.3. Kaynak Hesaplarının Denetimi

Kaynak, işletme ihtiyaçlarını karşılamak üzere mal ve hizmet üretmek için gerekli olan varlıkların sağlandığı yerleri gösteren gruba denir. Kaynaklar hesabı Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar ve Öz kaynaklardır.²²⁸

4.2.3.1. Yabancı Kaynaklar Hesabının Denetimi

Yabancı kaynaklar bilançonun pasifinde yer alan işletmenin hem kısa vadeli hem de uzun vadeli borç ve yükümlülüklerini gösteren gruplardır. Bu grup, müşteri işletmenin işletme dışında üçüncü kişilerden aldığı bir yıldan daha kısa veya bir yıldan daha uzun sürede ödemesi gereken borçlarının toplamını ifade eden gruptur. İşletmenin varlıklarının denetiminde alacakların olduğundan yüksek, yabancı kaynaklarının denetiminde ise borçların olduğundan düşük gösterip göstermediğini denetlemeyi amaç edinir.²²⁹

4.2.3.2. Öz kaynaklar Hesabının Denetimi

Bilançoda görülen öz kaynaklara işletmenin gerçekten sahip olup olmadığı ve her ortağın işletmedeki payının tutar doğruluğu incelenmelidir. Bu amaçla sermaye hesabının denetimi yapılır. Öz kaynaklar grubunun kalemlerinin büyük defter ve

²²⁶ Gökçen G., Akgül B.A., Çakıcı, C. (2006), “Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları”, Beta, 1.Baskı, İstanbul, 341

²²⁷ Akbulut, a.g.e., 117-123.

²²⁸ <http://www.muhasabedersleri.com/genel-muhasebe-2/bilanconun-yapisi.html> 15/03/2014

²²⁹ <http://acikogretimx.com/konu-anlatimlari/muhasebe-denetimi/denetim-unite-6.html> 15/03/2014

yardımcı defterde yapılmış borç ve alacak kayıtlarında bir eksiklik olup olmadığı incelenmelidir. Gerçekten işletmenin ortaklarının bilançodaki tutarlarda borç yükümlülüğünün olup olmadığı ve kar dağıtımından doğan borç yükümlülüklerinin de incelenmesi gerekir. Öz kaynaklar grubunun ilgili mali tabloda ilgili tarafta doğru bir içerikte sunulup sunulmadığının yani doğru sınıflandırılıp sınıflandırılmadığı ve gruba ait önemli açıklamaların da dipnotlarda yer alıp almadığı kontrol edilmelidir.²³⁰

²³⁰Karadağ, S. a.g.e. s.63

BÖLÜM SON. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ticaretin artık ülke sınırlarını aştığı ve çok uluslu firmaların ortaya çıkması gibi bir dizi neden den ötürü hem iç denetimin hem de dış denetimin önemi gittikçe artmaktadır. Kurum ve kuruluşların yapmış oldukları faaliyetlerinin doğruluğunu ispat etmek istedikleri gibi işletme içinde çalışanlarda yapılan işlemlerin ve faaliyetlerin doğruluğunu ve güvenilirliğini savunur. Büyük çaplı işletmelerin ürün ve hizmetleri çok çeşitli olduğundan muhasebesi işlemleri de karmaşıklaşmakta ve bu durum doğal olarak hem iç hem de dış denetimi zorlaştırmaktadır. Çünkü Muhasebe işlemleri denetimsiz olmaz, etkin bir denetim sistemi olmayınca da muhasebe süreci düzgün çalışmaya bilir ve su istimallere açık olur. Bu sebeplerden dolayı karar vericiler denetim faaliyetinin sonuçlarına güvenmek isterler ve kararlarını bu doğrultuda verirler. Denetim faaliyeti şirket yönetimine mevcut durum hakkında mali tablolar ile ilgili bilgi verdiğinden gelecekle ilgili yönetim tarafından bir planlama yapılmasını da sağlayabilirler. İç ve Bağımsız Denetim Firmalar açısından bu kadar önemli olduğu gibi kamu denetimi de Devlet açısından önem arz etmektedir. Ülkeler makro ekonomik hedefler belirlerken mevcut durum hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Mevcut bilgilerin de doğru ve güvenilir olması hedeflerin ulaşılabilir olmasını sağlar. Bu bilgilerin doğruluğu ise iyi çalışan bir denetim sistemi ile mümkün olur. Devletlerin en büyük gelir kaynaklarından birini oluşturan vergi kaleminde oluşabilecek eksik beyanın önüne geçmede denetimin rolü büyüktür. Aynı zamanda kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılıp kullanılmadığı, herhangi bir israf veya usulsüzlüğün olup olmadığının tespitinde de denetimin gerekliliği yadsınamaz.

Elektronik ticaret ülkemiz ve diğer ülkeler açısından yeni bir olgudur. Bu alanda faaliyet gösteren Sanal Satış Şirketlerine her gün yenileri eklenmektedir. Fiziki satış firmalarına göre birçok avantajının olması ve her yıl ortalama %50-70 oranında pazarın büyümesi bu artışın en büyük sebebidir. Hali hazırda ülkemizde 10 bin civarında Sanal Satış Şirketinin olduğu bilinmektedir. Bu şirketler ulusal pazara satış yaptığı gibi uluslar arası pazara da satış yani ihracat yapmaktadırlar. Geleneksel anlamda yapılan ticaretin muhasebeleştirilmesiyle ilgili birçok eser ve yöntem mevcutken elektronik ticaretle ilgili yeni düzenlemelere ihtiyaç hissedilmektedir. Bunun nedeni ise 2012 yılı

sonunda yaklaşık olarak 31 Milyar TL ye ulaşan sanal satışın 2015 yılın da 62 Milyar TL ye ulaşması beklenmektedir. Bu kadar hızlı büyüyen bir pazarda vergi kaybını önlemeye yönelik yeni tedbirler, yeni sistemler geliştirmek gelir kaybını önlemek adına kaçınılmazdır. Sanal satış firmalarının ödeme araçlarındaki alternatifleri bu izlemeyi zorlaştırmaktadır. Mesela -e-ticaret yapan mükellefler tarafından tahsilât aracı olarak yurtdışındaki bankalardan alınan sanal posların kullanılması halinde, gelirin tamamı gizlenebilmektedir. Yapılan satışların tahsilâtın da, banka dışı araçlara ait sanal posların kullanılması halinde, yapılan satışların izlenmesi açısından zorluklar yaşanmaktadır. Banka havalesi, EFT veya posta çeki yoluyla yapılan tahsilâtlar da, hesabın özel/kişisel amaçlarla da kullanılabilmesi nedeniyle, e-ticareten elde edilen hâsılâtın takibi zorlaşmaktadır. Bazı e-ticaret sitelerinde satıcıya ilişkin ticaret unvanı, adres ve iletişim bilgileri gibi hususlara yer verilmemesinin, mükellefin tespitinde zorluklar yaşanmasına, bu sitelerden alışveriş yapan vatandaşların satın aldıkları ürünlerin ayıplı çıkması veya malın hiç gönderilmemesi halinde haklarını takip etmelerinde zorluklarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Bu gibi nedenlerden ötürü Maliye Bakanlığı vergi kaybını en aza indirgeyecek tedbirler almaktadır.

Xenon isimli robot her ne kadar e ticaret yapan firmaları takibe alsa da, firmalar satışlarını gizleme eğilimdedirler. Pos cihazlarının başka adresler ve firmalar adına olması bunu en büyük ispatıdır. Ayrıca kapıda nakit ödeme imkanı firmaların faturasız mal satabilmelerini sağlamaktadır. Bu sebepten ürünlerin satışının olup olmadığının tespiti için kargo firmalarına işletme depolarından yapılan sevkiyatlar incelenmelidir. Bu sayede müşterilere yapılan teslimler takip edilerek eksik vergilendirmelerin önüne geçilebilir.

Hava taşımacılığı yapan firmalar sitelerinde müşterilerinden fatura isteyip istemediklerini soran bir kutucuk koymaktadırlar. Bu durum eksik beyan olabileceği anlamı taşımaktadır. Bu sebepten hava limanları işletmelerine bildirilen yolcu adedi ile faturalandırılan yolcu sayıları karşılaştırılarak eksik beyan olup olmadığına bakılmalıdır.

Sonuç olarak tüm ülkeler ve ülkemiz açısından kendine has bir takım kolaylıklar sağladığı için tercih edilen ve her geçen günde bu alanda faaliyet gösteren Sanal Satış Şirketlerinin karşılaştıkları sorunlar en asgari düzeye indirilmeli ve önlerindeki engeller kaldırılarak gelişmelerine olanak sağlanmalıdır. Çünkü büyüyen sanal pazar ülke ekonomisini de büyütecektir. Aynı zamanda sektörde faaliyet gösteren firmaların etkin bir şekilde denetiminin sağlanması gelir kaybının da önüne geçmeyi sağlayacaktır. Bunun sağlanması içinde sürekli araştırmalar yapılmalı ve yeni yöntemler geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- [1] Aktuğlu, M.A.(1993), “Denetleme ve Revizyon” , Bilgehan Basımevi, İzmir, 19
- [2] Anita, D. (2000), “Best Practices for Audit Efficiency”, Journal of Accountancy, Vol: 190, Issue: 3, USA, 66
- [3] Ataman A., Başak, F. (2000), “Türk Denetim Kurumları” Türkmen Kitapevi, İstanbul, 11
- [4] Ataman Ü., Hacırüstemoğlu R., Bozkurt N. (2001), “Muhasebe Denetimi Uygulamaları” Alfa Yayınları, İstanbul, 293
- [5] Arıca, N., İyibil, A. (1985), “İşletmelerde Vergi Denetimi – Defter ve Belgeler”, Fon Matbaası, Ankara, 2
- [6] Bozkurt N, (1998), “Muhasebe Denetimi”, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti, İstanbul, 31
- [7] Bozkurt, N. (1999), “Muhasebe Denetimi”, 2.Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul, 17
- [8] Bozkurt, N. (2000), “Muhasebe Denetimi”, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 365
- [9] Bozkurt, N. (2012), “Muhasebe Denetimi”, Alfa Basım Yayım, 6. Baskı, İstanbul, 368
- [10] Bozkurt, V. (2000), “Elektronik Ticaret”, Alfa Yayınları Mayıs, İstanbul, 98
- [11] Bozkurt, V. (2002), “Elektronik Ticaret”, Birinci Basım, Alfa Yayınları, İstanbul, 82
- [12] Bozkurt, V. (2002), “Elektronik Ticaretin Ekonomik ve Toplumsal Boyutu, Elektronik Ticaret”, Alfa Yayınları. İstanbul, 64
- [13] Bozkurt V.(2000),“Elektronik Ticaretin Ekonomik ve Toplumsal Boyutu”,Alfa Yayınları, İstanbul, 64
- [14] Çak, M. (2002), “Dünyada ve Türkiye’de E-Ticaret ve Vergilendirilmesi”, İstanbul Ticaret Odası (İTO), Yayın No: 2002/6, İstanbul, 65
- [15] Çömlekçi, F. Yılcı, M., Erdoğan, N., Önce, S., Selimoğlu, S K., Ergün Kaya, E. (2009), “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 4.Baskı, Eskişehir, 47
- [16] Durmuş, C. N., Taş, O. (2008), “SPK Düzenlemeleri Ve 3568 Sayılı Mevzuat Kapsamında Denetim”, Alfa Yayınları. İstanbul , 4
- [17] Dolanbay, C. (2000), “ E-Ticaret Strateji ve Yöntemler”, Sistem Yayınları, Ankara, 34
- [18] Ekin, N. (1998), “Bilgi Ekonomisinde Elektronik Ticaret”, İTO Yayın No:61, İstanbul, 76
- [19] Erdoğan, M. (2005), “Denetim”, Eskişehir, 56-57
- [20] Erdoğan, N., Lazol, İ., Ergun, Ü., Köse, T. (2012), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2595
- [21] Genç, N. (2007), “Yönetim ve Organizasyon” Seçkin Yay., Ankara, 185
- [22] Güçlü, F. (2008), “Muhasebe Denetimi”, Detay Yayıncılık, Ankara, 1
- [23] Güçlü, F. (2005), “ Muhasebe Denetimi”, 1.Baskı Detay Yayıncılık, Ankara, 1
- [24] Gökçen G., Akgül B.A., Çakıcı, C. (2006), “Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları”, Beta, 1.Baskı, İstanbul, 341

- [25] Gülçin, A. (1998), “*Elektronik Ticaret*”, TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, 29
- [26] Güredin, E. (1993), “*Denetim*”, Beta Basım Yayım Dağıtım, 5.Baskı, İstanbul, 34
- [27] Güredin, E.(1994), “*Denetim*”, Beta Basım Yayım, 6. Baskı, İstanbul, 70
- [28] Gürbüz, H. (1995), “*Muhasebe Denetimi*”, Bilim Teknik Yayınevi, 4. Baskı. Eskişehir, 97
- [29] Güredin, E. (1997), “*Denetim*” Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 127
- [30] Güredin, E. (1998), “*Denetim*” Beta Basım Yayım, 8. Baskı, İstanbul, 14
- [31] Güredin, E. (1999), “*Denetim*”, Beta Yayınevi, İstanbul, 81
- [32] Güredin, E. (2000), “*Denetim*”, Beta Basım Yayım Dağ. A.Ş.10 baskı İstanbul, 5
- [33] Güredin, E. (2008), “*Denetim ve Güvence Hizmetleri*”, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 65
- [34] Güredin, E. (2010), “*Denetim ve Güvence Hizmetleri*”, Türkmen Kitapevi, 13.Baskı, İstanbul, 43
- [35] Haşiloğlu, S.B. (1999), “*Enformasyon Toplumunda Elektronik Ticaret ve Stratejileri*”, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 74
- [36] Hesap Uzmanları Derneği, (2004), “*Denetim İlke ve Esasları*” Yıldız Ofset,1. Cilt, 3.Baskı, İstanbul, 17-19
- [37] İbrahim, K. (2001), “*İşletmeler arası Elektronik Ticaret*”, İTO Yayınları, İstanbul, 34
- [38] İnce, M. (1999), “*Elektronik Ticaret: Gelişme Yolundaki Ülkeler İçin İmkânlar ve Politikalar*”, DPT Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı Ankara, 17
- [39] Karla, M. J. (2000), “*Client-Acceptance Decisions: Simultaneous Effects on Client Business Risk, Audit Risk, Auditor Business Risk, and Risk Adaptation*”, Auditing, Vol: 19, Issue:1, Sarasota, 1
- [40] Kartal, C. (2002), “*İnternet Ortamında Pazarlama, Elektronik Ticarete İlk Adım*”, Gazi Kitap Evi Ankara, 65
- [41] Kaval, H. (2003), “*Muhasebe Denetimi*”, Akademik Denetim Danışmanlık ve Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş., Ankara, 108
- [42] Kaval, H. (2005), “*Muhasebe Denetimi*”, 2.Baskı, Ankara, Gazi Kitapevi, 12
- [43] Kardeş, S.(1996), “*Denetim Etkinliğinin Artırılmasında Analitik İnceleme Prosedürlerinin Kullanımı ve Türkiye’deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma*”,Pelin Ofset Ltd. Şti., Ankara, 85
- [44] Kaval, H. (2005), “*Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri İle Muhasebe Denetimi*” Gazi Kitapevi, Ankara, 27
- [45] Kepekçi, C. (1982), “*İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliğini Sağlamada İç Denetimin Rolü*” İTİA Yayınları, Eskişehir, 38
- [46] Kepekçi, C. (1996), “*Bağımsız Denetim*”, Lazer Ofset Matbaa Tesisleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti, Ankara, 87
- [47] Kepekçi, C. (2004), “*Bağımsız Denetim*”, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 10-13
- [48] Koç, Ç.K., Sevim, T. (2010), “*E-Ticaret Güvenlik Rehberi*”, İTO Yayınları, İstanbul, 17
- [49] Koçel, T. (2003), “*İşletme Yöneticiliği*”, Beta Yayınevi, İstanbul, 447
- [50] Korkmaz, N. (2002), “*Sorularla İnternet ve E-ticaret Rehberi*”, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 51
- [51] Küçükşavaş, N. (1995), “*Kişisel Bilgisayar (PC) Destekli Genel Muhasebe*

- İlkeler ve Uygulaması*”, 5. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 4
- [52] Meriç, M. (2002), “Vergi Denetimi”, İlkem Ofset, İzmir, 20
- [53] Mirze S.K. (2010), “İşletme”, Literatür Yayıncılık, 1.Basım, İstanbul, 420
- [54] Özbay, S., Akyazı S. (2004), “Elektronik Ticaret”, Detay Yayıncılık, Ankara, 2
- [55] Özbay, A., Devrim, J. (2000), “E-Ticaret Rehberi”, Bilgi Teknolojileri Dizisi:7, Hayat Yayınları, 41
- [56] Özdemir, F., Büke, A. (2001), “İnternet ve Ticaret İstatistikleri”, İzmit Ticaret Odası Enformasyon ve Dokümantasyon Müdürlüğü, 33
- [57] Özmen, Ş. (2003), “Ağ Ekonomisinde Yeni Ticaret Yolu E-Ticaret”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 17
- [58] Selimoğlu, S. K., Uzay, Ş. (2011), “Muhasebe Denetimi”, Ankara: Gazi Kitabevi, 2-3
- [59] Temizel, Z. (1997), “Ekonominin Denetimi ve Muhasebe Mesleği”, TÜRMÖB Yayınları 34, Ankara, 73
- [60] Yavaşoğlu, M. (2001), “Sermaye Piyasası Mevzuatında Bağımsız Denetim”, Seçkin Kitabevi, Ankara, 91
- [61] Zerenler, M. (2007), “Dijital İş Yaşamı, Tüm Boyutlarıyla İş Yaşamı”, Gazi Kitabevi, Ankara, 90

Tezler

- [1] Akça, A. (2008), “Bankalarda İç Denetim Sistemi Ve Türkiye’deki Uygulamalar”, Master Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 16
- [2] Bacacı, M. (2006), “Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarının Bağımsız Dış Denetimi ve Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Kütahya, 8
- [3] Göğer, T. (2009), “Türkiye’de Bağımsız Denetim Uygulamalarında Bağımsız Denetim Kalitesini Belirleyen Etkenler ve Türkiye’deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 16
- [4] Güler, E. (2006), “Bağımsız Dış Denetim Süreci Kurumsal – Sosyal Sorumluluk İlişkisi Bankacılık Sektörü Uygulaması”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 39
- [5] Kütük, İ. (2008), “Kamu ve Bağımsız Muhasebe Denetiminde Kanıt Toplama Teknikler”. Edirne Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- [6] Oflazer, M.S. (2004), “Sanal Organizasyonlar ve Sanal Organizasyonlarda Çalışanların Motivasyonu ve İletişimi Üzerine Bir Uygulama”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, 38-40.
- [7] Saçaklı, Y. (2011), “Adli Muhasebecilik Perspektifinde Türkiye’deki Üniversitelerde Muhasebe Denetimi Eğitimi ve Öneriler” Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 38
- [8] Türker, C. (2008), “Maddi Duran Varlıkların Bağımsız Denetimi Ve Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 9-10

- [9] Yavru, A. (2002), “*Dünya ve Türkiye’de Elektronik Ticaret*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 62
- [10] Yücebalkan, B. (2003), “*Post modern Yönelimli Sanal Organizasyonlarda Liderlik Konsepti*”, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 69
- [11] Karadağ, S. (2013), “*Sanal Organizasyonların Muhasebesi ve Denetimi*” TC Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul, 29

Makaleler

- [1] Acar, D., Senal S. (2011), “*Bağımsız Denetim Kalitesinin Arttırılmasında Kamu Gözetim Kurulu’nun Rolü: Bağımsız Denetim Firmaları Üzerine Bir Araştırma*”, Muhasebe Denetimine Bakış Dergisi, Sayı:35, 33-50
- [2] Akarkarasu, N. (2000), “*Halka Açık Şirketlerde İç Denetim Ve Denetim Kurullarının Etkinleştirilmesi İçin Öneriler*”. Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi Yeterlilik Etüdü, İstanbul, 12
- [3] Anbar, A. (2001) “*E-ticarette Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*”, Akdeniz İİBF Dergisi, Sayı: 2 Kasım 2001, 19
- [4] Ay, M. *Bilişim Teknolojilerinin Muhasebe Denetiminde Kullanılması ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bağımsız Denetim Firmalarında Bilişim Teknolojilerinin Kullanım Düzeyi Üzerine Bir Araştırma*. TC Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim dalı Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 276
- [5] Baş, İ.M, (1991), “*Faaliyet Denetçisi ve Faaliyet Denetim Süreci*”, Denetim Dergisi, Yıl:6, Sayı 68-69 (Ağustos-Eylül), 7
- [6] Cascio W. (2000), “*Managing a Virtual Workplace*”, Academy of Management Executive, Vol.14, Issue.3, 86
- [7] Canpolat, Ö. (2001), “*E-Ticaret ve Türkiye’deki Gelişmeler*”, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Hukuk Müşavirliği, Ankara, 11
- [8] Çetin, G. (2010), “*Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Vergilemede Kayıt Düzeni ve Denetim Uygulamalarına Etkisi*”, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 84-85.
- [9] Dalak, G. (2000), “*Denetim ve Kalite Denetimi*”, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 5
- [10] Demirbaş, T. (2001), “*Sayıştaylar Tarafından Gerçekleştirilen Performans Denetimleri ve Türk Sayıştay Uygulaması, Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, Araştırma / inceleme/ Çeviri Dizisi:17, 1. Baskı, Ankara, 41*
- [11] Erdoğan, M. (2002), “*Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği*”, Doğu Üniversitesi Dergisi, 51-63
- [12] Geist, B. (1981), “*State Audit: An Introduction*” State Audit-Development in Puplic Accountability, State Comproller’s Office (Israil), s.3
- [13] Güven, İ. (2009), “*Elektronik Ticaret Vergileme İlkelerini Değiştirecek*”, Yay: Mali Çözüm, Sayı: 29, 185
- [14] Grabowski M., Roberts K.H. (1999), “*Risk Mitigation in Virtual Organizations*” Organization Science: A Journal of the Institute of Management Sciences, Vol.10, Issue.6, Kasım/Aralık, 1999 s.704-721.
- [15] Handy, C. (1995), “*Trust and the Virtual Organization*”, Harvard Business

- Review, Vol.73, Issue.3, Mayıs/Haziran 1995, s.40.
- [16] İşler, D. (2008) “*Rekabetçi Avantaj Yaratma Çerçevesinde Kobi’ lerde E-Ticaret*”, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, C.13, S.3, 283
- [17] Karacan, S. (2004), “*Kredi Kartları ile Yapılan Satışların Tekdüzen Hesap Planına göre Muhasebeleştirilmesi*”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 147
- [18] Karanfiloğlu, A.Y. (1999), “*Muhasebe Denetimi Kavram İlke ve Yöntemleri*”, Sayıştay Dergisi, Sayı:35, 31
- [19] Kırçova, İ., Öztürk, P. (2000), “*İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar*”, Mega Ajans, Sayı 2000-29, 41
- [20] Kramer, J.F. (1999), “*Planning for World-Class Audits*”, The Internal Auditor, Vol: 56, Issue: 5, USA, 89
- [21] Küçük, S. (2009), “*Değerleme ve Dönem Sonu İşlemleri*”, Yaklaşım Dergisi, Sayı 193, Ocak, 41
- [22] Lipnack J., Stamps, J. (1994), “*The Age of the Network: Organizing Principles for the 21st Century*”, NewYork: Oliver Wight Ltd Pub, 40
- [23] Louwers, T.J., Ramsay, R.J., Sinason, D.H., Strawser, J.R. (2005), “*Auditing and Assurance Services*”, The McDraw – Hill Companies Inc., New York, s.80
- [24] McIntosh S.S. (1995) “*Envisioning the Virtual Training Organizatio*”, Training and Development, Vol.49 Issue.5, 46
- [25] Nagel, R., Dove, R. (1991), “*21st Century Manufacturing Enterprise Strategy*”, Vol.1, Pennsylvania: Iacocca Institute, Lehigh University, 9
- [26] Sarısakal, M. N. , Aydın, M. A. (2003), “*E-ticaretin yeni yüzü mobil ticaret*”, Havaçılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi, Cilt. 1, Sayı 2, 84
- [27] Sawyer, L. B. (1988) “*Sawyer’s Internal Auditing, The Practices of Modern Internal Auditing*”, The Institute of Internal Auditors, Almonda Springs, Florida, 18
- [28] Sayıştay Başkanlığı, (1996), “*Yüksek Denetim Kurumları Uluslararası Teşkilatı (INTOSAI) İç Kontrol Standartları*”, Sayıştay Dergisi, Sayı 20 (Ocak-Mart), 22–39
- [29] Sevim, S., Çetinoğlu, T., Kurnaz, N. (2006), “*Avrupa Birliği Müzakereleri Sürecinde AB 8. Yönergesi Kapsamında Türkiye’de Denetim ve Denetçilik Mesleğinin Durumu: AB Müzakereleri Gelişim İçin Bir Fırsat mıdır?*”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:74,Ocak – Mart.
- [30] Şirin, M. (2006), “*Denetimde Kanıt Teorisi Ve Gelişimi*”, Sayıştay Dergisi, Sayı:61, 23-36
- [31] Uzay, Ş., Tanç, A., Erciyes M.(2009), “*Türkiye’de Muhasebe Denetimi: Geçmişten Geleceğe – I*”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:95, 127
- [32] Yanık, Z., Özdemir, F.S. (2005), “*Kredi Kartları İle Yapılan Mal ve Hizmet Satışı İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesindeki Ayrılıkların Muhasebe Kuramı Çerçevesinde Analizi-I*”, Yaklaşım Dergisi, S.156, 138
- [33] Yazıcı, A. (2002), “*E-ticaretin Ekonomik Boyutu*”. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi sayı 18 Eskişehir, 87
- [34] Zerni, M. (2009), “*Essays on Audit Quality*”, Acta Universitatis Ouluensis Linnanmaa, 1

Raporlar

- [1] SPK, (2006) “2001 – 2006 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Düzenlemeler”, Kurumsal Yönetim İlkeleri Başlangıç Hükümleri, Madde 5
- [2] TSPAKB, (2006), “Muhasebe, Denetim ve Etik Kurallar”, TSPAKB Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı Eğitimi, Mayıs, 140

Elektronik Yayınlar/İnternet

- [1] WEB_1 Abdullayev. M ,<http://bilikbanki.blogspot.com/2008/03/banka-hesabnn-denetimi.html>13th March 2008 03/03/2013
- [2] WEB_2 Çarıkçıoğlu,P. “Türkiye’de Muhasebe Denetiminin Gelişimi” <http://www.archive.ismmmo.org.tr/docs/.../02-PEYAMICARIKCIOGLU.doc>, 09/05/2014
- [3] WEB_3 Denetim Ders Notları, <http://smmmser.blogcu.com/denetim-ders-notlari-5/537895> 21/05/2014
- [4] WEB_4 Gümrak, İ. (2014), “Kasa Hesabının Denetimi” archive.ismmmo.org.tr 19.05.2014
- [5] WEB_5 Köse, H Ö. <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras12ayukden.pdf>, 18 14/05/2014
- [6] WEB_6 Özseren, B. (2000), “İç Denetim Standartları ve Mesleğin Yeni Açılımları” Sayıştay Yayınları, 2000, <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras08icdenetimstandart.pdf> 02/05/2014
- [7] WEB_7 Sayıştay Dergisi Sayı: 61 <http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/der61m5.pdf>, 71 14.05.2014
- [8] WEB_8 Yeğinboy, Y. (2014), kişi.deu.edu.tr/userweb/yasemin.yeginboy/tekduzhesack.doc 19.05.2014
- [9] WEB_9 <http://www.tdk.gov.tr/> 16.05.2014
- [10] WEB_10 <http://tr.wikipedia.org/> 16.05.2014
- [11] WEB_11 Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=intemet&avn=tam> 22/10/2013
- [12] WEB_12 <http://www.internetnedir.net/> 22/10/2013
- [13] WEB_13 <http://sosyalmedya.co/btk-pazar-verileri-raporu-2013-son-ceyrek/> 18.05.2014
- [14] WEB_14 <http://ekonomi.haber7.com/sectorler/haber/1158618-internette-abone-sayisi-325-milyona-ulasti> 18/05/2014
- [15] WEB_15 <http://www.ekonomi34.com/yasam/havale-eft-ve-virman-ne-demek-h1043.html> 18/05/2014
- [16] WEB_16 <http://eticaretmag.com/kapida-odeme-nedir-avantajlari-nelerdir/> 18/05/2014
- [17] WEB_17 inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/71.doc 20/03/2004
- [18] WEB_18 <http://www.muhasbedergisi.com/gercek-kisi-acilis.html>, 08/02/2014.
- [19] WEB_19 <https://www.hepsiburada.com>
- [20] WEB_20 www.bkm.gov.tr, 05/02/2014

- [21] WEB_21 <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013.03.03/eticarete-siki-denetim-03/03/2013>
- [22] WEB_22 <http://www.mizandenetim.com> 19.05.2014
- [23] WEB_23 <http://muhasebeturk.org/ecopedia/383-b/1945-banka-hesabi-nedir-nedemek-anlami-tanimi.html> 19.05.2014
- [24] WEB_24 <http://www.bilgiegitim.com/phpkf/konu.php?k=394&fs=20> 19.05.2014
- [25] WEB_25 <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/eski/muhsisteb1ekmuh5c.htm> 19.05.2014
- [26] WEB_26 <http://www.muhasebedersleri.com/hesaplar/255-demirbaslar.html> 19.05.2014
- [27] WEB_27 <http://acikogretimx.com/konu-anlatimlari/muhasebe-denetimi/denetim-unite-6.html>,

Kanunlar

- [1] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.

ÖZGEÇMİŞ

İnan Kaynak, 02.04.1979 yılında Muş ilinde doğdu. İlköğretimini Vali Adil Yazar İlköğretim Okulu'nda birincilikle tamamladıktan sonra Muş Ticaret Meslek Lisesi Muhasebe Bölümünü bitirdi. 1998 yılında girdiği Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünü 2002 yılında bölüm birinciliği ile mezun oldu. 2002 yılından itibaren Muş merkezde Telekomünikasyon, Tarım ve Hayvancılık sektöründe iki işletme ile ticaret yaptı. İş adamları dernekleri, Ticaret ve Sanayi Odası üyelikleri ile ilin sosyo-ekonomik koşulları hakkında araştırma ve sunumlar yaptı. Halen Jeotermal alanlarla ilgili pozitif sonuçlar aldığı jeotermal enerji aramaları yapmaktadır. Okan Üniversitesi'nde yüksek lisansına devam etmektedir.